



A JÖVŐ NYOMÁBAN

A Magyarországi Falumegújítási Díj 2011. pályázat
és az Európai Falumegújítási Díj 2012 pályázat
díjazott pályaművei

Szerkesztette: Dr. Ónodi Gábor

Szerkesztette:
Dr. Ónodi Gábor

A Magyarországi Falumegújítási Díj 2011. pályázatra beérkezett dokumentumok alapján összeállították:

Prunner Andrea
Orosz György

Tagungsband Europäischer Dorferneuerungspreis 2012 Herausgeber: Europäischer ARGE Landentwicklung und Dorferneuerung,
Bartensteingasse 4/16 A 1010 Wien Austria,
www.landentwicklung.org felhasználásával fordították:

Fáczy Zsuzsanna
Gurdon Balázs
Rónaszéki Katalin

ISBN 978-963-08-7048-1



A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, a z Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

– Bevezető.....	4
– Falvak a jövő nyomában	5

A magyarországi pályázat díjazott települései:

1. Bajánsenye, (Vas megye)	11
2. Bakonyszombathely (Komárom-Esztergom)	12
3. Bicsérd (Baranya)	14
4. Biharugra, (Békés megye)	16
5. Budajenő (Pest).....	17
6. Csikóstöttös (Tolna)	19
7. Gyöngyössolymos (Heves)	21
8. Kétegyháza, (Békés megye)	23
9. Komlóska (Borsod-Abaúj-Zemplén)	24
10. Kunszállás (Bács-Kiskun)	26
11. Kunsziget (Győr-Moson-Sopron).....	28
12. Megyer (Veszprém).....	30
13. Paloznak (Veszprém)	32
14. Petőfiszállás (Bács-Kiskun)	34
15. Rábapatona (Győr-Moson-Sopron)	35
16. Surd (Zala megye)	37
17. Újszilvás (Pest megye).....	39
18. Vereb (Fejér megye)	40
– Erwin Pröll: Önök a jövőnyomában vannak	43
– Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség	45
– Eredmények 2012.....	46

A nemzetközi pályázat díjazott települései:

1. Allhartsberg, Alsó-Ausztria, Ausztria.....	47
2. Balow, Mecklenburg-Elő Pomeránia,	49
3. Beaufort, Luxemburg	51
4. Dietkirchen, Hessen, Németország.....	53
5. Fischbach - Ludwigswinkel, Rajna-vidék,	55
6. Pfalz, Németország.....	55
7. Gniewino, Lengyelország.....	57
8. Hainrode, Szász-Anhalt, Németország.....	59
9. Jazkowa Górna, Alsó Szilézia, Lengyelország	61
10. Komňa, Zlíni Kerület, Csehország	62
11. Kootwijkerbroek, Hollandia	64
12. Krimml, Salzburg, Ausztria	66
13. Marling , Dél-Tirol, Olaszország.....	68
14. Niederhelden, Észak-Rajna-Vesztfália, Németország	70
15. Erdőtká (Oravská Lesná) Szlovákia.....	72
16. Polšník, Szlovénia	74
17. Popielów (Lengyelország).....	75
18. Poschiavo, olasz nyelvterület, Graubünden,	77
19. Ratměřice	79
20. Rieth, Thüringia, Németország	80
21. Rosenbach, Szászország, Németország.....	82
22. Schleching, Bajorország, Németország.....	84
23. St. Ulrich am Pillersee, Tirol, Ausztria	86
24. Vals, Graubünden, Svájc	88
25. Waffensen, Alsó Szászország, Németország.....	90
26. Walhorn, németnyelvű közösség, Belgium.....	92
27. Weißensee, Karintia, Ausztria	93
28. Wiesenburg, Brandenburg, Németország.....	95

Bevezető

A falumegújítás gazdag tartalmú fogalom. Egyénekről és közösségekről szól. Bár létező, ám mégis erőtlen, legyengült szervezetek meggyógyításáról. Elgémberedett tagok megmozgatásáról, a vérkeringés pezsdüléséről, a homályos látás kitisztulásáról. Feladatok soráról, amit azoknak kell elvégezniük, akik a régit nem elbontani, a múltat nem eltörölni, hanem üzenetét megérteni, és a jövő nemzedéke számára biztos alapként használni akarják.

Nem hiszek azoknak, akik egyféle „zöldmezős beruházásként” Új Magyarország építésére lelkesítenek. Ez ugyanis a régi elbontását, félrelökését feltételezi. Az elődökkel való sorsközösség megszakítását, az ő áldozataik semmibe vételét.

Ha a jövő nyomába szegődünk, azt mutatja: biza-kodunk. Ráadásul olyan célt követve, amit el nem érhetünk soha. A falumegújítás önmagunk szelle-mi-lelki felfrissítését jelenti, amiből aztán a lakókör-nyezetünk takarossá tétele is fakad. Ám fordítva is történhet. A szemmel látható komfort, a rendezett tágas otthon megszelídíthet elkeseredett indulato-kat, és a Jó felé fordíthat kilátástalanságba boruló lelkeket.

Kemény Bertalan a családok családjaként említi a falut, és ezzel a megújítás kezdőpontját is kijelöli. Nyilván a kormányzati programok, önkormányzati fejlesztési pályázatok sokat segíthetnek. A közös-ség és benne az egyén megújulása (megtérése) nélkül azonban uniós projektek sikeresen lehívott támogatásává silányulhat a jövő követése.

Ebből a kiadványból faluközösségek példás helyt-állásáról győződhetünk meg. Afféle zombékokra lelhetünk, amiken lépdelve messzire juthatunk az ingoványban.

Azzal a reménnyel ajánlom az Olvasónak a falu-tör-téneteket, hogy sokak fejébe üt szöveget a gondolat: hiszen ezt mi is megtehetnénk! Nosza! Kössük ösz-sze a zombékokat, tegyük kertté az ingoványt! Ha ebben az Unió is segít, akkor jó. Ha nem...? Mire le-hetünk képesek saját erőnk-ből?

Szabó Gellért
Szentkirály polgármestere,
a Faluszövetség elnöke,
az MNVH elnökségi tagja

Falvak a jövő nyomában

Évek óta, kétéves ciklusokban zajlik a Falumegújítási Díj Pályázat Magyarországon, kapcsolódva az Euró-pai Falumegújítási Díj Pályázat ugyancsak kétévente megrendezésre kerülő eseményeihez. Először nyílik alkalom arra, hogy a hazai pályázók dokumentuma-it és a nemzetközi pályázaton szereplő egyéb orszá-gok pályázóinak anyagait együtt jelentessük meg. A meghirdetett pályázati mottó Európa-szerte ugyanaz volt: „A jövő nyomában”. A pályaművek összefoglalóinak végigbongészésével nemcsak azt érzékelhetjük, hogy hazai falvaink törekvései milyen sokszínűek, hanem azt is, hogy a falusi közösségek európai törekvései a hazaiakhoz hasonlítanak-e, mi-ben rejlenek a különbségek.

2011-ben a Belügyminiszter, együtt a Vidékfejlesztési Miniszterrel, meghirdették a Magyarországi Falu-megújítási Díj 2011. pályázatot.

A benyújtandó településfejlesztési tanulmányok tartalmi követelményei az „Európai Falumegújítási Díj 2012” pályázat tartalmi követelményeivel azono-sak voltak, egyrészt azért, hogy a hazai művek közül a legjobbat indíthassuk az európai pályázaton, más-részt azért, hogy a hazai falufejlesztési tanulmányo-kat benyújtó községek összevethetőek legyenek a nemzetközi mezőnyben szereplő községekkel.

2011-ben pályaműveket az alábbi táblázat és térkép szerinti községek pályázói nyújtottak be:

Régió	Település
Nyugat-Dunántúl	Kunsziget , Rábapatona, Bajánsenye, Surd
Közép-Dunántúl	Megyer , Bakonyszombathely, Vereb, Iszkaszentgyörgy
Dél-Dunántúl	Csikóstóttós , Paloznak, Bicsérd, Csányoszró, Orfű
Pest megye	Újszilvás (országos első) , Budajenő
Észak-Magyarország	Komlóska , Gyöngyössolymos
Dél-Alföld	Kunszállás , Petőfiszállás, Biharugra, Kétegyháza, Fábiánsebestyén

Megjegyzés: Sajnálatos, de az Észak-Alföldi Régióból egy pályamű sem érkezett.



A régiónkénti listák a regionális zsűrik által kialakított sorrendben mutatják a pályázatokat benyújtó községek neveit. A régió-elsők közül pedig Újszilvás kapta meg az országosan legjobb minősítést, elnyerve ezzel a jogot, hogy Magyarországot képviselhesse az európai megmérettetésen.

Kunsziget a hazai mezőnyben alig maradt le Újszilvástól, így a központi bírálóbizottság döntése szerint ugyancsak képviselheti Magyarországot az európai mezőnyben.

A pályázat lebonyolításához 2011-ben első ízben a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat is csatlakozott, régióként 1-1 millió Ft összeggel. Az összeget az elkészült, megfelelő színvonalú falufejlesztési tanulmányok megvásárlására lehetett fordítani.

A Falumegújítási Díj megszerzéséhez készítenő tanulmányok céljai, tartalma

A Falumegújítási Díjat itthon és külföldön meghirdetők célja, hogy fórumot teremtsenek azoknak a települési közösségeknek, amelyek kimagasló és példászerű színvonalon végzik jövőbemutató fejlesztési munkájukat. A kiírók, a kiváló egyedi példák bemutatásával és elismerésével ösztönözni kívánják a községi önkormányzatokat, kistérségi társulásokat, hogy

- a helyben élőkkel közösen fogalmazzák meg elképzeléseiket a saját közös jövőjükre vonatkozóan, és ne arra várjanak, hogy majd azt valaki más meghatározza, vagy éppen majd csak alakul valahogy...
- a közösen megfogalmazott céljaik megvalósítására tudatosan tervezzék és szervezzék meg a tennivalóikat,
- minél nagyobb mértékben mozgósítsák saját belső lehetőségeiket, erőforrásaikat, azért, hogy a jövőjük érdekében szükséges tennivalókat önállóan el tudják végezni,
- mozgósítsák külső kapcsolatrendszerüket is, hogy a feltétlenül szükséges, külső szellemi és anyagi forrásokhoz hozzá tudjanak jutni, a valóságos, maguk által meghatározott szükségleteiknek megfelelően.

A Falumegújítási Díj elnyeréséért elkészítendő tanulmányokat a pályázati kiírásban közzé tett tematikus vázlat szerint kell összeállítani, bemutatva a fent leírt feladatok megvalósításának módját, az elért sikereket.

A kiírók helyi, konkrét válaszokat keresnek a városiakban és falusiakban egyaránt felmerülő alábbi kérdésekre:

- Hogyan is kell értelmeznünk a 21. sz. elején a különböző történelmi utakat bejárt vidéki településeink mai jellegzetességeit?
- A mára kialakult helyzet értékőrző fejlesztése hogyan lehet fenntartható?
- Milyen a „távoli központ” és a „lokális helyszín” közötti arányos, reális és méltányos feladatmegosztás legjobb megoldása?
- Hogyan lehet olyan közösségeket teremteni, amelyek kellő felkészültséggel és felelősséggel képesek intézni saját ügyeiket (jelenüket, jövőjüket, életüket), akár térségi együttműködési keretek között is?
- Az autonómia lehetőségei szellemi-kulturális téren, valamint a helyi erőforrások használata terén miképp vethetőek fel?

A benyújtott pályaművek mindegyike értékes és színvonalas képet rajzolt a községük fejlesztésének lényegi mozzanatairól. Minden település közössége más természetföldrajzi, társadalmi-gazdasági adottságok között, eltérő időzítéssel kezdte el tudatos fejlesztő munkáját, és ennek eredményei is nagyon sok tényezőtől függően váltak valósággá.

Dr. Ónodi Gábor,
az MNVH elnökségi tagja,
a MUT Falutagozat elnöke,
az ARGE Dorferneuerung
szakértői csoportjának tagja

Pályázati kiírás – Magyarországi Falumegújítási Díj 2011.

A Belügyminiszter és a Vidékfejlesztési Miniszter
közös meghirdeti a

Magyarországi Falumegújítási Díj 2011.
pályázatot

„A jövő nyomában”
mottóval.

A pályázatot meghirdetők célja, hogy felkutassák, díjazzák és ezzel „reflektorfénybe állítsák”, azokat a települési közösségeket, amelyek a mottó szerint kimagasló és példászerű színvonalon végzik jövőbemutató fejlesztési munkájukat. Ezek bemutatásával, az információk cseréjével tovább javítsa a falumegújítást végző községek, nagyközségek eredményeit, jó példával elindítsa ezen az úton az ebből még kimaradó falvakat, mozgalommá szervezze a falumegújítást.

A negyedik alkalommal meghirdetett „Magyarországi Falumegújítási Díj” ezúttal is az „Európai Falumegújítási Díj” pályázati kiírás követelményein alapul, amelyet az Európai Falumegújítási és Vidékfejlesztési Munkaközösség írt ki. Ez egészül ki néhány magyarországi követelménnyel. A magyarországi díj egy további célja, hogy kiválassza azt a települést, amely a leginkább méltó módon képviselheti hazánkat az európai megmérettetésen. Éppen ezért a honi versengés mottója és fő céljai megegyeznek az európaival, hogy az adott területen legkiválóbb település mutakozhasson be a nemzetközi porondon.

Kiemelt szempont a díjazás során, hogy a bemutatkozó települések fejlesztései feleljenek meg a Településfejlesztési füzetek különszámaként minden falunak eljuttatott „Írányelvek az európai falvak és

vidéki térségek fenntartható fejlődéséért” dokumentumban foglaltaknak, melyek a vidéki térségek jövőjének erősítése, a falusi településeken élők életminőségének javítása érdekében kerültek megfogalmazásra (letölthető: <http://www.kormany.hu/hu/dok?source=1&type=301#!DocumentBrowse>). A pályázati kiírás mottója különösen azoknak a falvaknak, vidéki közösségeknek a dokumentumait várja, amelyek a településeiket érő aktuális kihívásokra újszerű, ötletgazdag projektekkel tudtak válaszolni, megalapozva ezekkel a korszerű, jövőbemutató, tudatosan tervezett fejlődésüket.

A pályázat benyújtása, elbírálása

Pályázatot egy falu önkormányzata, vagy falvak szövetsége (max. 20.000 lakossal) nyújthat be. Amennyiben az adott település önkormányzata nem kíván pályázni, a pályázatot civil szervezetek is benyújthatják. A Magyarországi Falumegújítási Díj Pályázat előző kiírásainak győztesei önálló településként nem nyújthatnak be pályázatot. A pályázatokat két példányban, vagy egy példányban és elektronikus formában a területileg illetékes állami főépítészhez kell benyújtani. A borítékra kérjük ráírni: „Falumegújítási pályázat”.

A pályázatok két ütemben kerülnek minősítésre. Első ütemben a pályaművek régióként kerülnek elbírálásra. A zsűrik elnökei az állami főépítészek, tagjai a regionális fejlesztési ügynökségek (RFÜ), a LEADER Helyi Akciócsoportok, és a Magyar Urbanisztikai Társaság Falutagozatának (MUT) regionális szinten kijelölt képviselői. A zsűrik régióként legfeljebb két pályázót juttathatnak tovább országos szintre – kivéve, ha valamely régió nem él a lehetőséggel, ennek terhére a pontszámban következő nevezhető.

A pályázók végső sorrendjéről, besorolásáról a belügyminiszter és a vidékfejlesztési miniszter által ki-nevezett, a két tárca, az állami főépítések, a MUT és a Magyar Építőművészek Szövetségének képviselőiből álló szakértői bizottság dönt.

A legmagasabb pontszámot elérő települések esetében a bizottság helyszíni bejárást, konzultációt tart. A pályázatok elbírálása ingyenes.

Határidők

2011. október 21.

A pályázatok beérkezésének határideje

2011. november 4.

A pályázatok regionális szintű minősítése

2011. nov. 7- dec. 2.

A szakértői bizottság helyszíni bejárásai

2011. 49. hét

A szakértői bizottság ülése, döntéshozatal

2012. február 6.

A győztes pályázatának beérkezése az Európai Falumegújítási Díjra

2012. tavasza

A 2011. évi. Magyarországi Falumegújítási Díjak átadása, falumegújítási konferencia Alsómocsoládon (Baranya megye)

A pályázattal benyújtandó dokumentumok

- A pályázati formanyomtatvány elektronikus és papír alapon kitöltve (1. sz. melléklet)
- Az illetékes állami főépítész igazolása a településrendezés eszközeivel való ellátottságról (2. számú melléklet. Nem kell előzetesen beszerezni, az állami főépítész az előminősítés során adja ki az igazolást.)
- Legalább 3 digitális fénykép emberekről, a tájról, építményekről, amelyek a későbbiek során a kiíró minisztériumok sajtótájékoztatói és publikációs részeként kerülhetnek felhasználásra. (A szöveges részeket WORD dokumentumként, a képeket legalább 300 dpi felbontással, képenként maximum 4 MB terjedelemben.)
- Tervek, fényképek, magyarázatok, grafikonok, „ilyen volt ilyen lett” típusú ábrázolások stb, amelyeknek el kell férniük 2 db – 90 x 120 cm nagysá-

gú – tablón, a jobb megértés érdekében, illetve kiállítási céllal is. A legjobb, ha plakáton kerülnek összefoglalásra, és hengerré göngyölve küldik meg, lehetőleg digitalizált változatban is.

- A településnek és környezetének 1:50.000, vagy 1:25.000 arányú térképe, szintvonalakkal. Amennyiben rendelkezésre áll(nak), régi térkép(ek); ha lehetséges digitalizált formában is.
- További dokumentumok, mint pl. tervek, kiadványok, újságcikkek, háttérinformációk, videofelvételek stb. is csatolhatók.

Díjak

A bírálat első szakaszában a regionális zsűriknek – a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségének döntése alapján – 1-1 millió Ft áll rendelkezésére, hogy a beérkezett pályaműveket a színvonaluktól függően díjazzák. A legkisebb kiadható díj 200 ezer Ft, a legnagyobb 500 ezer Ft.

A bírálat második szakaszába bekerülő pályázatok az alábbi díjazásban részesülhetnek:

1. A nyertes pályázó „A Magyarországi Falumegújítási Díj I. helyezése a falufejlesztés legkiemelkedőbb minőségű megvalósításáért – 2011.” elnevezésű elismerésben részesül, továbbá nevezésre kerül az „Európai Falumegújítási Díj – 2012.” pályázatra, a meghirdetők fedezik a nevezési díjat. A győztes jogot szerez, hogy helyszíne lehessen a 2014. évi díjátadó ünnepségnek és falumegújítási konferenciának. Az I. helyezés nem megszerezhető.
2. Több pályázat is elnyerheti a második helyezést, amely során a pályázók a „Magyarországi Falumegújítási Díj a fenntartható falufejlesztés kiváló színvonalú megvalósításáért – 2011.” elnevezésű elismerésben részesülnek.
3. A következő kategóriában díjat kapnak „A falumegújítás több területén elért kiemelkedő teljesítményért – 2011.”.
4. Minden pályázatot benyújtó elismerésben részesül.

Az országos díjak nem jelentenek közvetlen pénzügyi juttatást. Az első három kategória kitüntetettjei – eredményüknek megfelelő mértékben – előnyt

élveznek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program „A vidéki örökség megőrzése”, a „Falumegújítás és –fejlesztés” intézkedésekre vonatkozó támogatási kérelmek bírálata során.

A pályázatok minősítési szempontjai

A. Jogosultsági feltételek

(ezek hiánya kizáró körülmény)

A fejlesztés tervszerűsége: megfelelő minőségű településfejlesztési koncepció, a jogszabályoknak megfelelő településszerkezeti és szabályozási terv, helyi építési szabályzat.

B. Irányultság és stratégia

(szempontonként 5-5 pont)

1. Jövőkép
2. Fenntarthatóság
3. Komplexitás

C. Módszertan (szempontonként 5-5 pont)

1. Információ és kommunikáció
2. Saját kezdeményezés és lakossági részvétel
3. Szakértők általi projektgondozás
4. Együttműködés és hálózatok

D. Részletes értékelési szempontok

(szempontonként 10-10 pont)

1. A település műszaki és humán infrastruktúrája, ezek színvonala, racionális feladatellátás.
2. Környezetbarát, az adottságoknak megfelelő mezőgazdaság és erdőgazdálkodás erősítése.

3. Felelősségteljes és környezetbarát erőforrás-gazdálkodás, megújuló nyersanyagok felhasználása.
4. Helyi foglalkoztatási lehetőségek megtartása és újak teremtése.
5. A gazdasági, az ökológiai és a társadalmi követelményekre egyaránt tekintettel lévő településfejlesztés.
6. A megőrzésre érdemes régi és az új, jó minőségű épületállomány szerves egysége.
7. Korszerű szociális intézmények megteremtése, társadalmi-kulturális élet.
8. Helyi lakosság identitás- és öntudatának erősítése.
9. A lakosság képességének és motivációjának támogatása közösségi elkötelezettségének érdekében.
10. Valamennyi korosztály, nemzetiség és kisebbség, mindkét nem esélyegyenlőségének támogatása gazdasági, társadalmi és kulturális vonatkozásban.

E. Megfelelés a pályázati kiírás mottójának (10 pont)

További információk:

BM részéről: Madaras Attila, szakmai főtanácsadó
VM részéről: Arnóczy Rozália vidékfejlesztési referens
A Magyar Urbanisztikai Társaság Falutagozata részéről: dr. Ónodi Gábor elnök

Falutagozat www.mut.hu



A Tagozat célja, hogy – támaszkodva a MUT szellemi kapacitására és szervezeti kereteire – segítséget nyújtson a falumegújítási mozgalom hazai elterjesztéséhez és megerősítéséhez. Ehhez kapcsolódva szakmai, logisztikai támogatást kíván nyújtani elsősorban a rurális térségek kistelepüléseinek megújításához, fejlesztési koncepcióik, programjaik és településrendezési terveik elkészítéséhez. A Tagozat szorosan együtt kíván működni mindenekelőtt a falvak érdekében tevékenykedő szakmai és civil szervezetekkel, oktatási, kutatási intézményekkel, továbbá az érdekelt önkormányzati szövetségekkel, az érintett fejlesztési tanácsokkal és azok munkaszervezeteivel. Kapcsolatot tart a falufejlesztésben és vidékpolitikában hatáskörrel rendelkező kormányzati szervekkel és parlamenti testületekkel, javaslatokat tesz a falumegújítás jogszabályi környezetének alakítására. 2006. április 26.

A Magyar Urbanisztikai Társaság 2012-ben stratégiai partnerségi megállapodást kötött az MNVH elnökségével, közös céljaik megvalósítására.



Magyarországi Falumegújítási Díj – 2011. végeredmény

A Magyarországi Falumegújítási Díj I. helyezése a falufejlesztés legkiemelkedőbb minőségű megvalósításáért – 2011.

A következő oldalakon a beküldött pályaművek szerkesztett összefoglalóit közöljük, ABC sorrendben.

Újszilvás (Pest megye)

*Magyarországi Falumegújítási Díj a fenntartható falufejlesztés kiváló színvonalú megvalósításáért – 2011.**

Bakonyszombathely (Komárom-Esztergom)

Bicsérd (Baranya)

Komlóska (Borsod-Abaúj-Zemplén)

Kunszállás (Bács-Kiskun)

Kunsziget (Győr-Moson-Sopron)

Paloznak (Veszprém)

A falumegújítás több területén elért kiemelkedő teljesítményért – 2011.

Budajenő (Pest)

Csikóstöttös (Tolna)

Gyöngyössolymos (Heves)

Megyer (Veszprém)

Petőfiszállás (Bács-Kiskun)

Rábapatona (Győr-Moson-Sopron)

Dicsőő oklevél

Bajánsenye, (Vas megye)

Biharugra, (Békés megye)

Kétegyháza, (Békés megye)

Surd (Zala megye)

Vereb, (Fejér megye)

**(Az egyes kategóriákon belüli felsorolás ABC sorrendben történik)*



Bajánsenye

„Múltunkat nem feledve és jövőt látva az őrségi úton”

Bajánsenye a Kerka patak völgyében lévő négy kis település összeépülésével és közigazgatási összecsatolásával jött létre 1950-ben, mely időponttól a kisebb, földrajzilag összetartozó térség életében központi társadalmi és gazdasági szerepet tölt be az Őrség második legnagyobb településeként. Az Őrségi Nemzeti Park területén, a Szlovén államhatár mentén található község, jelentős természeti, környezeti, építészeti, kulturális örökséggel.

Az 1990-es évekig a határmentiség, az elszigeteltség jelentős akadályokat gördített a fejlődés útjába, azonban e hatás a környezeti értékek megmaradásának egyik meghatározó tényezőjeként említhető meg. Az államhatárok szabad átjárhatóságával, így az átmenő forgalom, a turizmus növekedésével egyidejűleg a térség és a település természetvédelmi oltalom alatt álló területéből, jelentős mennyiség NATURA2000-es védettséget kapott, illetve az Őrségi Nemzeti Park megalakulásával tovább növe-



kedett az értékek megőrzésének hatósági felügyelete is.

Lakosságszám: 546 fő, a falumegújítási tevékenység kezdete: 2002

Vállalkozások száma	2002	2011
mezőgazdasági	8	15
kereskedelem, kézműipar	4	10
ipar	1	1
szolgáltatás	7	12
egyéb	9	7
összesen	29	45

Munkanélküliek: 8 fő

Nők foglalkoztatottsági aránya: 95%

Inga-vándor forgalom:

Beingázók: 26 fő, elingázók: 140 fő

Elingázás céltelepülései: Őriszentpéter (10 km), Nagyrákos (15 km), Csesztreg (20 km), Hodos-Szlovénia (2 km), Muraszombat (30 km), Zalaegerszeg (40 km), Szentgotthárd (30 km)

Jelentős eredmények:

- Bajánsenye településen is az idegenforgalmi kapacitás növekedése érzékelhető. Az elmúlt évtizedben a településen 4 melegkonyhas vendéglátóhely (közülük egy 2010-től újonnan megnyílóként) üzemel, melyekből kettő is megduplázta a fejlesztést megelőző időszakban aktuális kapacitási mutatóit. Míg a 2000-es évek elején két kereskedelmi szálláshely és egy falusi vendéglátó fogadta a vendégeket 65 férőhellyel, addig jelenleg összesen 117 férőhelyre van üzemeltetési jogosultsága a szolgáltatóknak.
- 2006. őszén Bajánsenye településen elmondható volt, hogy az összes ingatlanhoz biztosítható az összközművesség, mely a település élhetővé tette, fejlesztésének további útján az első mérföldkőnek volt mondható. A helyi ingatlanok értéke a fejlesztések megvalósulása után megnövekedett.
- Az elmúlt évben a LEADER projekt keretében a már hosszú évek óta összegyűjtött néprajzi gyűjtemény kialakítására nyílt lehetőség. Az elmúlt 20 év során a településen összegyűjtött tradicionális tárgyak, eszközök, bútorok az egyik könyvtár helyiségében voltak összezsúfolva. Ezek, illetve a még lakosságnál megőrzött további múltidéző értékek méltó módon történő elhelyezése és bemutatása

a LEADER program keretében elnyert támogatás segítségével valósulhatott meg az iskola épületében évek óta használaton kívüli részében.

Módszerek:

A településen úgymond napi kapcsolattartás valósul meg a lakosság, a döntéshozók és a hivatalok között. A 600 főt el nem érő lakosságszám a kommunikáció szempontjából nagyon kedvező helyzetet teremt, melyben természetesen szerepet játszik az is, hogy az önkormányzat és hivatali apparátus is mindent megtesz annak érdekében, hogy a lakosságot naprakész és hiteles információkkal lássák el. Az információk nem csak a kötelező csatornákon – nyílt ülések, hirdetések és közháló – útján kerül a nyilvánosság elé, hanem a személyes kapcsolattartás is prioritást élvez. A képviselőknek, illetve a közszolgálati feladatot ellátóknak is kötelessége a lakosság tájékoztatása, időben és pontos információk eljuttatása.

Az önkormányzat hivatala a hét minden napján fogadja az ügyfeleket, az eljárások lefolytatásában fő szempont az ügyfél-centrikus, pontos de rugalmas ügyintézés.

Fontos megemlíteni a 2006-tól minden év végén megjelenő helyi kiadványt, Hírlevelet, melyben az önkormányzat koordinálásával összegzés készül az elmúlt év települést érintő eseményeiről, illetve az elkövetkező évben várható változásokról, fejlesztési irányokról. A Hírlevél szerkesztésében a község lakói, civilszervezetei, intézményei vesznek részt, és az minden háztartáshoz ingyenesen jut el.

Bajánsenye község Önkormányzata a technikai fejlődés vívmányait is igyekszik kihasználni és a településről szóló fontos és hasznos információkat, eseményeket, híreket naprakész formában közli a www.bajansenye.hu honlapján.





Bakonyszombathely

Bakonyszombathely első évtizede a 21. században: a fenntartható fejlődés, az öko-falu modell útján.

Bakonyszombathely a Kisbér Kistérség része: egy hátrányos helyzetű, társadalmilag-gazdaságilag elmaradott, jelentős munkanélküliséggel küzdő térségé, annak minden vonatkozásával. Ezt a hátrányos, elmaradott helyzetet kellett a községnek leküzdeni és a települést fejlődési pályára állítani.

Lakosságszám: 1451, a falumegújítási tevékenység kezdete: 2000

vállalkozások száma	2000	2011
összesen	96	91
mezőgazdasági	19	24
kereskedelem, kézműipar	18	11
ipar	29	23
szolgáltatás	8	5
egyéb	22	28

Munkanélküliek: 93 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 90%
Inga-vándor forgalom
Beigázók: 33 fő, Elingázók: 423 fő

Elingázás céltelepülései: Győr (40 km), Mór (33 km), Komárom (37 km), Tatabánya (50 km)

Jelentős eredmények:

- Intézményi infrastruktúra: „A XXI. Század iskolája” program megvalósítása – 2010. évben átadásra kerültek az új létesítmények
- Ifjúsági és Sportház megvalósítása – 2003-ban átadásra került a létesítmény
- Ipari terület infrastrukturális fejlesztése - 2006-ban megvalósult
- Öko-falu program: folyamatos, 2008-ban biokazán és napkollektorok beüzemelése, 2010-ben aprítékoló üzem, gondozott zöldfelületek 3-4 szerezésre bővültek
- Közúthálózat és járda korszerűsítés : 4 teljes út, 3 teljes járda korszerűsödött
- Településrendezés: új utca létesítése és megnyitása megtörtént / Eszterházy /, új Főtér, Falu- és Iskolamúzeum, Pajtaszínház, Vadaspark, Tanösvény létesült.

Módszerek:

Az öko-falu programnál is igen fontos a komplexitás, az egymásra épülés. Ennek fizikai és szemléletformáló vonulatai egymást kell, hogy kiegészítsék és párhuzamosan kell, hogy fussanak. A fizikai folyamatok egymásra épülnek például a megújuló energiák bevonásánál: energiaültetvény – aprítékoló üzem – szállítás / gépjármű-felhasználás / bio kazán /. Szemléletformálás: zöld óvoda – öko iskola – ifjúság bevonása a zöldövezet növelésben – tapasztalatcserék - lakossági fórumok / megújuló energiák népszerűsítése / - helyi írott és elektronikus sajtó – helyi publikációk – jó példák bemutatása. A bakonyszombathelyi bio-fűtés helyszíne egyben kistérségi bemutatóhely is. Komplexitás pld. közút felújításnál: projekt tervezés – megvalósítás – karbantartás / műszaki csoport és gépi ellátottsága: padkanyesés, kátyúzás helyi erővel. / Bakonyszombathelyen adottság, hogy a községi középületek a főtér 200-300 m-es körzetében helyezkednek el, szinte „településmagot” alkotva. Ezeknek az épületeknek a fejlesztése és felújítása egymást erősítő folyamatok, amelyek lehetővé tették a helyi civil élet kibontakozását is. Módszerként a szakmaiság mellett elsődleges szempont a partnerség, az együttműködés : az önkormányzat Képviselő-testülete és intézményei, a civil és

a vállalkozói szféra, és az egyházközségek között. Ezek hangsúlyozása azért fontos, mert a települési jövőkép, stratégiai cél első megfogalmazása a településfejlesztési koncepcióban már ezek az elvek mentén történt. Az 1997-ben megfogalmazott, és 1998-ban a Képviselő-testület által elfogadott településfejlesztési koncepció a település formális és informális közösségeinek „összeadott” vélemény-nyilvánításán alapult. Ez a többször is módosított dokumentum több szempontból is érdekes és különleges. Egyrészt minta jelleggel született : „Kedvezőtlen térségben lévő falvak gazdaságfejlesztési lehetőségei kiemelt minta alapján – Bakonyszombathely község településfejlesztési koncepciója” ; másrészt rendkívül, máig is korszerű gondolatisággal, szellemiséggel született. A megbízott a Pannonia Regia Kht. volt, melynek munkatársai a településfejlesztés klasszikus módszerei alapján körbejárták a község múltját, jelenét, közösségeit, formális és informális csoportjait, végig együttműködve az Önkormányzat képviselő-testületével, bizottságaival és önkéntes segítőivel. Már ebben a dokumentumban alapelveként szerepelt a fenntartható, környezetkímélő fejlődés, a fejlesztési fázisok folyamatossága és egymásra épülése, a stratégiai következetesség és a valós igények kielégítését szolgáló településfejlődés. Kiemelt, mindent megelőző szempont az ökológiai egyensúly fenntartása, ez a település orientációjának és írott jövőképeének elsődleges kritériuma.





Bicsérd

„Mi Magunk legyünk az a változás, amelyet látni szeretnénk a világban.” (Gandhi)

A Baranya megyei Bicsérd község fejlett mezőgazdasága több évszázados múltra tekint vissza. A település központjában található horgásztó, a virágos utcák, a Bicsérdi Nemzetközi Művésztelep alkotóinak kültéri műalkotásai, valamint az évente megrendezett Burgonyafesztiválok és egyéb nagyrendezvények jelentik a falu elsődleges vonzerejét. A település tradicionálisan alkalmas mezőgazdasági tevékenység végzésére, ezért ezt a vonulatot mindenképpen folytatni kívánják. Ennek érdekében az ipari tevékenységek közül csak jelentős környezetterhelést nem jelentő befektetők betelepülését támogatja a község. A település célja volt, hogy „kulturális falu”-vá válhasson, amely címet 2009 évben elnyerte a Kulturális Minisztériumtól. A cél, hogy ne csak infrastrukturális szempontok alapján legyen vonzó Bicsérd, hanem kulturális, társadalmi „klímája” is fémjelezze a falut.

Lakosságszám: 1075 fő
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2004

foglalkoztatottak száma	2004	2011
mezőgazdasági főtevékenység	145	120
kereskedelem, kézműipar	8	9
ipar	5	7
szolgáltatás	41	49
egyéb	17	25
összesen	216	210

vállalkozások száma	2004	2011
összesen	26	33
mezőgazdasági	5	7
kereskedelem, kézműipar	8	8
ipar	2	3
szolgáltatás	9	12
egyéb	2	3

Munkanélküliek: 49 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 25%
Inga-vándor forgalom
Beingázók: 52 fő, Elingázók: 110 fő
Elingázás céltelepülései: Pécs (18 km), Szentlőrinc (11 km)

Jelentős eredmények:

- A falu életében kiemelkedő szerepe van a 2011-ben elkészült és átadásra került biogáz üzemnek, ami a helyi és a környékbeli mezőgazdasági tevékenységek melléktermékének feldolgozásában jelentős segítséget jelent, de komoly bevételi forrást is biztosíthat a településnek, valamint a közlejtőben lehetőségként merülhet fel az Intézmények fűtésének ily módon való kiváltása.
- Művészeti tevékenység: a Bicsérdi Nemzetközi Művésztelep vendégül látásával a település rendszeresíteni tudta az állandó művészeti tevékenység jelenlétét a településen. A Művésztelep alkotásai közül több is díszíti a bicsérdi köztereket (Vanyúr István: Szent István szobor, Vanyúr István: Kossuth szobor, Soltra Elemér: József Attila, padlás bronz dombormű, Soltra Elemér: Stáció, stb.) Az Egyesület 2011-ben felvételt nyert a Magyar Képzőművészek és Iparművészeti Társaságok Szövetségébe, valamint 2009-ben a település elnyerte a „Művészfalu 2009.” címet is.
- egészségügyi és a szociális alapellátás: a háziorvosi rendelő és védőnői szolgálat egy teljesen átalakított és felújított épületben működik, továbbá a fogorvosi rendelő is átkerült a Faluház épületébe.
- A község területén lévő önkormányzati tulajdonú két temetőhöz aszfaltozott úttal a közlekedés megoldott, a ravatalozó épületek felújításra kerültek, új egyedi kivitelezésű kapuk kerültek elhelyezésre – megtörtént a nagybicsérdi ravatalozó épület alapszerkezetének megerősítése és vakolatjavítások is készültek – a temetkezési szolgáltatás biztosított, mindkét épületben hú-



tőkamra működik és minden szükséges eszköz rendelkezésre áll. A temetőben felállításra kerültek a lélekharangok, a temetőt és környezetét folyamatosan rendben tartják, a zöldfelületeket a közhasznú munkavégzés keretében folyamatosan ápolják.

Módszerek

Bicsérd község Önkormányzatának intézkedései során kiemelt partnerei a helyi mezőgazdasági vállalkozások, amik jelentős foglalkoztatóként és – az iparüzési adón keresztül – pénzügyi támogatóként is jelentősek
Bicsérd öt különböző területre vonatkozóan fogalmazta meg fejlesztési koncepcióját. Ezek:

- Környezetvédelem és infrastruktúra
- Hagyományörzés, kultúra és turizmus
- Mezőgazdasági fejlesztések
- Ipari fejlesztések
- Humánerőforrás fejlesztés

Az öt különböző területet mégis komplex egészként kezeli a fejlesztési koncepció. Az infrastrukturális fejlesztések mellett kiemelt hangsúlyt fektet

a hagyományörzés, a kultúra és a humánerőforrás fejlesztésére is. A megközelítés lényege, hogy a falu megújulásának érdekében nem elegendő csak az infrastruktúrát fejleszteni, hanem a helyi lakosság képzését, a régi és az új lakosok bicsérdi gyökereit megerősítve közös erőfeszítések nyomán kell a fejlesztéseket elvégezni. A lakosság és a helyi gazdasági szervezetek így képessé válnak a megvalósuló fejlesztések kihasználására.
Az elkészült beruházások a LEADER programokon keresztül valósultak meg.





Biharugra

Biharugra Békés megye észak keleti csücskében, Hajdú-Bihar és Békés megye, valamint a magyar-román államhatár találkozásánál fekszik. A biharugrai emberek megélhetését főképpen a mezőgazdaság biztosítja, növénytermesztéssel és állattartással foglalkoznak, vállalkozói, kisebb számban kereskedelmi tevékenységet folytatnak. A település legnagyobb foglalkoztatója az Önkormányzat és intézményei a 32 fő foglalkoztatottal. Az önkormányzat óvodát, iskolát, napközi konyhát, könyvtárat, teleházat, közösségi házat működtet. A település páratlan természeti értékekkel és kultúrtörténeti emlékekkel rendelkezik. A falut körülhatároló halastavak közel 2000 ha-os vízfelületükkel Magyarország második legnagyobb mesterséges halastórendszerét alkotják. A halastavak és a peremterületeken található természetvédelmi kezelés alatt álló gyepek a Körös-Maros Nemzeti Park Kis-Sárrét tájegység részeit képezik.

Lakosságszám: 986 fő
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2006

vállalkozások száma	2006	2012
összesen	60	88
mezőgazdasági	13	41
kereskedelem, kézműipar	12	12
ipar	3	3
szolgáltatás	31	31
egyéb	1	1

Munkanélküliek: 94 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 17,8 %
Inga-vándor forgalom
Beingázók: 42 fő, Elingázók: 26 fő
Elingázás céltelepülései: Budapest
Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (2012 %)
0-17	130	13
18-59	564	57
60-	292	30



Jelentős eredmények:

- Községi ház felújítása, itt kapott helyet a háziorvosi rendelő, a fogorvos és a védőnői szolgálat
- Bolonyi kastély felújítása, itt kapott helyet a közösségi ház
- Piac épületének kialakítsa
- Buszöblök építése és felújítása, parkolók építése, fedett kerékpártároló kialakítása
- Településközpont zöldfelületének kialakítsa, virágok ültetésével
- Fahíd építése a Holt-Sebes Körösön
- Falumúzeum létrehozása
- Játsszótér építése
- Pihenőiflagória és kemence építése
- Idősek nappali ellátójának megépítése
- Utcanév táblák és információs táblák kihelyezése

Módszerek

A fejlesztések során elsődleges cél a fenntarthatóság, a hosszú távú „olcsó” működtetés. Az építési jellegű beruházások során az egységes településkép érdekében biztosítani próbálják a tervező állandó személyét és igyekeznek a fejlesztéseket egymásra építeni. A fejlesztési folyamatokba a lakosság közvetlenül a civil szervezetek útján tud bekapcsolódni. A lakosság 25%-a tagja valamely civil szervezetnek, így a civilek jelentős befolyással vannak a döntésekre, illetve a megvalósításokra. Az önkormányzat időszakos jelleggel hírlevelet ad ki Ugrai Élet néven. A kiadványban minden fontos és Biharugrát érintő téma közlésre kerül. A település évente egy alkalommal falugyűlést rendez.



Budajenő



Az 1241 hektár kiterjedésű Budajenő község a Zsámbéki-medence keleti részén, a Budai hegység nyugati lábánál, Budapest vonzáskörzetében, a fővárostól kb. 20 km-re fekszik. Külterületének több mint fele tölgy- és gyertyános erdő, ennek köszönhető mezoklimatikus adottsága. A külterületi 528 hektáros erdő a Budai Tájvédelmi Körzet természetvédelem alatt álló területéhez tartozik. A külterület másik jellegzetessége a közel 134 hektáros szőlőültetvény, melyeket ma már egy nagy pincészet művel, a töki székhelyű Nyakashegy Pincészet. A település jelentős kiterjedésű természetvédelmi területekkel rendelkezik, ezek a Budai Tájvédelmi Körzet, NATURA 2000, és az országos ökológiai hálózat területei, továbbá helyi védelem alatt álló fasorok és parkok. Környezetet szennyező ipari tevékenység a településen nincs. Csak építőipari, illetve lakosságot kiszolgáló kisipari -asztalosműhely, autójavító, gumitevékenység a jellemző. A főváros vonzáskörzetében lévő község lakosságának jelentős része Budapesten dolgozik.



A településen 23 civil szervezet működik a településfejlesztés, környezetvédelem, sport és kultúra területén.

Lakosságszám: 1844
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2000

vállalkozások száma	2000	2012
összesen	95	229
mezőgazdasági	3	3
kereskedelem, kézműipar	7	13
ipar	8	10
szolgáltatás	6	15
egyéb	68	185

Munkanélküliek: 40 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: nincs adat
Inga-vándor forgalom
Beigázók:160 fő, Elingázók: 910 fő
Elingázás céltelepülései: Budapest (16 km)

Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (2011 %)
0-17	437	20
18-59	1084	60
60-	323	20



Jelentős eredmények:

- Nyertes pályázatokat könyvelhet el a település a szennyvíztisztító-építés, a ravatalozó-felújítás, a faluközpont-megújítás, a műemléki épület felújítás, játszótérépítés, az intézményi akadálymentesítés és a települési útépítés területén.
- A műemléki épületekben lévő oktatási-igazgatási központ felújított és bővített épületei 2009-ben elnyerték Pest Megye „Kulturált települési környezet” díját.
- A községi ravatalozó felújítása 2009-ben megkapta Pest Megye Építészeti Nívódíját.
- Az iskola jelenleg több mint 200 gyermeket oktat, más településekről is egyre több gyermeket iratnak be a település iskolájába.
- Az új tornateremben komoly sportélet szerveződik, a helyi labdarúgó szakosztály mellett megalakult a kézilabda, az ökölvívó, a kempo és a birkózó szakosztály is.
- Érezhetően erősödött a budajenői közösségtudat, az új lakosok egyre nagyobb számban vesznek részt építő jelleggel a falu életében.

A községben igen jelentős a kulturális tevékenység, amely elsősorban abból adódik, hogy több mint 20 olyan egyesület és társaság működik, amelyek tag-sága igen aktív. Két fő rendezvénye van a községnek, a június utolsó hétvégéjén rendezett Falunap és Búcsú,

valamint a szeptember utolsó hétvégéjén rendezett Szüret és Borünnep. Ezeken az ünnepi alkal-makon kiemelt szerepet kapnak a helyi egyesü-letek. A község életét színesítik a bálók (Nőklub, Katalin-bál, Katolikus Bál stb.), teadélutánok, falu disznótora, karácsonyi betlehemes, téltemetés. Székely és sváb szokások feltámasztásával, nem-zeti és állami ünnepeinken a helyi iskola és óvoda növendékei, a pedagógusok szakértő segítségé-vel, színvonalas előadásokon adnak tanúbizony-ságot tehetségükről.

Módszerek

A község döntéshozói és a lakosság közötti kommu-nikáció több csatornán keresztül zajlik. Lévén, hogy viszonylag kis településről van szó, így érvényesül az elv, mely szerint „mindenki ismer mindenkit”. Fontos információforrás a „Kisbíró” című havilap, amely minden helyi háztartásba eljut. A fejlesztési akciókban való lakossági kezdemé-nyezések kiváló fóruma az úgynevezett „OPEN SPACE” kezdeményezés, ahol eszmét cserélnek a különböző értelmiségi szakmákat képviselő résztvevők (mérnökök, orvosok, tanárok stb.), akik meghívásánál elsődleges szempont a hely-ben élés vagy a községhez való szoros kapcso-lódás. Kezdeményezéseikkel, észrevételeikkel hozzájárulnak a képviselő-testület döntéseinek meghozatalához.



Csikóstóttős

A község az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település, melynek közöségét épp a válsághelyzet nyomása élesztette fel és hitette el velük, hogy másként is lehet....

Mottójuk: A test és lélek összhangja Csikóstóttősön megvalósult

Lakosságszám: 891 fő
A falumegújítási tevékenység kezdte: 2000.

A II. világháború után a németek egy részét kitelepítették, az itt maradtak ma már újra ápolják hagyományait, 25 éve nemzetiségi táncsoport működik. A faluban, 1949-ben alakult az első termelőségcsoporthoz tartozó csoport, „Tartós Béke” néven. Ekkor településünk lélekszáma 1300 körül volt. Később Kaposszekcsővel és Jágónakkal közös termelőségcsoporthoz tartozó csoport alakult, ez ma is megvan, de a munka nagy része már a mezőgazdasági részvénytársaság keretei között folyik. A három községnek a hatvanas évektől közös tanácsa is volt.



1970-ben Csikóstóttöst a másik két községgel együtt Baranya megyétől Tolna megyéhez kapcsolták. Az 1990-es választások óta a községnek önálló önkormányzata van.

Foglalkoztatottak száma		
Tevékenységi kör	2000. év	2011. év
mezőgazdasági fő tev.	36	38
kereskedelmi és kézműipari	104	106
ipari :	33	34
szolgáltatás:	70	68
egyéb:	99	105
Összesen:	342	351

Vállalkozások száma

Tevékenységi kör	2000. év	2011. év
mezőgazdasági fő tev.	3	2
mezőgazdasági mellék tev.	0	8
kereskedelmi és kézműipari	10	4
ipari :	5	5
szolgáltatás:	5	17
egyéb:	2	3
Összesen:	25	39

Munkanélküliek:

19,5% - a regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népesség számához viszonyítva (2010) – Dombóvári kistérség: 18,7, Tolna megye: 13,2, országos adat: 12,4.

Elingázók: lakosság 60 %-a, akik elsősorban hivatásforgalmi céllal hagyják el a települést nap, mint nap:

- felsőtagozatos diákok a Kaposszekcsői Általános Iskolába,
- a csikóstóttósi középiskolások a dombóvári középfokú oktatási intézményekbe,
- a felnőtt dolgozók munkahelyeikre (Kaposszekcsői Mg. Zrt. telephelyei, a Dombóvári Ipari Park vállalkozásai, Dombóvár munkahelyei) indulnak.
- Számos közszolgáltatás, ügyintézés, hiányzó helyi kereskedelmi és banki szolgáltatás miatt indulnak a csikóstóttósiak Kaposszekcsőre és Dombóvárra: okmányirodai, építésügyi, munkaügyi, szociális, egészségügyi ügyintézés.

Kormegoszlás

korcsoportok	Arány (2010, %)
0-17	18
18-59	60
60-	22

Jelentős eredmények:

- 2002-től sikeresen működik a Csikóstóttósi Kistérségi Teleház
- A település közművelődési centruma, a Községi Ház, 2004. április 1-jén ünnepélyes keretek közt került átadásra
- 2004-ben sikeresen pályázott az önkormányzat az MVH SAPARD pályázati felhívására, ahol a „Csikóstóttós településközpontjának fejlesztése” című projektje támogatást nyert.
-mert a kultúra utakat nyit és összekapcsol.” Ezen gondolat mentén nyújtottuk be pályázatunkat 2005-ben, a KÖZKINCS Alapra, ahol is támogatást kértünk Pajtaszínház építéséhez.
- 2008-ban, alakították ki önkéntesekkel, az Őszefogás Parkot, 2010-ben folytathatták zöldterület növelő fejlesztéseiket az Őko Park megépítésével. ot.
- 2011. tavaszán nagy álmuk vált valóra: megépült

a szennyvíz-csatorna hálózatuk, 362 ingatlannál történt meg a házi bekötés.

Módszerek

Helyi koncepciónk: Csikóstóttós Településfejlesztési Koncepciója

Célunk egy élhető, a polgárai által védett, megbecsült és szeretett település létrehozása, mely megtartja népességét, visszavonzza elszármazottait. Válaszol a kor kihívásaira. Keresi és megtalálja kitörési pontjait. Emberi léptékek szerint fejlődik. Folyamatosan megújul. Kinyitja, érdekessé és vonzóvá teszi a települést ország-világ számára. Felkutatja azokat a lehetőségeket, melyek helyi, térségi és szélesebb igényeket is tudnak gazdaságosan szolgálni.

Törekszünk a tágabb közösség bevonására, véleményének megismerésére, a teljes közösség aktivizálására. Nagy energiát fektetünk a nyilvánosság megszervezésébe. Bízunk abban, ha eggyel többen vagyunk, annál reprezentatívabbak vagyunk és annál erősebb lesz a csoport a közös cselekvéshez.

- A képviselő-testület ülései nyilvánosak, azon a község bármely polgára részt vehet. A képviselő-testület határozatait kihirdetjük.
- A fontosabb döntések meghozatala előtt a lakosság falugyűlésen vagy közmeghallgatáson fejtheti ki véleményét.
- Kiemelten számítunk településünk „kulcs embereire” (civil szervezetek vezetői, iskola tanárai és diákjai, önkormányzatunk munkatársai, képviselőtestületi tagjaink stb.), valamint segítő szakembereink (területfejlesztők, építészek, műszaki ellenőrök, tájépítész) segítségére.



Gyöngyössolymos

Gyöngyössolymos egy ősi község a Mátra alján, Gyöngyöstől mintegy 4 km-re található. A Mátra közelsége miatt a községet több csodálatos hegy veszi körül, a Mátraalja erdőmentes területein pedig szőlővel borított, megművelt területeket találunk.

A település mezőgazdasága szinte teljes egészében a szőlőtermesztésre koncentrálódik. A mátraalji borvidékhez tartozó település határában több ezer hold szőlőültetvény található. A lakosság megélhetésének fő forrása kötődik a helyi szőlőterületekhez. A községet a mátrai kisvasút, valamint számos turista útvonal érinti, amely turisztikailag jelentős szerepet játszik a település életében. Ennek kiindulópontja Gyöngyös városa, végállomása pedig a festői környezetű Szalajkaház. A faluhoz számos turisztikai látványosság tartozik: Asztag-kő, Árpád-kori templom, Bába-kő, Csákkő, Cserkő, Dezső-vár, Ilo-na-és Tarma kút, Nyesett vár, Lajosháza, Pincés malom, Solymosi óvár.



A településen 1993 óta nagy népszerűségnek örvend a Gyöngyössolymosi Menyecskekórus. Minden évben megrendezésre kerül a Solymos Napok. A történelmi rendezvénysorozat túrázással, borkóstolással, történelmi előadásokkal szórakoztatja az idelátogató vendégeket és a helyi lakosságot. Célja a tanulás és a vidám együttlét. A településen több mint tíz civil szervezet és alapítvány működik a falukép fejlesztés, a sport, a tanulás és a kultúra területén.

Lakosságszám: 3017
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2006

vállalkozások száma	2006	2012
összesen	277	288
mezőgazdasági	29	20
kereskedelem, kézműipar	39	49
ipar	37	32
szolgáltatás	158	159
egyéb	11	24

Munkanélküliek: 23
Nők foglalkoztatottsági aránya: 71%
Inga-vándor forgalom

Beingázók: 38, Elingázók: 1150
Elingázás céltelepülései: Gyöngyös (4 km)

Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (2008 %)
0-17	419	13
18-59	2131	67
60-	623	20

Jelentős eredmények:

- Az elmúlt években megépítésre, illetve felújításra került Solymoson 17 út, valamint megépültek a felújított utakhoz az átereszek is.
- A Jókai úti általános iskolában új tanterem került kialakításra. Befejeződött az iskola festése, valamint a tornaterem parkettájának javítása. Felújításra kerültek továbbá a mosdók, a tornateremhez kapcsolódó öltözők és zuhanyzók is.
- Két csoporttal, új szolgáltatásokkal családi napközi intézmény került beindításra.
- Az óvodában megtörtént a klímaberendezés és radiátorok felszerelése.
- Az orvosi rendelők és várók külső és belső burkolása és festése valósult meg.
- Elkészültek a falu üdvözlőtáblái és azok megvilágítása, ezzel is emelve a település külsejének színvonalát.
- A templom melletti járdát térkővel burkolták a biztonságos közlekedés érdekében. A járdába kerültek beépítésre a templomot megvilágító reflektorok, melyek az éjszaka fényeit is hangulatosabbá teszik.
- Lebontásra került a faluközpontból a 20 KW-os vezetékek az oszlopokkal együtt.
- Felújításra került a művelődési ház is. Az épületben a könyvtárhelység teljes felújítása megtörtént és kialakításra került egy osztályterem, valamint egy kávézó is.
- A településen 2011-ben felújításra kerültek a járdák.
- Tenispálya épült a LEADER pályázat támogatásával.
- 12m magas zászlókat telepítettek a község határában.
- Elkészült egy mezőgazdasági út MVH pályázatból.

Módszerek

A településfejlesztési koncepció figyelembevételével, harmonizálva a költségvetési helyzethez fejlesztik a település központját, pályáznak a LEADER-ben. A lakosság a véleményeit, fejlesztési javaslatait az évente kiküldött kérdőívekben fogalmazhatja meg. A döntéseket aztán a falu képviselő testülete hozza meg. A megvalósításban sok esetben veszik igénybe a lakosság segítségét, felajánlásait, társadalmi munka keretében.



Kétegyháza

Kétegyháza Békés megye délkeleti részén fekvő nagyközség, a legnagyobb magyarországi román nemzetiségű település: lakóinak mintegy 30 százaléka vallja magát románnak.

Kétegyháza címerében megtalálható a pogácsa, amely a település alapításának legendáját rejtí magába, miszerint az ide érkező letelepedni vágyók egy pogácsát gurítottak el, és ahol az megállt, ott építették fel a házaikat. A pogácsa, mint jellegzetesség okán 2007 óta minden évben megrendezik a Pogácsafesztivált, amely kifejezetten erre a legendára épül, és ezért minden fesztiválon megválasztásra kerül a legfinomabb pogácsát sütő „Pogácsa Királynő”. Történelmi sajátosság, hogy a településen található az „Almássy-kastély”. Az Almássy grófok egykori romantikus stílusú parkkal övezett kastélyában jelenleg középiskolai oktatás folyik. A másik nagy jelentőségű érték a Magyarországon egyedülálló „Román Tájház”, amely az itt élő román nemzetiségű és anyanyelvű lakosok egykori hagyományos tárgyainak, népi viseletének, szerszámainak ad helyet.

Lakosságszám: 3965 fő
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2007

vállalkozások száma	2007	2012
összesen	na	112 fő
mezőgazdasági	na	10 fő
kereskedelem, kézműipar	na	28 fő
ipar	na	8 fő
szolgáltatás	na	23 fő
egyéb	na	32 fő

Munkanélküliek: 274 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 70%
Inga-vándor forgalom
Beingázók: 30 fő, Elingázók: 210 fő
Elingázás céltelepülései: Gyula (12 km), Békéscsaba (20 km), Elek (6 km)

Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (2010 %)
0-17	764	20
18-59	1996	50
60-	1205	30



Jelentős eredmények:
A település műszaki színvonala az utóbbi években nagymértékben javult. Az általános iskolák, a bölcsőde, az óvoda, a művelődési ház és az egészségügyi centrum kerültek felújításra. A település Fő tere teljes mértékben megújult, a közterületek rendezettebbé és szebbé váltak, köszönhetően az elnyert pályázatoknak.
Az önkormányzat támogatást nyújtott az egyik helyi egyesületnek hogy a „Kétegyházi játszóterek az esélyegyenlőség jegyében” című EMVA pályázatot nyújthasson be a településen két játszótér kialakítására. Ennek köszönhetően a település egyik belső részén és a zömében hátrányos helyzetű családok által lakott területen sikerült egy-egy uniós színvonalú, korszerű játszóteret kialakítani.
A településen jelentős a munkanélküliség, amelyet a közfoglalkoztatási pályázatokkal igyekeznek az önkormányzat enyhíteni.

Módszerek:
A település igyekszik kihasználni a Leader program nyújtotta lehetőségeket a fejlesztéseik során. Kétegyháza tagja a Hajdúvölgy-Körösmente Térség

Fejlesztéséért Egyesület Helyi Akciócsoportnak. A fejlesztések során előtérbe került a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013-ban való részvétel is, melynek során utakat tudtak felújítani a határ mindkét oldalán.
A település igyekszik kihasználni a közmunkaprogram nyújtotta lehetőségeket is, munkát adva a helyben élő munkanélküli lakosok számára, a vonzó településkép kialakítása és fenntartása érdekében.



Komlóska

A zempléni dombok közti falu tiszta és háborítatlan környezetére építő helyi munkahelyteremtéssel, és kiterjedt hálózati együttműködési programokkal vonja be a helybélieket és távolabbi partnereit a fejlesztés folyamataiba, melyek alapja, hogy a települési önkormányzat folyamatosan vásárolja meg az eladásra kínált földterületeket.

Lakosságszám: 329 fő,
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2004.

Munkahelyek	2004	2011
összesen		145
mezőgazdasági	20	40
kereskedelem, kézműipar	3	30
ipar	15	35
szolgáltatás	0	31
Helyi vállalkozók dolgozói változó munkahellyel*:	10	1000
Munkanélküliek	50	0
Nők foglalkoztatottsági rátája (%)	40	100

* Kiemelkedő a községbe bejelentett szállítmányozó vállalkozások magas száma, amelyek a gépjárműveik után befizetett súlyadóval jelentős bevételekhez juttatják a települést.

Inga-vándor forgalom	2004	2011
Beingázók	2	25
Elingázók	30	15



Az elingázás részben megszűnt, mert a környéken magas a munkanélküliség. Jelentősen megnövekedett a beingázók száma, mert több munkahely van Komlósán, mint amennyi a munkát keresők száma. (Sárospatak 10 km, Tolcsva 8 km)

Kormegoszlás

korcsoportok	Arány (2010, %)
0-19	19
20-59	53
60-	28

Jelentős eredmények, tervek:

A rendszerváltozás új lehetőséget biztosított Komlóska részére, végre saját vezetése és gazdálkodása lett a közösségnek. Elindultak azok az infrastrukturális fejlesztések (víz, szennyvíz, szemétszállítás), amik eddig elmaradtak. Létrehoztuk intézményrendszerünket – óvoda, bölcsőde, iskola -, mely a helyben maradás feltételét biztosítja. A kedvező adózási feltételek miatt mára több mint 100 vállalkozás választotta Komlósát székhelyül vagy telephelyül, melyeknek csak szűkös keretek között tud helyet biztosítani, ezért fontos, hogy a bővülő létszámnak teret (telkeket) tudjanak adni. A település fejlődésének egyetlen lehetősége, ha visszatér az ősi gyökerekhez. Létfontosságú, hogy a korábbi közlekedési útvonalát helyreállítsa és a



kornak megfelelő színvonalú úttal kösse össze a települést Sárospatakkal. Az utépítés eredménye lesz, hogy korábban nem megközelíthető ingatlanok hasznosíthatóvá válnak. A telkek nagy része a fiatalok itt tartását szolgálja. Egy másik telekcsoporton egy „Kormányzati Falu” kialakítása a cél, hogy a döntéshozókat közelebb hozza a magyar vidékhez.

Az öko-ipari park létesítésének célja, hogy Komlósán és térségében uralkodó rendkívül magas munkanélküliséget csökkentse. Komlóska az önfenntartó ökofalu program megvalósításának útján halad, melyhez több kísérleti mintaprogramot is megvalósít kormányzati támogatással.



Módszerek

A sikeres projektek az Önkormányzat beruházásaival hasznosulnak, minőségi szolgáltatások megjelenésével. Az Önkormányzat saját bevételei 30%-ban, az igényelt támogatások 60 %-ban, a településen működő nonprofit szervezetek és magán adományok 10 %-ban biztosítják a tervezett fejlesztések anyagi háttérét.

A projekt eredményeinek fenntartását a helyi LEADER csoporttal való kapcsolattartás, a Magyar Építész Kamara, a Magyar Mérnöki Kamara, valamint az Iparkamara, mint szervezetekkel való együttműködés biztosítja. A projekt előkészítése környezettudatos menedzsmenttel és tervezéssel valósul meg a fenntarthatóság érdekében. A projekt környezetre gyakorolt hatása, és a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével kerültek kiválasztásra a fejleszteni kívánt területek. A projekt kiterjed a természeti, környezeti, fenntarthatósági ismeretek bővítésére, állandóan figyelve a gazdaságos és kihasznált működtetést, takarékosági és környezetterhelés kíméleti szempontból. A fejlesztés során a várható környezeti hatások elemzése megtörténik, és a fejlesztések ezek figyelembevételével valósulnak meg. Az Önkormányzat előnyben részesíti a helyi kereskedelemben kapható termékeket.

- A helyben rendelkezésre álló emberi erőforrás:
- teljes munkaidőben foglalkozatható alap-, közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők
 - Gyed-, Gyes-ről visszatérő nők, akár részmunkaidőben való foglalkoztatása
 - 40 év feletti tapasztalt szakemberek foglalkoztatása
 - csökkent munkaképességűek foglalkoztatása
 - más szempontból hátrányos helyzetűek foglalkoztatása



Kunszállás

A kiskunsági falu töretlenül fejlődik. Tudatosan épít hagyományaira, helyi adottságaira, figyelmesen reagál a környékben zajló folyamatokra és időben lép, ha mutatkozik kihasználható lehetőség.

Kunszállás Kecskemét és Kiskunfélegyháza között- az M5-ös autópálya szomszédságában- fekszik, előbbtől 20 km, utóbbtól 12 km távolságra, a tömegközlekedés jónak mondható, a település autóbusszal és vasúton mindkét település irányából megközelíthető.

Lakosságszám: 1707
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2005.

Vállalkozások száma	2011	Munkahelyek 2012
összesen	135	450
mezőgazdasági	74	200
kereskedelem, kézműipar	13	50
ipar	11	150
szolgáltatás	37	50



Munkanélküliek: 78 fő
Nők foglalkoztatottsági rátája: 60%

2010 elején a belföldi vándorlási különbözet pozitív volt, ez a teljes lakosságszámra vonatkoztatva 10 főnyi vándorlási nyereséget jelentett az adott évben. A pozitív mérleget az indokolja, hogy a környező településeken kevés a munkalehetőség, így Kunszállás fejlődése, a vállalkozások számának növekedése megoldást jelent a vonzáskörzet lakói számára is

Kormegoszlás

korcsoportok	Arány (2010, %)
0-17	20
18-59	60
60-	20

A lakosság a helyben nem elérhető hivatali ügyintézés miatt elsősorban Kiskunfélegyházára jár át, azok pedig, akik nem a helyi mezőgazdaságban, vállalkozásokban vagy a feldolgozóiparban (Júlia Malom) dolgoznak, egyenlő arányban járnak át munkavállalási céllal Kecskemétre és Kiskunfélegyházára. Közel



hasonló arány mondható el a középiskolásokról is, akik e két település iskoláit látogatják. 14 éves korig ugyanis a gyermekek helyben maradnak, hiszen a helyi bölcsődében, óvodában és általános iskolában magas színvonalú nevelésben és oktatásban részesülnek.

Jelentős eredmények, tervek:

A 2005-2006-os években sikerült a helyi általános iskola, a kultúrház kibővítésének, felújításának, illetve egy egészségház kialakításának uniós pályázatokból történő elvégzése.

Az Önkormányzat számára 2008-ban LEADER-forrásból lehetősége nyílt közösségi- és közterületeinek megújítására.

Tanulságos, hogy a helyi termékek piacra jutását a szomszédos, nagy forgalmú Kiskunfélegyháza piacán biztosítják, ami lényegesen hatékonyabb és eredményesebb, mintha a helyi, sokkal kisebb forgalmú piacon próbálnák meg ugyanezt.

A település határában 2009. évben a rekultivált szeméttelep helyén- visszaállítva az eredeti tájállapotot- lett létrehozva a Cines Szabadidőközpont, ahol horgászto is kialakításra került. A közel 4 ha-os területen őshonos fák és cserjék lettek telepítve. Ezen fejlesztéssel növekedett a községi zöldfelület nagysága.

A játszótéren és a sétálóutcán jelenleg is napelemes világítás található.

2009. óta településen is bevezetésre került a szelektív hulladékgyűjtés, amelyben szerencsére a lakosság is aktívan részt vesz, illetve a közintézményekben elhelyezett helyi szelektív gyűjtők a hivatali, iskolai, óvodai szelektív szemétygyűjtést segítik elő. Évente többször zöldhulladék-gyűjtést, illetve évente elektronikai hulladékgyűjtést szervezünk.

2010.évben parkfelújításra és sétálóutca kialakítására került sor, melynek során- elsősorban balesetvédelmi szempontok miatt- forgalom elől elzárt rész lett az iskola előtti, illetve az iskola és a központi park közötti utca, de ezen döntésnek környezetvédelmi okai is voltak, hiszen a falunak ezen része mentesül a kipufogógázok hatásaitól is.

2011. évben került átadásra a Kunszállás-Fülöpjaka közötti kerékpárút; ennek keretében a 2010. évi Autómentes Világnapon helyeztük el a kerékpárút alapkövét, az idén júniusi átadáson pedig Nyárvaró Bringázó Fesztivált szerveztük, ahol a rendezvény mottója- „Érzed nyeregben magad!”- értelmében a legkisebb gyermekektől az idősekig mindenki megtalálta az érdeklődésének megfelelő programokat. A Polgármesteri Hivatal dolgozói évek óta részt vesznek a „Bringázz a munkába!”-kampányban.

Módszerek

A fejlesztési folyamat alapját a Képviselő-testület által elfogadott Gazdasági Program jelenti, továbbá a 2010-ben frissített Településfejlesztési Koncepció, és a közelmúltban angol és magyar nyelven elkészült befektetési portfólió, melyben nyolc potenciális fejlesztési területre hívjuk fel az érdeklődő befektetők figyelmét. Kunszállás község 2010-ben jogosult lett az ITD Hungary Befektetőbarát Település cím használatára.

A falumegújítási tevékenység tudatos, átgondolt településfejlesztési stratégia szerint zajlik. Adottság azonban, hogy a községi középületek a faluközpont 200 m-es körzetében helyezkednek el, szinte „településmagot” alkotva. Ezen épületek fejlesztése és felújítása egymást erősítő folyamatok, amelyek lehetővé tették a helyi civil élet kibontakozását is. Ezt pusztán a lehetőségükkel és a létrejöttükkel érték el. A lehetőségükkel, mert az új fejlesztések vitákat, beszélgetéseket, ötleteket, valamint felajánlott segítséget generáltak, a megvalósulásukkal pedig azért, mert a megszépülő, kibővülő intézmények otthonul szolgálnak a régi és az újonnan alakuló közösségeknek



Kunsziget

A Győr közelében elhelyezkedő község arra kínál érdekes mintát, hogy egy viszonylag kicsi település hogyan tudja a közeli urbánus centrum kínálta lehetőségeket azokkal a „falusias” erényeivel kihasználni, amelyekkel szabadon rendelkezhet. Saját lakosságának foglalkoztatási igényét jóval meghaladó számú munkahe-lyet teremtett, vonzó lakó- és rekreációs környezettel.

Lakosságszám: 1218
A falumegújítási tevékenység kezdete: 1990

Vállalkozások száma	1990	2011
összesen	17	133
mezőgazdasági	1	6
kereskedelem, kézműipar	3	22
ipar	4	27
szolgáltatás	9	78

Munkanélküliek: 0,5 %
Nők foglalkoztatottsági rátája: 96 %

Ingázás	1990	2011
Beingázók:	12	1000
Elingázók:	390	68



Az ingázás forrásterületei: Győr (25 km), Mosonma-gyaróvár (20 km) és térségeik, vonzó célpontok a kunszigeti ipari üzemek, a rugalmas munkakezdés, kulturált környezet

Kormegoszlás

korcsoport	Arány (2010, %)
0-14	18,0
15-59	62,4
60-x	19,5

Jelentős eredmények:

1993-ban a lakosság a képviselő testület kérésére „aranykoronát” ajándékozott a települési ön-kormányzatnak, amelyet ajándékozási szerződés formájában vett át a község. Az így az önkormány-zat tulajdonába került jogokat ipari üzem beruhá-zójának adta el, így „visszaforgatta az ajándékozők szándéka szerint a falunak”. A földkiadó bizottság kiadta a területet, a rendezési tervben meghatáro-zott helyen ipari üzem valósult meg, a Federal Mo-gul Hungary Kft üzeme, mely 2011-ben már 1000 főt foglalkoztatott.



A megfelelő referencia és a kialakított infrastruktúra hálózat, az önkormányzat és a lakosság segítő készsége újabb beruházót vonz: SICK Kft. 1996-ban épül 80 főt foglalkoztat ekkor, 2011-ben már 250 főt. Az ipari üzemek léte, a falu fejlődése és fennma-radása komplex fejlesztéseket követel: fejlett inf-rastruktúra hálózatot, magas színvonalú lakossági szolgáltatást, közlekedés infrastruktúra fejlesztését, közbiztonság erősítését, alapfokú oktatást, kéttany-nyelvű, napköziotthonos iskolát, építési telkek ki-alakítását, letelepedés segítségét, fiatalok helyben tartását, sport, szabadidő tárgyi feltételeinek meg-teremtését. A fenntarthatóságot biztosítja a közösségi akarat, a komplexitás, a különböző életkorú, képzettségű emberek közös tevékenysége, a változásokra való folyamatos reflexió, a jövő elvárásainak teljesítése. Fiatalok életútjának segítése (távlatosság gondola-ta).

- Ifjúsági Érdekegyeztető Fórum
- Nyelvtanfolyam önkormányzati támogatással
- Informatikai képzés (önkormányzati támogatás-sal)
- Ösztöndíj rendszerrel diploma szerzés támoga-tása
- Helyi vállalkozások – fiatalság kapcsolata – mun-kahely – képzés – gyakorlat.
- Első lakáshoz jutás támogatása (vissza nem térí-tendő támogatás)
- Gyermekvállalás támogatása

Módszerek

Az 1990. évi rendezési terv tartalmazza a népi épí-tészeti értékek helyi védelmét. Ezt megerősítve az építészeti értékek felmérése 2007 tavaszán és nya-rán történt meg a győri Hild József Építőipari Szak-középiskola diákjai, tanárai és gyakorlatot végző te-lepülmérnök hallgatók részvételével. Kidolgozták a régi épületek mai kornak megfelelő hasznosítását, a régi építészeti értékek őrzésével. Az új épületek hordozzák az ősi magyar falu építészeti jegyeit. EMVA Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER program keretében vidéki örökség őrzése, falu-megújítás prioritásokra benyújtott pályázataink komplexitást tükröznek, és szolgálják épített örök-ségünk védelmét.

- Római Katolikus Egyház - Szent Lőrinc templom külső felújítása (vidéki örökség)
- Római Katolikus Egyház - Szent Lőrinc Plébánia külső felújítása (falumegújítás)
- Kunszigetért Közalapítvány - Szakrális Kulturális Közösségi Tér kialakítása, Plébánia udvar (turisz-tikai prioritás)
- Helyi piac – helyi termék árusítás (falumegújítás)
- Kunsziget Község Önkormányzata - Díszter ki-alakítás Kunsziget Kossuth tér
- A fenti pályázatok a falu közepén térben is csat-lakoznak egymáshoz, szerves egységet alkotva Kunsziget község fejlődésében és fennmaradásá-ban jelentős szerepet játszik a falu lakossága. Az itt élő emberek föld- munka és vendégszeretete tartotta fenn a települést, biztosította annak fejlő-dését és megmaradását. Állandó útkeresésben, a lehetőségek felismerésében, és megvalósításában nagy mértékben részt vállaltak a civil szervezetek. Számuk 12:, taglétszámuk 650 fő, ebből közhasznú 3 szervezet, a falu lakosságának 60 %-a.



Megyer

A Veszprém megyei dombok között, a Marcal völgyben egy falu újjászületik. Túl van a krízisen, aki akart, elment. A jelenlegi lakosok fele Budakeszről való, egy baráti társaság tagjai. Mi történik egy olyan faluval, amelynek házai mégsem akarnak a földdel egyenlővé válni?

Megyer „zsákfalú”, ami egyrészt nehezítette a település fejlődését, másrészt viszont az átmenő forgalom, a növekvő motorizáció nem rontja a természeti környezet állapotát, és így megmaradt az egységes falukép. A község csak közúti közlekedés révén közelíthető meg, mind a külterületi utak, mind a Fő út felújításra szorul.

Lakosságszám: 52

A 52 fős lakosú településen bejelentett lakók közül 28 fő az, aki az év 365 napján itt él, 7 aki a munkája miatt főváros környékén dolgozik, 3 fő iskolai tanulmányi miatt tartózkodik másik településen, és 14 fő tartózkodási címe más településen van bejelentve.

A falumegújítási tevékenység kezdete: 2006

2006-ban megindult a külső, főleg Budakeszről történő betelepedés, ami esélyt nyújt a falu helyzetének javítására. A legközelebbi város a 12 km-re található Sümeg,



Megyer 15 év feletti lakosainak háromnegyede az általános iskola legalább nyolcadik osztályát végezte el, a 18 év feletti lakosok csupán 6,1 százaléka rendelkezik középfokú érettségivel. A községbe újonnan betelepült lakosok többsége rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

Vállalkozások száma	2006	2011
összesen	2	10
mezőgazdasági	0	3
kereskedelem, kézműipar	1	2
ipar	1	2
szolgáltatás	0	3

korcsoportok	Arány (2010, %)
0-19	7
20-59	80
60-	13
összesen	100

Elmondható, hogy 2001-2006. között a fiatalok aránya 9,1 százalékkal, míg a 60 év felettiek aránya 26,7 százalékról 3,9 százalékra csökkent. 2001-ről 2006-ra a felnőtt lakosság mindegyik korcsoportjában nőtt a lakosság aránya, kivéve az előbb említett 60 év feletti kategóriát. Legnagyobb mértékben a 40-59 korosztály aránya emelkedett. Összességében kedvező folyamatok zajlottak, hiszen az idősök aránya csökkent, míg a munkaképes korú lakosság tekintetében növekedés figyelhető meg. A munkaképes korúak arányának növekedése aktív foglalkoztatás-ösztönző politikát kíván az önkormányzat részéről.

2006-ban megindult a külső, főleg Budakeszről történő betelepedés, ami esélyt nyújt a falu helyzetének javítására.

Jelentős eredmények:

2009 óta 6 db 4 napraforgós vendégház került kialakításra, 38 ágygal, egy 20 lóférőhelyes lovarda, és a megújult létesítményekkel működő község IKSZT-je. Magánérőből 2 db 3 napraforgós panzió készül el a jövőben. Ezek a beruházások 7 családnak adnak lehetőséget a biztosabb megélhetéshez. A vendégéjszakák száma 2011-ben 4500 volt. A kistérségben csak a sümegi Hotel Kapitány produkált ennél magasabb számot. Fontos teljesítmény volt, hogy a sikerek mozgósították az ottmaradt helyi lakosságot is, létrejött egy társadalmi tőke, amely a település kulturális örökségének megbecsülésén alapul.

Módszerek

A Megyer Község által végrehajtott projekt két szempontból is alulról építkező megközelítésről tanúskodik. Az önkormányzat széleskörű konzultációs folyamatot kezdeményezett. Ennek keretében a helyi lakosság, az ingatlan tulajdonosok javaslatot tehettek arra, hogy mely épület tartozzon a helyreállítandó kulturális jelentőségű helyszínek közé. A helyi lakosok bevonása a kulturális örökséghez tartozó nevezetességek kiválasztásába és ismertetésébe innovatívnak tekinthető, mert egy olyan új módszert jelent, amely révén a térség emberi erőforrásai összefonódnak a természeti és kulturális erőforrásokkal. A projekt egyfajta „élő múzeumot” hozott létre. Az épületek kulcsait a helyi lakosok őrzik. Ők segítik a vendégházzá alakított épületekbe érkező vendégeket: elmagyarázzák a látóknak a különböző építészeti és gyakorlati jellegzetességeit, bemutatják az egykor az épületekben zajló életet (például a hagyományos kemencék és szerszámok használatát). A projekt lényegi elemei könnyen átültethetők más területekre is. A nyilvános konzultációk révén mozgósíthatóak a vidéki térségek lakosai, akiknek a közéleti szerepvállalása jellemzően alacsony szintű; véleményeink szerint az „élő múzeum” létrehozásának köszönhetően a látogatók új tapasztalatokkal gazdagodnak, emellett pedig a helyi lakosság is újult érdeklődéssel viszonyul a kulturális örökséghez.



Az külön eredmény, hogy az elhagyott házak új funkciót kaptak, ezáltal gazdasági eredményt produkálhatnak. Szerintünk a fejlesztésünk megfelel a fenti elvárásnak. Sokan szeretnének Megyeren új építésű házat megvalósítani. Két szabályt hoztunk. Első, hogy a meglévő faluhangulat megőrzése céljából maximalizáltuk a beépíthető telkek számát (+26). A második, hogy addig amíg nem fejezzük be az „ófalú” felújítását nem engedünk új ház építését. Szeretnénk elkerülni a sokféle látható képet, hogy a falu két végén modern új épületek, és a falu közepén összedőlt régi házak. Megyeren méretéből adódóan az aktív lakosokat összefogó 1 db civil szervezet működik a Megyerért Egyesület. Tagjai a falufejlesztési programban résztvevők és segítők (tervező, közgazdász, ügyvéd)ből áll. Célja összefogni az aktív tagokat, begyűjteni az ötleteket, koordinálni és menedzselni a futó projekteket.



Paloznak

Mottó: A jelenkor faluja Paloznak.

A település hosszú időn keresztül társközség volt először Alsóörshöz majd Csupakhoz tartozott, a rendszerváltással lett ismét önálló. Kezdetben az alapvető infrastrukturális hátrányokat kellett a településnek behozni. Ezt követte a belterületi utak felújítása. Az önállósággal a település lakói kezdték magukénak érezni falujukat látták, hogy beleszólhatnak a település sorsának alakításába. 2000 és 2011 között 25%-kal nőtt a lélekszám. Az újonnan letelepedők sikeresen integrálódtak a falusi társadalomba, magukkal hozva kultúrájukat. Megmozdult a társadalmi élet sorra szerveződtek a közösségi rendezvények, faluszépítési akciók. A falu lakói és az üdültulajdonosok is magukénak érzik a települést aktívan részt vesznek annak alakításában. A múltat idézik a népi építészet megmaradt emlékei, a tornácos nádfedeles házak, a műemlék harangláb és az árpád-kori eredetű templom.



Lakosságszám: 508 fő
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2000

vállalkozások száma	2011
összesen	96
mezőgazdasági	9
kereskedelem, kézműipar	8
ipar	14
szolgáltatás	32
egyéb	33

Munkanélküliek: 5%
Nők foglalkoztatottsági aránya: 95%

Inga-vándor forgalom
Beingázók: 10-15 fő, Elingázók: 80-90 fő
Elingázás céltelepülései: Veszprém (15 km), Balatonfüred (6 km)

Jelentős eredmények:
Alapvető célkitűzése az önkormányzatnak a helyi civil társadalom segítése és ötleteinek felkarolása, ehhez a szükséges infrastruktúrát, helyszínt térítés



nélkül biztosítja. A fiatalok kötődését a településhez ifjúsági klub működtetésével, közösségfejlesztő tréningekkel, ösztöndíjjal segítik. Az épített környezet megőrzésével és szépségével a jó infrastruktúrával és a falu lakóinak lokálpatriotizmusával elérték, hogy az itt élők büszkéek paloznaki identitásukra, a település vonzó az ideköltözők számára, mára gyakorlatilag megszűnt az elvándorlás.

- 2009-ben a Norvég Alap támogatásával zöldterület fejlesztést, valósítottunk meg melynek része volt egy madárbarát projekt. (etetők odúk, madárfürdető).
- 2011-ben szelektív gyűjtőszigetet alakítottunk ki a papír, üveg és műanyag gyűjtésére és a háztartási sötétsziradék visszagyűjtését is megszerveztük.
- 1996-ban egy régi parasztház felújításával tájház és falumúzeum létesült.
- A múlt és jelen harmonikus együttéléséért, a Balaton felvidék hagyományos faluképének megőrzéséért, Paloznak 1998-ban Hild-díjat kapott.
- 2010-ben Magyarország legvirágosabb faluja
- 2011-ben az Entente Florale Europe verseny ezüst diplomáját nyerte el a falu
- 1999 óta Paloznak önálló falugondnoki szolgálatot működtet

Módszerek
Nagyban építenek a helyiek lokálpatriotizmusára. A lakosságot bevonják a tervezés és lehetőség szerint a megvalósítás folyamatába is. Ösztöndíjjal segítik a közép és felsőoktatásban résztvevőket és számítanak rájuk a Tájház nyári nyitva tartásának biztosításában ezzel is erősítve a hagyományokhoz való kötődésüket.

A falufejlesztés érdekében tervezett intézkedéseket folyamatosan véleményeztetik a helyi lakosokkal és az üdülőkkel évente falugyűlésen ill. külön a nyaralóknak tartott megbeszélésen vitatják meg a tervezett és megvalósult fejlesztéseket. A rendezvényeket évente munkamegbeszélésen egyeztetik a helyi civil szervezetek vezetőivel, melybe bevonják a falu érdeklődő lakóit is. A fejlesztési koncepció ill. falumegújítási megvalósíthatósági tanulmány elkészítésénél kezdetektől bevonták az egyesületek, alapítványok képviselőit ill. mindenki számára lehetővé tették a véleményezést. Ezeket a terveket többszöri egyeztetésen fogadta el a közösség.

A település fejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok:

- A település optimális 5-600 fő közötti lélekszámának megtartása
- A településszerkezet és a Balaton-felvidéki falukép megőrzése
- A Balaton-parti sáv szerény és visszafogott fejlesztése
- A meglévő értékek feltárása a település sajátosságainak megőrzése
- A „csendes” családi turizmust szolgáló fejlesztések biztosítása.
- A szőlészet borászat kultúrájának, hagyományainak továbbvitele
- Az alapellátás minőségi fejlesztése
- A helyi civil társadalom erősítése, fejlesztése.

A fentiek érdekében a település szerkezeti tervében csak korlátozottan van lehetőség új területek beépítésére. A helyi védendő épített és környezeti értékekről lista készült. A Balaton parton csak horgászturisztikai fejlesztések valósulhatnak meg, és kiemelten kezelik a kerékpáros turizmust. A borkultúra megtartása érdekében támogatják ill. előírják a szőlőtelepítést, borverseny falunapi boros rendezvények szervezésével erősítik azt.



Petőfiszállás

„Akarjuk és törekvésünk, hogy a FALU ne egy elvont fogalom legyen az itt élők számára, abban találja meg mindenki a célját és örömét, a helyét és a teendőjét.”

Petőfiszállás Bács-Kiskun megye egyik kis települése. Lakóinak száma 1582 fő. A település 9778 ha-on fekszik, melyből a belterület csak 74 ha-t tesz ki. Petőfiszállás a Duna-Tisza közén a legnagyobb tanyás település, a lakosság több mint 60 %-a tanyán él. Az egykori tanyaközpontból kialakult belterület több utcás, szalagtelkes lakófalu. Igazi faluközpont nincs, bár némi központi szerepet tölt be a Posta – Élelmiszerboltok – Takarékszövetkezet – Szolgáltatóház által behatárolt rész. A belterület nagyon kicsi, a lakott tanyavilág az egykori szőlőhegyi dűlőutas szer-



kezetet őrzi. A lakóépületek száma 610-620 körül van, ebből több mint 400 a külterületen található.

Lakosságszám: 1582
A falumegújítási tevékenység kezdete: 1991

vállalkozások száma	1991	2012
összesen	14	59
mezőgazdasági	3	9
kereskedelem, kézműipar	5	18
ipar	1	9
szolgáltatás	1	6
egyéb	1	6

Munkanélküliek: 72
Nők foglalkoztatottsági aránya: nincs adat
Inga-vándor forgalom
Beingázók: 32, Elingázók: 355
Elingázás céltelepülései: Kiskunfélegyháza (11), Kecskemét (40), Kistelek (26)



Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (2012 év %)
0-17	320	20
18-59	950	60
60-	312	20

Jelentős eredmények:

- Vezetékes gáz bevezetése a belterület valamennyi utcájába
- Az utcák portalanítása, járdák kiépítése
- A közvilágítás korszerűsítése, az energiatakarékos világítórendszer felszerelése
- Valamennyi utcában a vezetékes vízellátás biztosítása, a törpe vízmű lecserélése glóbuszos rendszerre.
- Szilárd hulladékkezelés terén a helyi szeméttelp megszüntetése, rekultivációja, valamint a szervezett szemétszállítás beindítása
- Intézmények és középületek fűtőkorszerűsítése, a központi fűtéses gázüzemű rendszerek kiépítése.
- Kereskedelmi egységek létrehozása, a szolgáltatóház felújítása.
- Petőfiszállás belterületet és a Majsai utat összekötő út kiépítése, portalanítása.
- Munkahelyteremtő vállalkozások letelepítése: Cipőüzem és torma feldolgozó fejlesztése
- Könyvtár felújítása, és bekapcsolása a megyei ellátórendszerbe
- Takarékszövetkezeti helység felépítése, pénzkidó automata telepítése.
- Parképítések, közterület felújítások, zöldövezetek kialakítása folyamatosan évről-évre.
- Temetőrendezés és bővítés, a világháborús emlékmű felállítása, urnafal létrehozása.

- Ravatalozó felújítása, terasz építése.
- Faluház teraszának megépítése, a sportpálya felújítása.
- A háziorvos rendelő korszerűsítése
- Általános iskola informatikai fejlesztése, a faluházban az e-magyarország pont létesítése.
- Főzőkonyha bővítése, a kapacitásfejlesztés, és korszerű eszközökkel való felszerelése.
- Tanyagondnoki szolgáltatás beindítása, gépkocsik és felszerelések beszerzése
- Tűzép telep kialakítása és megnyitása
- Dűlőutak felújítása, rendszeres karbantartása.
- Tejbegyűjtő építése, a szervezett tejértékesítés létrehozása.
- A templom felújítása, tető- és toronycsere.
- Noviciátus és kolostor építése közösségi összefogással
- Mária Múzeum megnyitása a nagy közönség számára.
- Vendégház megnyitása a kolostor melletti épületben.

Módszerek

A fejlesztési folyamatok elindításában jelentős szerepe van a helyi lakosságnak, akik a civil szervezeteken keresztül tudnak beleszólni a település ügyeibe. 2004-ben alakult meg a tanyagondnoki szolgálat, mellyel jelentős ellátási gondokat orvosoltak. Közösségformáló szerepével igyekszik bekapcsolni a tanyán élő embereket a község vérkeringésébe. Hozzásegíti a tanyán élőket a települési programokon való részvételhez. A kisebb település szépítő és megújító (parképítés, járdaépítés) munkálatok során a falu lakossága saját munkaerejével is hozzájárul az eredményekhez.



Rábapatona

Mottó: „Egy községet, egy közösséget építünk”

Rábapatona jellegzetességei és különlegességei közé tartozik a világhírű és nemzetközi színvonalat is elérő agárpálya, ahol 2010. évben már a második agár világbajnokságot tartották. Földrajzi és természeti adottság, hogy a falu a Rába-folyó bal partján terül el, így a vízi turizmusra nagy hangsúlyt helyeznek, valamint igyekeznek kihasználni a természet adta lehetőségeket, az árterben különböző programokat szerveznek, így az aktív illetve a passzív pihenést választók is szívesen kilátogatnak a folyópartra.

Lakosságszám: 2490
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2007

foglalkoztatottak száma	2007	2011
mezőgazdasági főtevékenység	18	18
kereskedelem, kézműipar	2	2
ipar	4	5
szolgáltatás	3	3
egyéb	5	5
összesen	32	33

vállalkozások száma	2007	2011
összesen	250	268
mezőgazdasági	15	18
kereskedelem, kézműipar	30	32
ipar	98	103
szolgáltatás	41	45
egyéb	63	67



Munkanélküliek: 5,9%
Nők foglalkoztatottsági aránya: 46,8 %

Inga-vándor forgalom
Beingázók: 6-10 fő
Elingázók: 70%
Elingázás céltelepülései: Győr (20 km)

Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (év %)
0-18	480	19
19-35	611	25
36-55	726	29
56-	673	27

Jelentős eredmények:
2010. év augusztusától bevezetésre került a kétedényes hulladékgyűjtés minden háztartásban, valamint megnyílt a hulladékudvar, ezzel is megkönnyítve a szelektív hulladékgyűjtést, és így hozzájárulva környezet tisztaságához.
2011. augusztus 20-án került átadásra a felújított helyi kultúrház, ami egyben az Integrált Községi és Szolgáltató Tér funkcióját is ellátja
A buszmegállók felújításra kerültek, új megállók kerültek kialakításra a faluközpontban és a könnyebb és biztonságosabb közlekedés érdekében áthelyezésre került a buszforduló.
A falumegújítási akció során a napenergiát már több intézményben is hasznosítják. Meleg vizet a napkollektor szolgáltatja az Integrált Községi és Szolgáltató Tér épületében, valamint az iskola fűtése is napenergia felhasználásával is történik. A felelősségteljes erőforrás-gazdálkodást segíti, hogy



elkészült több intézmény teljes hőszigetelése és a nyílászárók cseréje is megtörtént.

Módszerek

A falumegújítási akció hátterében Rábapatona Község Önkormányzatának Képviselő testülete által elfogadott Rábapatonai „Harsányi Lajos” Településfejlesztési és Kulturális Program áll. Jelenleg a program második ciklusa van érvényben. Az első Harsányi Program 2007. évtől 2010. évig, a második pedig 2011-től 2014-ig érvényes.
A fejlesztési akciók egymásra épülnek, valamint egy összetett képet alkotnak, hiszen egyik sem jöhetett volna létre a másik akció nélkül. A pályázatok adta lehetőségeket folyamatosan kihasználják, ezzel biztosítva a további fejlesztéseket.
A lakosság, a döntéshozók és a hivatalok közti információ-áramlás, kommunikáció interneten keresztül történik, valamint rendszeresen megjelenő újsággal is rendelkezik a település, ezen kívül pedig rendkívül nagy ereje van a szájpropagandának, így minden információ eljut a lakosság nagy részéhez.
A civil szervezetek is nagy szerepet vállalnak a döntések előkészítésében, minden évben civil fórumot

szervez az Önkormányzat, amelyen összehangolásra kerülnek a civil szervezetek éves programjai és elkészítésre kerül az éves rendezvénynaptár.
A falumegújítási akció során nagy hangsúlyt fektetnek a hagyományőrzésre is, de emellett fontosnak tartják, hogy a lehető legkorszerűbb eszközöket használják, és igyekezzenek a „A jövő nyomában” lenni, hogy lépést tudjanak tartani a korral. Fontos, hogy legyen egy jövőkép, hiszen csak így megvalósíthatóak az egyes intézkedések, fejlesztési folyamatok.





Surd

Mottó: Létünk a folyamatos település megújulás.

A falu Zala megye déli részén, Somogy megye határára helyezkedik el, jelentős természeti és kulturális örökséggel rendelkezik. A község lakóinak bevétele a fenyőfából és szelídgesztenyéből származó jövedelem növeli.

Lakosságszám: 616
A falumegújítási tevékenység kezdete: 2007

vállalkozások száma	2011
összesen	17
mezőgazdasági	3
kereskedelem, kézműipar	5
ipar	0
szolgáltatás	6
egyéb	3

Munkanélküliek: 40 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 50%

Inga-vándor forgalom
Beingázók: 4 fő
Elingázók: 25 fő
Elingázás céltelepülései: Nagykanizsa (16 km)



Kormegoszlás

korcsoport	fő	arány (2007 %)
0-18	95	15
19-59	390	64
60-79	111	18
80-	20	3

Jelentős eredmények:
2010. szeptember 9-én ünnepélyes keretek közt átadott játszótér felújítása, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében Falumegújításra és fejlesztésre kiírt pályázati forrásból valósult meg. 2011. április 14-én került sor az Integrált közösségi és Szolgáltató Tér átadására, az Új Magyarország Vidékfejlesztési program keretében. A pályázat lehetőséget adott a Művelődési ház akadálymentesítésére, a tetőtérben oktató terem, gyermek- és ifjúsági klub, eMagyarországpont, helyi,- és mozgókönyvtár, női,- és férfiöltöző épült, valamint teljes fűtéskorszerűsítés történt. A földszinten megújult a színházterem, mellette a település minden korosztályát váró egészségfejlesztéshez kapcsolódó klub várja az érdeklődőket. A belterületi csapadékvíz-elvezető rendszer rekonstrukciójára A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által az Új Magyarország Fejlesztési Terv Nyugat-dunántúli Operatív Program keretén belül került sor.



Kastély-tér rekonstrukciójára a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Nyugat-dunántúli Operatív Programja keretén belül került sor. A megvalósult beruházás ünnepélyes átadására 2011. augusztus 13-án, a község Falunapjával egybekötve került sor. A településen megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés.

Módszerek
Surd Községi Önkormányzata a település rendezési terve alapján helyi és örökségvédelmi hatástanulmány készített. A terv célja, részletes vizsgálatokkal alátámasztva, hogy lehetőség szerint hasznosan meg kell őrizni azokat a településtörténeti, építészeti, tárgyi emlékeket, amelyekkel a település rendelkezik. Ehhez a belső falukép fenntartásának érdekében meg kell őrizni a beépítési struktúrát és azt a beruházások tervezésénél figyelembe venni. Célja a település szerkezetének, adottságának tekintetében a rövid és hosszú távú koncepció kidolgozása. Az önkormányzat tagja helyi LEADER szervezetnek, melynek koordinálásával több pályázati forrás lehívásához jutott a település. A település vezetősége segíti a helyi önkéntességen alapuló civil szerveződések, hagyományőrző

rendezvényeket szervez, a helyi népi,- és munkaszokások feltárását,- azok ébrentartását, kulturális és történelmi értékek folyamatos ápolását fontosnak tartja. Pontosság, kiszámíthatóság, állandóság, tervezhetőség, ami azt jelenti, hogy évente ismétlődő lakossági igényekre épülő rendezvényeket, programokat szerveznek a helyi lakosságnak a helyi lakossággal.





Újszilvás

A Pest megye határán elhelyezkedő alföldi település arra kínál kiemelkedő minőségű mintát, hogy egy település közössége miképpen tud a helyi szellemi és anyagi (termőföld, felszín alatti vízkészletek) erőforrásaira alapozva a lakosság, a vállalkozók és civil szervezetek számára egyaránt megnyugtató, fejlődési lehetőségeket is biztosító körülményeket teremteni.

A település 1950. év elején szakadt el Tápiógyörgytől és Tápiószelétől Újszölös néven, de gyakran keverték a szomszédos községgel, Tápiószőlőssel. Emiatt az itteni kertekben termő sok szilvának köszönhetően az Újszilvás nevet kapta és így 1950. szeptember 1.-től lett önálló község.

Lakosságszám: 2773

A falumegújítási tevékenység kezdete: 2002

Vállalkozások száma	2002	2011
összesen	164	162
mezőgazdasági	54	52
kereskedelem, kézműipar	28	28
ipar	39	39
szolgáltatás	14	14
egyéb	29	29

Munkanélküliek: 169 fő

Nők foglalkoztatottsági rátája: 63 %

Inga-vándor forgalom

Beingázók: 35 fő, Elingázók: 86 fő

Elingázás céltelepülései: Budapest, 80 km, Cegléd, 20 km, Nagykáta, 30 km, Tápiószele, 15 km



Korstruktúra

korcsoport	fő	Arány (2010, %)
0-17	570	20
18-59	1659	60
60-x	568	20

Jelentős eredmények:

A község helyben előállított Hungarikumokkal büszkélkedhet. Ezek a Bolyhos és Fia Bt. Pálínkfőzdejében készített Bolyhos ágyas pálinka különlegességei, a Szilvashús Kft. feldolgozott hústermékei, a Bertók Méhészet méztermékei. Ezek a termékek 2010-ben Kiváló Magyar Élelmiszer címet kaptak. Továbbá az Aranykemence pékség gyártja a község péktermékeit, helyben megtermelt gabona felhasználásával, mely – termékeinek minőségi színvonala miatt is – a kistérség legdinamikusabban fejlődő péksége.

Kiépült a kommunális vízellátást a geotermális energetikai rendszerrel kombináló közműrendszer, amellyel az önkormányzati intézmények 80 %-ának alternatív fűtése (a fűtési célú földgázhasználat kiváltása) is megoldódott. A fejlesztés lényege, hogy a 33°C-os települési ivóvíz hőenergiáját hőszivattyúkkal hasznosítják a települési közintézményekben. Ezzel 40%-os fűtési energia megtakarítás valósult meg.

2011 őszén egy 400 kW villamos teljesítményű naperőmű rendszer épült meg a település észak-keleti határán. A beruházást az Önkormányzat 30% saját forrásból és 70%-ban a KMOP 3.3.3. jelű pályázat támogatásával valósította meg. A rendszer



optimális esetben annyi villamos energia mennyiséget állíthat elő tisztán napenergia átalakításával, amennyi fedezni tudja a település közintézményeinek teljes villamos energia felhasználását.

A község képviselő testülete, mint alapító létrehozta az Újszilvás Kommunális Szolgáltató Közhasznú Társaságot, mely 2009 júliusától Újszilvás Kommunális Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.-ként működik tovább. A szervezet Újszilváson a szennyvízszállítást, ártalmatlanítást, a kommunális hulladék közszolgáltatást, kezelést, a szelektív-hulladék elszállítást is végzi.

4 db szelektív hulladékgyűjtő sziget létesült a település egyes településrészein ahol 4 frakcióban gyűjtik a hulladékot (papír, üveg, fém, műanyag). A régióban második településként megvalósították a lakóotthonokban történő szelektív hulladékgyűjtést (lakásonként 3 db 120 l-es hulladéktároló edény segítségével).

Módszerek

A települési Önkormányzat tudatosan építi egymásra a fejlesztéseit. Meghatározzák azt a koncepciót, mely alapján elindulnak. Ebből születnek meg a fejlesztési elképzelések, melyekhez hozzárendelik a pályázati kiírásokat. A megvalósult beruházások tulajdonképpen maguk generálják a további fejlesztéseket, ezek egymásra épülését.

A településfejlesztési koncepció alapján 2005 májusában fogadták el a Településszerkezeti Tervet. Ebben erős hangsúly került a gazdasági, ökológiai

és társadalmi követelményekre, a lakossági, helyi vállalkozási és civil szervezetek igényeire. Fejlesztéseiket az ökológiai egyensúly irányában valósítják meg. Az Önkormányzat és intézményei tekintetében törekszenek a minél hatékonyabb fenntartásra, energia fogyasztásra, leszorítva a CO kibocsájtási határértékeket. Az alternatív energiaforrások alkalmazása hozzájárul e fenti tendenciák és eredmények eléréséhez. Az Önkormányzat szolgáltatások tekintetében igyekszik a gazdasági önállóságra, ezért hozta létre az ÚJKOM Nonprofit Kft.-t amellyel főként , kommunális hulladék begyűjtést, szállítást és építőipari tevékenységet végez, és a cég hasznát visszaforgatják az Önkormányzat alap- közszolgáltatásába.





Vereb

A település egyetlen kiugrási lehetősége „A jövő nyomában” a pihenő falu megvalósítása, hogy újra éledjen „A kultúra és nyugalom völgye” – Vereb.

Vereb a Gárdonyi kistérséghez tartozik, amely kilenc (Gárdony, Agárd, Velence, Sukuró, Kápolnásnyék, Pákozd, Nadap) települést foglal magában. Periférikus fekvése miatt az üdülőhelynek számító környező települések mellett eltörpül. Ezért saját értékeire támaszkodva kell a községet turistacsalogatóvá tenni. Ennek érdekében szálláshelyek kialakításával és a vendéglátás elindításával be kell kapcsolódnuk a falusi turizmusba. A község sajátos arculata kialakításra került. Létrejött egy jellemző verebi falukép, mely a község szimbólumává vált, jellemzi a fa játszótér, a millenniumi emléktábla. A falu egyedülálló gasztronómiai különlegességeket kínál pl. bodzapalinkát, bodza- és csipkebogyó szörpöt, valamint a közösségi összefogással épült háromszájú kemenében sült verebi pompost.

Lakosságszám: 831 fő
A falumegújítási tevékenység kezdete: 1999.

vállalkozások száma	1999	2012
összesen	8	34
mezőgazdasági	2	9
kereskedelem, kézműipar	3	8
ipar	1	3
szolgáltatás	2	9
egyéb	-	5

Munkanélküliek: 54 fő
Nők foglalkoztatottsági aránya: 84%
Inga-vándor forgalom
Beingázók: 6 fő, Elingázók: 360 fő
Elingázás céltelepülései: Székesfehérvár (20 km), Budapest (50 km)

Korstruktúra

korcsoport	fő	arány (év %)
14 év alatti	134	16
15-24 év	120	15
25-54 év	362	43
55-64 év	89	11
65 év felett	126	15



Jelentős eredmények:

- 2010-ben először megrendezett Végh János Zenei nap célja a verebi Végh János zeneszerzői tevékenységének megismertetése
- A Verebi Háromszájú – Kemence 2009-ben épült közösségi összefogással. Itt készül a verebi pompos és bárki számára használható.
- 2010-ben a Zuhogói pihenőhely kialakítására került sor, amely gyalog és lóháton is megközelíthető.
- 2005-2006-ban a KÖZKINCS pályázatok keretében a régi tűzoltószertárt felújították és ezzel a helytörténeti gyűjteménynek is végleges helyet alakítottak ki
- 2009-ben az Illegális Hulladéklerakó Pályázat keretein belül felszámolásra kerültek az illegális hulladéklerakók és azok helyreállítási munkáit is elvégezték (tereprendezés, bozót- és cserjeirtás, gyepesítés, faültetés, kommunális hulladék összeszedése stb.)
- A Fogytékosok Esélye Közalapítvány pályázatának segítségével a Községi Ház akadálymentesítésére és a vizesblokk cseréjére is sort került.
- 2001-ben új az iskola felújítására és bővítésére került sor
- 2004-ben az önkormányzati épületet és az orvosi rendelő felújítását végezték el
- 2004-2005 évben pályázati forrásból lehetősége volt a településnek az egyedülálló „verebi falukép” kialakításának elkezdésére. Buszmegál-

lók, útjelző táblák, utcabútorok, játékeszközök, hidak, valamint a kirándulók részére közösségi terek (esőbeálló) kialakítására és elhelyezésére nyertek támogatást.

Módszerek

Vereb Önkormányzatának Képviselőtestülete által 2011-ben elfogadott átfogó fejlesztési terve alapján a község minden irányú fejlesztésének az elkövetkező években is arra kell irányulnia, hogy a község természeti értékeit, falusias jellegét megtartsa, ezt tükrözi a helyi építési szabályzat is. Vereb arculatának kialakítása 1999-ben kezdődött, melynek kialakításakor a természeti és épített környezet meghatározó tényező volt, ezért egy egyszerű, stílusában a régi és modern épületekhez igazodó, a természeti környezetbe illő terv készült. A megvalósításhoz az önerő biztosítása mellett pályázati lehetőségeket használt fel a község.

Az önkormányzati, civil szervezetek és minden egyéb kezdeményezés esetében meghallgatják a helyi község tagjainak véleményét, elvárásait és a célokat, funkciókat együttesen tisztázzák és konkrét tervek csak ezután készítik el. Ennek a közösségi tervezési folyamatnak előnye, hogy az eredményként létrejött fejlesztés javítja az életminőséget, azt a használói inkább magukénak érzik és várha-



tóan nagyobb lelkesedéssel vesznek részt mind a létrehozásában, mind pedig a gondozásában. A lakosság, a fejlesztési javaslatait közmeghallgatás és falugyűlés alkalmával terjesztheti elő. A tervek megvalósulását aktív társadalmi munkával segítik. A település egyik leghatékonyabb kommunikációs eszköze a Verebi Híradó című helyi újság és a saját www.vereb.hu honlap, melyet folyamatosan frissítenek.





Az Európai Falumegújítási Díj 2012. pályázat díjazott települései



Magyar zsűri képviselői a langeneggi díjátadó ünnepségen.
(balról jobbra: Arnóczy Rozália, Bérczi Szabolcs, Krizsán András, Ónodi Gábor,
Ferić Tünde, Pírity Attila, Szűcs Mihály, Madaras Attila)

Erwin Pröll üdvözlő beszéde

Tartományi Kormányzó, Alsó-Ausztria

Az Európai Falumegújítási és Vidékfejlesztési Munkaközösség Elnöke,
St. Pölten, Ausztria

Elhangzott Langeneggben, a pályázat díjkiosztó ünnepségén, 2012 szeptember 22-én

A 2012. évi Európai Falumegújítási Díj versenyének napjai ünnepnapok az európai falumegújítási mozgalom számára

A 12 országból, 29 európai régióból, tartományból érkező 29 pályamű mennyiségét és minőségét tekintve is meghatározó jelentőségű. A minőség a pályázatok szenzációs színvonalában és a megvalósult számos projektben nyilvánul meg, keleten, nyugaton, délen és északon éppúgy, mint az ezévi győztes falujában.

Örvendek a pályaművek sokszínűsége is, ami a bírálók számára kétségtelenül hatalmas kihívást jelentett, hiszen számításba kellett venniük azt, hogy Európa vidéki területeit különböző kultúrák és értékek jellemzik, nagy különbségek vannak az alapvető természeti, társadalmi és gazdasági feltételekben éppúgy, mint a fejlődési folyamathoz szükséges külső feltételrendszerekben.

Annak hogy az Európai Falumegújítási Díj odaítélése az eltérő körülmények ellenére nemcsak igazságos, hanem hasznos is, számos jó oka van:

A nyertes települések törekvései példaértékűek és hozzájárulnak mások aktivitásának megerősödéséhez is, annak jegyében, hogy „a szavak meggyőznek, a tettek magukkal ragadnak!”

A tapasztalatcsere élménye kreativitásra ösztönöz és bátorítja az innovatív fejlesztési ötleteket.

„Tégy jót és beszélj róla” érthető és meggyőző módon! A pályázat hasznos tapasztalatokat kínáló trainingnek bizonyul a polgármesterek és a falumegújítás szereplői számára.

A másokkal való találkozás megköveteli a másság megértését és az idegenek tiszteletét, ami az egyesült Európában elengedhetetlen.

A versenyt nagy médiaérdeklődés övezi, hozzásegít az európai vidék településein élő emberek közös igényeinek és céljainak hatékony képviseletéhez.

Meg vagyok róla győződve, hogy az Európai Falumegújítási Díj elnyeréséért folytatott verseny nélkülözhetetlen, a vidéki térségek érdekeit szolgáló funkciót tölt be. Ugyanis a verseny, a pályázati kiírás elvárásai pontosan azt követelik meg, amik a falvainkat a 21. században jövőképpé teszik.

Fenntartható, átfogó stratégiákat és intézkedéseket követel a konkrét térségek feltételeihez igazított gazdasági fejlődés és a természeti erőforrások felelősségteljes hasznosítása érdekében.

Energiatakarékossági tervekét kér és megújuló energiaforrások hasznosítási programjait, a környezetbarát közlekedés és az igényeknek megfelelő helyi ellátás jó megoldásait keresi.

Olyan bátor terület- és településrendezési szabályozást követel, amely a kultúrtájt, mint a regionális identitás alapját megőrzi, az infrastruktúrális költségeket alacsonyan tartja, az értékeket hordozó építészeti kultúrát és az ezzel összhangban keletkező új formákat és funkciókat támogatja.

Állást foglal azügyben, hogy a kultúra és a képzés a sikeres fejlődés alapja. Elengedhetetlennek tarja az összes társadalmi csoport integrációját a gazdasági és társadalmi életbe, a korszerű ellátás létesítésére irányuló intézkedéseket, valamint a generációk, nemzedékek és kultúrák szociális összetartásának támogatását.

Mindenekelőtt egy dolog számít: az embernek kell a középpontban állnia! A falvakban és községekben élő emberek nélkül, önkéntes elkötelezettség nélkül, az egymásért és egymással való tenni akarás, a társadalmi részvétel nélkül nem megy!

A pályázat idej mottója, „A jövő nyomában”, ráirányította a figyelmet a falumegújítás innovatív ere-

jére és azokra a projektekre, amelyek az idő égető kérdéseit merész megközelítéssel, az újhoz szükséges bátorsággal fogalmazzák meg.

A résztvevők beruházásai magukért beszélnek és feljogosítanak arra a következtetésre, hogy ez a verseny Európa legjobb falumegújítási eredményeinek bemutatója. Kedvet csinál és okot ad az optimizmusra. Azt bizonyítja, hogy a vidéki térségeknek van jövőjük, mivel sok elkötelezett ember él a falvakban, a vidéki Európa régióban, akik alkalmazkodtak a vidék körülményeihez és tudják, hogy a társadalom, hogy Európa a működőképes és vonzó vidéki térségek nélkül sokkal szegényebb és törékenyebb lenne.

Az Európai Falumegújítási Díj Pályázat régi hagyomány. 1990 óta 2 évenként, így 2012-ben 12. alkalommal döntenek. A salzburgi Dorfbeuernt (1990) követően a bajor Illschwang (1992), a felső-ausztriai Steinbach an der Steyr (1994), a luxemburgi Beckerich (1996), az alsó-ausztriai Obermarkersdorf (1998), az alsó-szászországi Kirchlinteln (2000) a voralbergi Großes Walsertal (2002), a szász-anhalti Ummendorf

(2004), a holland Koudum (2006), a dél-tiroli Sand in Taufers (2008), a voralbergi Lagenegg (2010) és most (2012) a graubündeni Vals település közössége Svájcban ünnepelheti, hogy elnyerte az Európai Falumegújítási Díjat.

Nagyon örülök, hogy a díjátadó rendezvényt a Falumegújítási Díj Pályázat legutóbbi győztes településén Langeneggben ünnepelhetjük. Itt nem csak egy abszolút első osztályú „Legjobb Gyakorlatokat” a megújuló energiaforrások használata, a képzés és a lakossági részvétel, gazdasági és környezeti összhang, szociális és közellátás terén felvonultató településfejlesztést ismerhettünk meg, hanem egy nagyszerű házigazdával is találkozhatunk, aki ropant együttműködő, professzionális és kreatív!

Ezért szeretném kifejezni köszönetemet barátainknak Langenegg községből és Voralberg tartomány képviselőinek. Minden díjazottnak és vendégnek pedig kívánok érdekes és kellemes órákat a találkozón, illetve azt, hogy sikerüljön a vidékfejlesztéshez lendületet és bátorságot hazavinniük.



Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség



Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség aktív szerepet kíván betölteni a vidék értékeinek megtartásában, fejlesztésében. Partnerkapcsolatainak hálózatával segítséget nyújt a vidéki népesség életkörülményeit, gazdasági viszonyait fejlesztő törekvéseknek, támogatja az életminőség társadalmi, kulturális feltételeinek javítását. Feladatát abban látja, hogy:

Összegyűjti, közlésezi és értékeli a fenntartható falusi és regionális fejlődés terén meglévő tudást, a készségeket és rendkívüli teljesítményeket; Elősegíti a kapcsolatteremtést, a tapasztalatcserét a döntéshozók, multiplikátorok és polgárok között vertikális síkon, ill. az európai országokat, régiókat, községeket és falvakat összekapcsolva horizontális síkon; Ösztönzi a vidéken élőket, hogy a térségeiket érintő döntési folyamatokban részt vegyenek, és életkörülményeiket igényük szerint alakítsák; Erősíti a vidéki népesség helyi gyökerekkel bíró, közös kultúrájú és közös történelmű európai polgároként megélt identitástudatát, önértékelését; Közreműködik abban, hogy a vidéki térségek össz-

társadalmi jelentősége, lakosságának céljai a nyilvánosság, a politika szféráiban is megjelenjenek, elismerést nyerjenek.

- A fentiekből kiindulva Európa különböző régióiban számos kezdeményezést indított útjára, amelyek súlypontjait a vidéki élet ökológiai, közgazdasági, szociológiai és kulturális kérdéseire helyezte. A Munkaközösség nevéhez kötődő eredmények közül nemzetközi konferenciákon és vitafórumokon, számtalan publikáción és a rendszeres tanulmányi kirándulásokon kívül mindenekelőtt az Európai Falumegújítási Pályázatot kell kiemelni, amely 1990 óta, kétévente kerül kiírásra.
- Az ARGE Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösséget 1989-ben alapították az Osztrák Ökoszociális Fórum platformjaként. 2007 februárja óta önálló egyesületként működik, elnökségének székhelye Bécsben van. A tagság feltétele a tagdíj befizetése, amelynek értékét az adott ország, ill. adott régió vagy község lakosainak száma, és gazdasági teljesítőképessége határozza meg.



Eredmények, 2012

Európai Falumegújítási Díj 2012:

Vals, Német nyelvterület, Graubünden, Svájc

A teljes körű, fenntartható és céltudatos falufejlesztés terén végzett rendkívüli teljesítményeiért az Európai Falumegújításért díjat érdemelték ki:

Allhartsberg, Alsó-Ausztria, Ausztria
Fischbach és Ludwigswinkel, Rajna-vidék-Pfalz, Németország
Kootwijkerbroek, Hollandia
Krimml, Salzburg, Ausztria
Ratměřice, Közép Bohémia, Cseh Köztársaság
Schleching, Bajorország, Németország
St. Ulrich am Pillersee, Tirol, Ausztria
Újszilvás, Pest Megye, Magyarország
Waffensen, Alsó-Szászország, Németország
Weißensee, Kärnten, Ausztria
Wiesenburg, Brandenburg, Németország

Több területen végzett rendkívüli teljesítményeikért az Európai Falumegújításért díjat érdemelték ki:

Balow, Mecklenburg-Elő Pomeránia, Németország
Beaufort, Luxemburg
Gniewino, Pomeránia, Lengyelország
Hainrode, Szászország-Anhalt, Németország
Komňa, Zlín, Cseh Köztársaság
Marling, Dél-tirol, Olaszország
Niederhelden, Észak-Rajna-Vestfália, Németország
Polšnik, Szlovénia
Popielów, Opolei vajdaság, Lengyelország
Rieth, Thüringia, Németország
Rosenbach, Szászország, Németország

Egyes területen végzett rendkívüli teljesítményeikért az Európai Falumegújításért díjat érdemelték ki:

Dietkirchen, Hessen, Németország
Jaszkowa Górna, Alsó-Szilézia, Lengyelország
Kunsziget, Győr-Moson-Sopron Megye, Magyarország
Oravska Lesna, Szlovákia
Poschiavo, Olasz nyelvterület, Graubünden, Svájc
Walhorn, Német közösség, Belgium

A következő oldalakon a beküldött pályaművek szerkesztett összefoglalóit közöljük, ábécé sorrendben.

Allhartsberg, Alsó-Ausztria, Ausztria

Allhartsberg vidékies jellegű vásártelepülés Alsó-Ausztria tartomány amstetteni járásában, a Mostviertel szívében. A vidék tipikus szórványtelepülései közé tartozik, vonzó természeti és kultúrtáj övezi, 2031 lakost számlál. A falu teljes határa mintegy 2126 ha, amelyből 1060 ha legelő, 320 ha szántó, 600 ha erdő, a fennmaradó 41 ha pedig beépített terület.

A község területének északi részét képező Kröllendorf és Wallmersdorf helységek az Ybbs folyó jobb partjának mintegy 395 méter magasan fekvő árterületén fekszenek, a településterület több mint 50%-át kitevő községközpont, Allhartsberg területe pedig az Elő-Alpok 700 méteres tengerszint feletti magasságot is elérő lankáira kúszik fel. A tájképet a legeltető gazdálkodás, a réteket helyenként megszakító gyümölcsösök és a körtékfák alkotta fasorok teszik jellegzetessé.

Allhartsberg elismerten nagyon magas lakó- és életminőséget kínál lakóinak, ezt a legutóbbi tíz évben bekövetkezett figyelemreméltó, mintegy 15%-os népességnövekedés is igazolja.

A falufejlesztési irányelvek, amelyeket több eszményképben és egy településfejlesztési koncepcióban is megfogalmaztak, az új iránti nyitottságra, a kifejezetten erős közösségérzetre és az ehhez kapcsolódó szociokulturális tőkére, valamint a nagyfo-

kú lakossági szerepvállalásra építenek.

Az „allhartsbergi út”, amelyet valamennyi egyesület és intézmény szoros együttműködése jellemez, láthatóan és érzékelhetően különlegesen jó életfeltételeket volt képes teremteni az itt lakók számára. A lakosok saját jövőre vonatkozó elképzeléseinek kialakítására megteremtették az „Allhartsbergi Beszélgetések” c. fórum kereteit, amelyet professzionális moderálás és egymás kölcsönös megbecsülése és elismerése jellemez.

A mintegy 1800 m² hasznos alapterületű faluház ideális teret biztosít az önkéntes tűzoltóságtól a zeneiskoláig terjedő sokféle egyesület számára. Az épület szívében egy korszerű technikai berendezésekkel felszerelt rendezvényterem is kialakítást nyert. Különösen említésre méltó az a körülmény, hogy az épületet az egyesületi tagok önkéntes munkával üzemeltetik, így fenntartása a falu számára semmilyen költséggel nem jár.

Erős támogatást élvez a fiatalok és az újonnan ideköltözött lakosság bevonása a folyamatokba. Az értékek és a tehetség közvetítésének, az életörömmel és a közjóknak az előtérbe állítása az egyesületi munka keretei között nagyfokú prioritást élvez. A fiatalok saját felelősségének erősítése olyan fontos kommunális feladatokba történő bevonásával valósul meg, mint például a partfürdő üzemeltetése, amelynek gazdasági sikerességében a fiatalok tevékenysége komoly szerepet játszott. A település



az idősebb generációk számára megteremtette azokat a keretfeltételeket, amelyek időskorban is családi köteléket biztosítanak. A „Hiesbach” Életsegély-programot különböző szükségletű rászorultak számára indították, ahol a szervezők dolgozók munkáját komolyan megbecsülik.

A településfejlesztési irányelveket, a városépítészeti koncepciót és a beépítési terveket a szigorúbb energiaszabványoknak is megfelelő korszerű építészeti megoldások jellemzik, szorgalmazzák a napelektromos energiának és a település természetes adottságainak a hasznosítását. E tekintetben fontos építőelemnek tekinthető a település szabályozási terve, amely a gazdaságos területhasználatot és a településszövet sűrűsödését irányozza elő.

Ennek megfelelően az elmúlt hat évben 26 új energiatakarékos, kortárs formanyelven megfogalmazott épület létesült a faluban. A lakásoknak a többszintes lakóházakban és alacsony intenzív beépítésben való elhelyezésével átlagon felüli ökológiai minőséggel párosulva fejlődik a település. Említésre érdemes a központi közterület-fenntartásról való lemondás is. A lakosok saját maguk illetékesek közvetlen környezetük, így a nyilvános és félnyilvános terek rendben tartása ügyében, ezt a feladatot büszkén és örömmel vállalják. A település polgárai így a „rendszer” részeinek érezhetik magukat, és üzemeltetéséért személyes felelősséget

viselnek. Nemsokára átadásra kerül az identifikációs és kommunikációs szempontból kulcsfontosságú templom előtti új tér, amelyet a helyiek most szintén ilyen közös munkával építettek újjá.

A közvetlenül a településközpontban, a polgármesteri hivatal és az iskola szomszédságában létesült helyi piac a kommunikációs stratégia és a vásárlók elégedettsége szempontjából sikertörténetnek mondható, hiszen kiváltképp a helyiek által előállított biotermékek kínálata lett keresett.

A helyi kereseti lehetőségek vonatkozásában a 80 mezőgazdasági kisüzem regionális viszonylatban is fontos pillérnek számít. A helyi üzemek között a vezető szerepet az a 175 embert foglalkoztató Ybbstaler Fruit Austria GmbH foglalja el, amely az ezen a vidéken őshonos mostvierteli körték nemesítésével foglalkozik.

A megújuló energiák területén figyelemre méltó a biomassza alkalmazása, 145 épület rövid hatótávolságú távfűtéssel való ellátása ilyen energiával történik, ez a település teljes hőellátásának 60%-át teszi ki. A dorf-műhlei vízerőmű évente több mint 1 MWh áramot állít elő. A jövő egyik legfontosabb közösségi projektjeként pedig a középületek valamennyi déli fekvésű tetőfelületén napeleket szándékoznak elhelyezni.

Allhartsbergben a siker záloga az egyes intézkedések példaértékű összefogása, amelyek így egy szilárd egészet alkotnak és hozzájárulnak a község jelentékeny erősödéséhez.

Balow, Mecklenburg-Elő Pomeránia, Németország

Balow a tartományi fővárostól, Schwerintől mintegy 50 kilométerre délnyugatra fekvő község. A település 336 lakost számlál, a népességből a fiatalok aránya 25% körüli. A falu községközponttól való távolsága körülbelül 12, a járás székhelyétől pedig mintegy 30 kilométer, a település az A24-es Hamburg-Berlin autópályán is jól megközelíthető.

Az egykori jobbágyszócska 1960-tól a rendszerváltásig termelőszövetkezeti központ volt, környéke Németország legelzártabb térségei közé tartozott, az ingázók aránya a 90%-ot is elérte. A népesség elátása mozgó üzletekkel történt, bár azt állítják Balow lakosai, hogy jobb ellátásban részesültek, mint jó néhány kisváros polgárai. 2010-re viszont Balow már kezdeményezője, házigazdája és aktív résztvevője volt egy a falusi létről való előre gondoskodás témájában rendezett workshopnak.

A falufejlesztés 1998-ban indult meg szakmai iránymutatással és tudományos módszerek alkalmazásával. Több mint negyven, a „jövő műhelyében” kidolgozott terv már meg is valósulhatott a lakosok és a helybéli egyesületek aktív részvételével. 1998 és 2000 között a község az „Egy falu a gyermekekért – egy falu mindenkiért” elnevezésű

szövetségi szintű projekt egyik mintafaluja volt, ez a mai napig meghatározza a település eszményképét. A projekteket és a fejlesztéseket nagyon tudatosan, a gazdasági fenntarthatóság értelmében tervezik, és ötévente kiértékelésnek vetik alá. Alapvetően arra törekszenek, hogy támogatási pénzekkel létrehozott kommunális intézmények folyamatos üzemben tartása ne igényeljen további támogatást.

A gazdasági fenntarthatóság jegyében valamilyen közintézményt szigorú hőszigetelési előírásnak vetették alá. A faluközpontban nincsen egyetlen új építésű intézmény sem, kizárólag újrahasznosított és felújított középületek találhatóak. Az egykori uradalmi kúriában helyet kapott általános iskolát és az egykori istállóban kialakított kulturális és kommunikációs központot szerény eszközökkel, de körültekintő tervezés alapján és jó minőségben felújították és revitalizálták.

A Balow körüli földeket a komoly szakmai tapasztalattal rendelkező Balow & Möllenbecker mezőgazdasági részvénytársaság műveli meg, amely legelőterületek egy részén szerződésben biztosított módon extenzív gazdálkodást folytat. A község adóbevételei ebből mindazonáltal szerények, mivel a földművelési részvénytársaság telephelye a szomszédos Dambeck faluban található.



A gyermekek és fiatalok tevékeny részvétele elsőseget élvez Balow község életében: az „Egy falu a gyermekekért – egy falu mindenkiért” projekt keretében alapított Gyermekek- és Ifjúsági Tanács munkája folyamatosan komoly szakértelemről tanúskodik. Szavának súlya van a képviselőtestületben, javaslati jelentős befolyással vannak minden a falufejlesztést érintő döntésre. Ezt a példát a vidék más községei is követik, és ugyancsak gyermek- és ifjúsági tanácsokat alapítanak. Az egyes generációk egymá-

sért és egymással való cselekvése és a családbarát légkör jelent itt biztonságérzetet a lakosok számára. Hogy ez így is maradjon, a hét helybéli egyesület és kezdeményezés számára ernyőszervezetnek egy „falusi találkozóhelyet” alakítottak ki, amelyet egy hasonló nevű alapítvány üzemeltet.

Az egyesületek sokszínű kínálata változatossá teszi a falu életét és erősíti az önazonosságot. Balow ennek ellenére nem egy bezárkózó település, épp ellenkezőleg, elkötelezett és aktívan közreműködő regionális és régiókat átívelő kezdeményezésekben, akciókban, szövetségekben.

Ha egy település öntudatára ébred, és felelősségterhet sugároz, azáltal vonzóvá válik és egykori lakosainak visszacsábítására is képes lehet.

Balow mindenki számára, mindegy, hogy régi vagy új polgára-e, magas életszínvonalat tud kínálni, mert a helyiek képesek tudatosan átmenteni a hagyományos falusi struktúrát és emellett igazodni az új követelményekhez is, mert ismertek a szükségletek és a korlátok, mivel a közpénzek tartósan kerülnek befektetésre, és saját teljesítmény által gyarapodnak, s ez mindenekelőtt azért működik olyan jól, mert a közhasznú szerepvállalás sokoldalú támogatásban és magas társadalmi elismertségben részesül.

Röviden és tömören: a „Balow-i út” jelenti a jövőt!





Beaufort, Luxemburg

Beaufort Luxemburg keleti részén fekvő 2334 lakosú község. Polgárainak csak alig több mint a fele luxemburgi nemzetiségű, a lakosságnak majd negyede portugál származású, és összesen 49 különböző nemzetiség van jelen a településen.

A község határa mintegy 13,7 km²-t tesz ki, amelynek a fele erdő és csak 8,7%-a beépített terület. A népesség 20 év óta átlagosan 2%-kal nő évente. Emiatt az új építési területek infrastrukturális kiépítése és rendelkezésre bocsátása a település legfontosabb feladatai közé tartozik.

Härewiss községrészben példaértékű településfejlesztés valósult meg, a helytakarékos lakóterületi fejlesztés következtében kompakt településszövet jött létre, a projekt keretében a falu közepén egy természetközeli sport- és pihenőterületet valamint gyümölcsöskertet alakítottak ki.

2002-ben INTERREG-támogatással csapadékvízgyűjtőt és tározót építettek. Energetika és környezetvédelem terén jó példával jár elő a község: a középületek alternatív ellátása alternatív energiák hasznosításán alapszik, energiatakarékosan és költségkímélő módon lettek kialakítva.

Beaufort külterületén nagy majorságok találhatóak. Ezek jellemzően jövőbe mutató technológiákon alapuló tejgazdálkodást folytatnak, legeltető állattartó tevékenységüket a gazdaságosság és a környezettudatosság egyszerre jellemzi. Jóllehet gazdasági szempontból a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás alárendelt szerepet játszik, ezek a területek mégiscsak fontos szociális, tájformáló és regionális élelmiszerellátó szerepet játszanak.

Beaufort főszervezője különböző regionális szerveződésnek és együttműködésnek, többek között egy a helyi termékek eladását lebonyolító értékesítési hálózatnak.



Számos kis és közepes vállalkozás erősíti a helyi gazdaságot, ezek 328 munkahelyet biztosítanak, elsősorban a szolgáltató szektorban. A számos szálloda és vendéglátóipari egység, valamint a kempingek emelik Beaufort idegenforgalmi jelentőségét. A település kiválóan kiépített és jelölt turistaút-hálózattal rendelkezik, amelynek országos, regionális és helyi szintű elemei sűrű hálózatot alkotnak. A kirándulóforgalom a helyi turizmus meghatározó részét képezi.

Beaufort-ban a falusi közösséget megélik és ápolják. Jó példa erre az Idősek Napja (Seniorentag), a farsangot követő hagyományőrző „Váregés” (Burgbrennen) és a sportnap, ahol minden a fiatalok körül forog. Az iskolaudvar természetbarát kialakításán száz szülő fáradozott kéz a kézben a helyi gyülekezettel, az erdészettel és a tanári karral. A felhasznált faanyag egészét a község határában fekvő erdőkből szállították. A jégpálya új sátozteteje szintén önkéntesek munkájának eredményeképp jött létre, akárcsak a közhasználatra átadásra került

szabadstrand és hozzá csatlakozó kemping. A beaufort-iak büszkék saját kulturális örökségükre és felismerték ennek az identitásképző erejét, amelyet mások mellett az „Ember és Kő” elnevezésű tanösvény is bizonyít. A települést sikerült állandó, következetes és tartós fejlődési pályára állítani a megfogalmazott eszményképnek megfelelően, amelyből semmilyen a jövő szempontjából fontos téma nem hiányozhatott, és középpontjában a lakosság gazdasági, szociális és kulturális életminőségének javítása valamint az érintetlen természeti környezet megóvása állt.

Dietkirchen, Hessen, Németország

Dietkirchen kerekén 1750 lakosával Limburg an der Lahn járási székhelynek közvetlenül a folyó jobb partján fekvő városrésze. Messziről látható jellegzetessége egy mészkőszikla és a rajta álló román kori bazilika.

Az egykor ezer lakosú településrész a második világháború óta csaknem a duplájára növekedett. Az egykori falu egyre inkább a közeli Limburg an der Lahn-ba ingázók lakóhelyévé vált. Ennek a folyamatnak vet véget az a rendelet, amely mostantól nem engedi további építési telkek kijelölését, így a továbbra is fennálló betelepülési igény a meglévő épületállomány kedvező revitalizációjához vezet. Megújul a kis számú megmaradt történeti parasztház, amelyek eddig elhanyagoltan álltak a meglehetősen forgalmas főút mellett, valamint például az 1950-es években kitelepülők által létrehozott épületállomány is. A helyi építészek társadalmi munkában tanácsadást végeznek, és saját átépítéseikkel jó példával szolgálnak.



A fejlődés másik súlypontja a településközpont köztereinek átalakítása. Ezekben az elmúlt évtizedek közlekedésszervezése súlyos károkat okozott, ám most újjáéledés előtt állnak. A Lahn folyón egy évszázadok óta működő kompátkelő helyére fahíd épült gyalogos- és bicikliforgalom számára. Ez egyrészt mintegy két kilométerrel lerövidíti az utat az eschhofeni regionális vasúti megállóhelyhez, másrészt az útvonal csatlakozik a Lahn bal partján futó, a Lahn Turisztikai Szövetséghez (Lahntourismusverband-hoz) tartozó kerékpárutakhoz.

A településből a bevásárlás az újonnan épülő, átlagosnak mondható kereskedelmi-ipari övezetbe helyeződik. Ennek növekedésével Dietkirchen és az autópálya, valamint a járási székhely közötti üres terület zsugorodik. A bevezető utak mentén telepített fasorok ellensúlyozzák az így egyre növekvő beépítést.

Az egykori udvarházak mintaszerű átépítései többgenerációs lakó- és munkahellyé, valamint a felső településrész értékes épített környezetének megújítása Dietkirchen új identitásképző elemeivé válnak. Itt kell megemlítenünk a régi, mára működésképtelenné vált toronyóra installációját is a faluban.

Egy demográfiai kutatás szerint Dietkirchenben 2020-ra 20%-kal kevesebb fiatal, ám 25%-kal több idős ember fog élni. Erre a település szociokulturális lehetőségeinek célzott fejlesztésével reagál. Megemlíthetjük egyfelől a plébánia ifjúsági központként való működését, másfelől az idősgondozás szociális intézményét. Tervezik egy integrált találkozóhely létrehozását is, ahol többek között házfeladat-készítéshez nyújtanak segítséget, műhelyek, internet-kávézó, étkezési lehetőség is rendelkezésre áll majd, valamint idősök és fiatalok közös tevékenységeinek is lesz itt tere. Ugyanígy tervben van új lakóközösségi formák, mint például többgenerációs házak és idős-lakóközösségek kialakítása is. Említésre érdemes a „Bürgerfonds Dietkirchen” (Dietkircheni Polgári Alapítvány) is. A település sok ünnepélynek és rendezvénynek bevételre ide folyik be, majd ezt egy tíztagú felügyelő-bizottság szétosztja a bajba jutott, rászoruló polgároknak.

A népesség azonosulása a településsel és az egyesületekkel nagyon magas szintű, ahogyan ezt a



figyelemre méltó tagsági számok mutatják: csak magában a sportegyesületben ezer, az önkéntes tűzoltóságban háromszáz tag van, többen a szomszédos településekből. Ezek a bámulatos számok azon is alapulnak, hogy a közösségi ajánlatok nem csak a fiatalokhoz, hanem az idősebbekhez is szólnak.



A projektek beruházási összegének magas önrésze is figyelmet érdemel. A torna- és sportegyesület milliós projektje klubházzal és műfüves sportpályával például túlnyomórészt az egyesület saját készpénzes és nem készpénzes forrásaiból épült meg. Hasonlóan működött a finanszírozás a falu közösségi épületénél, valamint több, további kisebb találkozóhely kialakításánál.

A dietkircheniek erős elkötelezettsége a közösségi beruházások mellett két pilléren nyugszik. Első az intenzív egyesületi élet, amely nem korlátozódik csupán a közvetlen céltevékenységre, hanem sokszor más közösségi és találkozási lehetőségekre is fókuszál. A másik pillér a Falumegújítási Munkaközösség (Arbeitskreis Dorferneuerung), amelynek sikerült egy élő egyesületi társulás megteremtésén túl elérnie, hogy megjelenjen egy, az épített környezet és a szociokulturális élet lehetőségei iránti erős érzékenység.

Fischbach - Ludwigswinkel, Rajna-vidék, Pfalz, Németország

Fischbach és Ludwigswinkel települések, amelyek a Dahner-Felsenland területi szövetség tagjai, Délkelet-Pfalzban fekszenek, lakosságuk összesen 2385 fő. Mindkét településből sokan ingáznak Pirmasens és Zweibrücken városába (25–45 km távolságra), valamint a jól elérhető gócpontokba, mint Kaiserslautern, Karlsruhe, Saarbrücken és Ludwigshafen. Ezzel együtt lakó- és üdülőfunkciójuk jelentős, a 35 és 65 év közöttiek aránya kerekén 45%-ot tesz ki.

A fejlesztési mottó, „az élettér találkozása az innovációval”, tökéletesen beletalál a meglévő keretekbe. A települések adott erősségeiket próbálják továbbfejleszteni. Már 1992-ben létrejött az UNESCO által védett Pfälzerwaldi Természetvédelmi Övezet (Biosphärenreservat Pfälzerwald), és ezzel egy időben Natura 2000 és egyéb természetvédelmi területeket, valamint egy FFH (flóra, fauna és élőhely-védelmi) övezetet is kijelöltek. Így nem kell cso-



dálkoznunk azon, hogy Fischbach és Ludwigswinkel települések életében a környezet-, természet és tájvédelem fontos szerepet tölt be.

A természeti emlékekre vonatkozó adómentességi koncepció, a vizes élőhelyek kezelési terve, vagy például a „hárs-koncepció”, azaz a központ fásítása is vonzerőt növelő hatásúak és emelik a környezet minőségét. Számtalan „élményutat” alakítottak ki, például egy mezítlábas ösvényt, vagy a fafaragványok, mondák, források és kutak útját, amelyek a természetközeli turizmus helyzetét erősítik. Ezen túlmenően a települések vonzó kiránduló- és nordic-walking útvonalak kijelölésével is kitűnnek. A „természetház” nagyszerű lombkoronaúttal lehetővé teszi a régió állat- és növényvilágába az élményközpontú tanuláson keresztüli betekintést. A „Dahner-Felsenland” és a közösségi közlekedés fejlesztési koncepciójával további lépéseket tesznek a megcélzott irányokba.

A jövőképek a lakosság jelentős mértékű bevonásával fejlődnek ki. A mindenféle korcsoportból kikerülő polgárokat egy moderációs folyamat során nyolc munkacsoportba osztották. A csapatokat különböző külső szakértők kísérték, oktatták. A falumegújítási tervben fontos fejlesztési célokat fektettek le, településrendezési intézkedéseket és a belső fejlődési projekteket dolgoztak ki. Magánszemélyek számára ingyenes tanácsadás működik felújításhoz és újjépítéshez is, mindez nagyon kedvezően hat a település képére. A faluközpontok kommunikációs centrszerepének biztosítása is kiemelendő, csakúgy, mint a kulturális és természeti javakkal való figyelmes és óvó bánásmód.

A szociális és kulturális elkötelezettség az egyesületeken, valamint a Daniel-Theysohn Alapítvány működésén keresztül is érvényesül, utóbbi főleg az ifjúság támogatására indít számtalan projektet. Korosztály-specifikus és több korosztályhoz szóló lehetőségek, bőséges és nagy népszerűségnek örvendő ajánlatok a szociális és kulturális tevékenységek terén, amelyeket a polgárok saját maguk kezdeményeznek és bonyolítanak le, teszik a kört teljessé ebben a magas szociális színvonalú élettérben.

Figyelmet fordítanak a megújuló energiatermelésre is, ehhez fanyesedék- és fatüzelésű, valamint vízi- és



nagyfelületű napenergia-erőműveket telepítettek. A közvilágítást LED-es fényforrások biztosítják.

A két település szövetsége elsősorban természeti, gazdasági és szociokulturális tekintetben erős, és a természetre, tájra, turisztikára, megújuló energiákra és szociális közösségi témákra vonatkozóan teljeseedik ki. A szoros és jól szervezett együttműködés magas színvonalú ellátást biztosít, és így nem alakulnak ki kettős struktúrák. Minden fejlesztési tervet településeken átívelő módon dolgoznak ki. Ezzel Fischbach és Ludwigswinkel Rajna-vidék-Pfalz tartományban mintafalvakká váltak.

A projektek összességében jövőorientált és tartós teljességet képeznek. A megvalósult elképzelések jelentősen hozzájárulnak a települések pozicionálásához, és erősítik a természeti adottságokon és kultúrtáji minőségén alapuló, turizmusra irányuló törekvéseket.



Gniewino, Lengyelország

Gniewino a Balti-tenger partjától 20 kilométerre fekvő község. Mintegy 15 kilométerre fekszik a járási székhely Wejherowótól és 70 kilométerre a Gdańsk központú nagyvárosi agglomerációtól. A legközelebbi vasútállomás Wejherowóban található.

A második világháború idején hatalmas méreteket öltő menekültáradat és áttelepítési hullám Gniewino esetében is új társadalomszerkezetet eredményezett, amelynek hatása alól egyedül csak a kasub nemzetiség volt csaknem teljesen kivétel: Lengyelország legkülönbözőbb részeiből települtek ide emberek, akiknek sokszínűségüket magukkal hozván új kulturális és szociális életformát kellett teremteniük ezen a vidékies arculatú területen. A település 1970-ben alig 4000 lakost számlált, ma a lakosságszám 7000 körül mozog. A közeli Żarnowiec melletti tavon létesülő vízerőmű 1976-tól 1983-ig tartó építkezése és az 1972-ben indult, de az 1980-as évek végén leállított atomerőmű-építés jelentős demográfiai hullámot okozott a településen.

1989-re a község számos szervezeti és anyagi problémával küszködött, mindenekelőtt a szakképzetlen lakosság számára hiányoztak a munkahelyek. A település elöljárói a község jövőjéről alkotott jövőképet lépésről lépésre átalakították. A mintegy 400, többnyire női munkásnak munkahelyet biztosító halfeldolgozó üzem idetelepítése, az iparüzési adózás lengyelországi újraszabályozása, amely immár a települések számára is adóbevételeket biztosít, lehetővé tette az 1990-es évektől egy hosszú távú fejlesztési stratégia kidolgozását. Ezt a település vezetői rátermetten ötvözték az európai támogatási pénzek optimális kihasználásával, ennek eredményeképp az elmúlt két évtizedben számos jövőbe mutató program valósulhatott meg.

A község eszményképe a vidék Gdańsk környékének sport-, és turisztikai és pihenőrégiójává való fejlesztését irányozza elő, amelynek keretében a Żarnowieci-tóban rejlő lehetőségek is optimálisan kihasználásra kerülnek. A „Kasub Szem”, a 44 méter magas kilátótorony, amelyet egy kis szabadidőpark szegélyez a vízerőmű felső tavánál, ma, öt évvel megnyitása után külsőleg szimbólumként, belsőleg identitásteremtő elemként képviselője ennek



a fejlődésnek. Ennek az idegenforgalmi látványosságnak a neve ügyesen összeköti a kasub kisebbség hagyományait a fiatal település jövőorientált ambíciójával, amely a különböző népcsoportok együtélése szempontjából is gyümölcsözőnek bizonyul. A kilátótorony jól ellenpontoszza a szabadtéri néprajzi múzeum kültéri kiállítását, ahol is a kasubok hagyományos életformája kerül szemléletes bemutatásra.

A modern sportlétesítményekkel ellátott sportszálló a nemcsak hogy a világ bajnoki címvédő a spanyol csapat edzőtáboraként szolgált Labdarúgó Európa-Bajnokság idején, hanem a helyi sportegyesületek is megtöltik élettel. A társadalmi fejlődést faluházak és iskolák is előremozdítják. A településnek az óvodarendszerben való nagymértékű szerepvállalása jóval a lengyel átlag felett mozog, az alapfokú orvosi rendelőintézet és további szabadidős létesítmények kialakításában játszott szerepe is példaértékű.

Energetikai szempontból megemlítendő, hogy a település Lengyelország első (magán üzemeltetésű) szélerőművével rendelkezik. A középületeken, mint például az iskola tetején napelemeket helyeztek el, és nagy erőket fordítanak az épületek hőtechnikai felújítására is. Az uszoda fűtését fanyesedékekkel üzemelő fűtőmű biztosítja, ahol saját legelőik növényállományát is felhasználják. Szennyvíztisztítás tekintetében a település jóval az európai mutatók felett teljesít. A hulladékgazdálkodás vonatkozásában fontos kezdeményezések térítették jó útra a települést.

A község világos jövőképevel nyugodt le, amelyre a gazdaságossági szempontok is komoly hatást gyakoroltak. Emellett a települést elöljárói nem csak hogy regionális és régiókon átívelő hálózatokba kötötték be, de gyakran maguk kezdeményezői határozottan európai irányultságú, jövőorientált együttműködéseknek.





Hainrode, Szász-Anhalt, Németország

A 317 lakosú Hainrode Südharz község településrész, a Mansfeld-Südharz-i járásban, Szász-Anhalt szövetségi tartomány délnyugati részén fekszik. A falu a Südharzi Karszt Bioszféra Rezervátum közepén terül el.

A környező tájat bükkösök, rétek és szántók jellemzik. A munkahelyek nagy része a helyi illetőségű termelészövetkezetben található, további munkahelyeket a kézműves és kisipar biztosít még. Ennek ellenére az ingázók vannak túlnyomó többségben a településen.

A nagyon aktív faluközösség számos egyesület keretében működik: a lokálpatrióta és természetvédelmi egyesület kulcsszerepet tölt be a sokféle tevékenység koordinálásában. Ennek az egyesületnek a szervezésében valósulnak meg az évente lebonyolításra kerülő ünnepségek és rendezvények, feladata irányítani a többi szervezet munkáját, remekül együttműködik a termelészövetkezettel is.

A fejlődés alapját sok év óta a falumegújítási program képezi, amelyet folyamatosan komoly szakértelemmel alakítottak és írtak újra.

Hainrode a régi épületállománnyal való különösen érzékeny bánásmód tekintetében tűnik ki a települések közül. A történeti településszerkezet lényegében eredeti formájában fennmaradt.

Különösen sikeresek az épületek kiürülésének elkerülésére az épületek újrahasznosítására irányuló erőfeszítéseik. Például az egykori istálló- és pajta-együttesben nyolc apartmant alakítottak ki, amelyekben összesen 24 szállásférőhelyet biztosítanak. A régi iskolaépület újrahasznosítása is hozzájárult az épített örökség átmentéséhez: ma itt környezetvédelmi, ifjúsági és oktatási központ kapott helyet 29 szállásférőhellyel és két 20-30 főt befogadni képes tanteremmel.

Az egykori „A Naphoz” (Villa zur Sonne) címzett vendéglő falai között szenvedélybetegek a hétköznapi napokba való beilleszkedését segítő intézmény kapott helyet – ezáltal is új munkahelyek létesültek. A régi erdészházat helytörténeti múzeummá és a



részönkormányzat hivatalává alakították át. Fontos találkozóhellyé vált a 2010-re felépült kemencével ellátott sütőde: havonta egyszer valamint ünnepi alkalmakkor közösen sütik itt a kenyeret és a süteményt a fával fűtött kemencében.

A seprűkészítőknek az egykori kovácsműhelyben való letelepítése, amelyet a lokálpatrióta és természetvédő egyesület vásárolt meg tavaly, biztosítja az épület fenntartását és egyben megteremti a faluban nagy múltra visszatekintő kézművesipar túlélését is.

A helyi ellátás javítására ugyancsak a lokálpatrióta és természetvédő egyesület egy kis üzletet nyitott a régi iskolaépület egyik üresen álló szárnyában. Ebben a kereskedésben helyi termékeket is kínálnak és árusítanak.

A szabadidő változatos eltöltését számos létesítmény (grillezőhely, íjászat, tenispálya, pingpongasztalok, erdei tornapálya) garantálja. Gyermekek és felnőttek számára előadásokat, kirándulásokat és más rendezvényeket szerveznek, amelyeket gyakran a Bioszféra Rezervátum és civilek együttműkö-

désével bonyolítanak le, ezek régiókon átívelő népszerűségnek örvendenek. Céljuk közelebb hozni az emberekhez a természet egyedülálló szépségét.

A turizmus az egész régióban támogatást élvez, Hainrode e tekintetben kulcspozíciót foglal el. A települést övező turistautak jó állapotban vannak és összekötésben állnak regionális utakkal is. A tájékoztatást számos ponton útmutató táblák biztosítják, amelyek bemutatják a turistáknak a környék egyedülálló szépségeit. A településen különböző szálláslehetőségek is biztosítottak az ide látogatók számára.

Az építészeti örökség felújítása és hasznosítása tekintetében elért kitűnő teljesítményért, a falu lakosságának az életminőség javításában, egy aktív közösség kialakulásában, és a hagyományok, a településszerkezet és a tájkép megőrzésében való nagyfokú szerepvállalásáért Hainrode Európai Falumegújítási Díjban részesült.

Jaszkowa Górna, Alsó Szilézia, Lengyelország

Jaszkowa Górna a klodzkói járás 35 településének egyike, Dél-Lengyelországban, az Alsó-Sziléziai Vajdaságban található, lakosainak száma 937.

A népesség több mint fele a mezőgazdaságban, negyede a szolgáltató szektorban dolgozik. Jaszkowa Górna egy erdei jobbágyfalu településszerkezetét örökölte, ugyanakkor fejlett műszaki infrastruktúrával, csatornázással, vízvezeték-hálózattal, közvilágítással és jól kiépített bekötőutakkal ellátott község. Jaszkowa Górna túlnyomó részben egy ritka és védett növény- és állatfajoknak otthont adó természetvédelmi területen fekszik. Ebben az övezetben valamennyi, a természeti környezetet (vizet, levegőt, talajt) károsítani képes tevékenység szigorúan tilos. Másrészt a falu tiszta levegője, nyugalma és megbontatlan, fenséges tájképe következtében ideális üdülőhelynek számít.

A mezőgazdasági tevékenység legnagyobb részt a magaslatokon és a hegyoldalakon zajlik, a talajminőség inkább rossznak mondható (IV. és V. osztályú). Ennek ellenére a faluban több mint 160 mezőgazdasági üzem található több mint 2 hektár összterülettel, ezekben főleg a gabona-, repce-, burgonya-, köles- és hajdinatermést dolgozzák fel.

A lakosság többsége gyümölcsfogyasztás tekintetében önellátónak mondható. Különös figyelmet érdemelnek az eper- és málnaültetvények, nagyon érdekes színfolt a hajdinatermesztés és e terménynek a legkülönbébb termékekben való felhasználása.

A legutóbbi években a tejgazdálkodás és vágómarha-tenyésztés jelentősen visszaesett, a cukorrépa-, lencse- és máktermesztéssel is szinte teljesen felhagytak.

Jaszkowa Górna 2006-ban a klodzkói járásból elsőként lépett be a falumegújítási programba. Célként az itt lakók életminőségének és életszínvonalának javítását tűzték ki, valamint azt, hogy ez a polgárok tehetségében és a táj különlegességében rejlő potenciál kiaknázásával valósuljon meg. 2006 óta tizenegy, összesen 225 ezer eurós összköltségű projekt indult el, az összegnek majd felét a község önrészként finanszírozta, 10%-át lakossági hozzájárulások tették ki, a fennmaradó hányadot külső forrásból teremtették elő.



A település és lakóinak közös munkája eredményeképpen számos középület korszerűsítése valósulhatott meg: így a közösségi ház, az önkéntes tűzoltóság fecskendőháza, a plébániaház valamint az általános iskola egykori épülete is, ahol most könyvtár, számítógépterem és szociális osztály kapott helyet. Ezenkívül még egyéb projektek, mint például oktatási, különböző korosztályok integrációját elősegítő, hagyományokat és népszokásokat ápoló kezdeményezések is megvalósulhattak. Említésre méltó a „Csirkék a falunk reklámjai” elnevezésű akció, amely egy veszélyeztetett csirkefaj tenyésztését tűzte ki célul.

A Jaszkowa Górna-i falumegújítási program a település vezetőinek tehetségén és leleményességén alapszik. Ők azok, akik tevékenységükkel szint és karaktert kölcsönöznek a falunak, és így a polgárokat önszerveződésre és szerepvállalásra készítetik. A település elöljáróinak rendszeres képzési lehetőség biztosított, abból a célból, hogy a falufejlesztés terén szerzett ismereteiket és felkészültségüket tovább bővíthessék.

Polgári kezdeményezések keretében évről évre újabb és újabb ötletek és programok valósulnak meg, mint például a „Lakodalmaszene-fesztivál” vagy a „Fafaragás a szabad ég alatt” elnevezésű rendezvények, ilyen kezdeményezés a falu virágokkal való teleültetése vagy a buszmegállóknak helyi gyerekek munkáját dicsőítő kifestése is. Nagyon népszerűek a hagyományos közösségépítő találkozók, amelyeket évente kétszer egy a Szent Anna-kápolnában celebrált misével összekötve rendeznek meg.

Említésre érdemes a település nagyon szoros és sikeres együttműködése a várossal és más falvakkal, amely a helyi kultúra, népszokások, kézművesség és ételkülönlegességek fennmaradását is szolgálják.



Komňa, Zlíni Kerület, Csehország

Komňa, az 587 lakosú község közvetlenül a Szlovák határ mentén és a Dél- Morva nagyvárostól, Brno-tól kb. 100 km-re keletre fekszik. A települést a Fehér-Kárpátok Tájvédelmi Körzet dombos tájképe továbbá a mélyen gyökeredző, de még ma is ápolt szokások jellemzik. Nagy jelentőséget kap a Komňa-ból származó majdnem 400 éves kulturális örökség, az Európa szerte elismert pedagógus, filozófus és humanista Johann Amos Comenius.

A településen található egy óvoda továbbá egy általános iskola, egy orvosi rendelő és egy sport és kulturális közintézmény.

A mezőgazdaság, a szolgáltatás és a kereskedelem területén 75 munkahely van a faluban. A 174 ingázó közül legtöbben egy szomszédos kisvárosban dolgoznak.

A község a fiatal nemzedéken alapszik. Mint az köztudott, egy falu csak akkor képes a túlélésre, ha az fiatal marad. A legtöbb intézkedés a kisgyermekes

fiatal családokat és új munkahelyek teremtését célozza meg illetve a polgárok motiválását a község életében való aktív részvételre. A vezetőség a legfontosabb feladatot az általános iskola megtartásában látja, mert az nagy szerepet játszik, amikor a fiatal családok eldöntik, hogy beköltöznek-e illetve ott maradnak-e a faluban. A relatíve alacsony lakosszám miatt ez a feladat nagy kihívást jelent, amivel meglehetősen jól megbirkózik a község.

A talaj és a klíma nem engedi az intenzív mezőgazdasági hasznosítást. A legtöbb helyi lakosnak a múltban még más régiókban vagy külföldön kellett szezonális munkát keresniük. Ma a letelepedett mezőgazdasági üzemek állattartásra és gyümölcs-termesztése-kifejezetten biotermékekre szakosodtak. Az új alapítású régi tájfajtaiból - mindenekelett szilvából - álló gyümölcsösök pálinkához és biolekvárokhöz kiváló minőségű alapanyagot adnak, és új munkahelyeket teremtenek. A vállalatok és a község szorosan együttműködik a szomszédos faluban található ököintézettel.

A község nagy erdőségeket vásárolt az 1920-as években, amelynek fenntartása a kezdetektől fogva azt a célt szolgálta, hogy a település költségvetését növelje, és kiegészítő erőforrást biztosítson a helyi fejlesztési projektekhez. A hajdani képviselőterület erdőbe való befektetésének jó ötlete kötelezi és motiválja a mai vezetőséget, hogy a falut a fenntartható fejlesztések ezen irányába továbbvigye. Az erdőművelésből származó bevételeknek köszönhetően a faluban további beruházások és intézkedések mennek végbe.

Az erdőművelés másik mai célja a táj beerdősítése, és a PEFC (Erdőtanúsítást Előmozdító Program) tanúsítványnak megfelelő fenntartható erdőgazdálkodással való kezelése továbbá megújuló tüzelőanyag értékesítése a lakosok számára.

Magasabb értéket képvisel a materiális és a nem materiális (pl. építészeti) hagyományok fenntartá-

sa. A „Podšable” egyesület például a helyi néptáncokkal, illetve az ahhoz kötődő egyedülálló szablya táncokkal foglalkozik, míg más egyesületek a zenének vagy az amatőr színjátszásnak szentelik magukat. A különböző farsangi és húsvéti rendezvények mindig újraélesztik az ősi rítusokat. A hagyományos építésmódot is folytatják. Sok régi épületet példaszerűen, jellegzetes falusi stílusban újíttattak fel. A község ösztönzi a lakosokat, hogy házaikat hagyományos anyagokkal és formákkal újítsák fel és mindehhez kamatmentes hitelt kínál.

Komňa-nak sikerült a városi felgyorsult életre egy érdekes, nagyon meggyőző és a korszellemnek kétségtelenül megfelelő alternatívát kínálnia. A község erőssége az identitásukat ismerő, egymással együtt élő lakosság és a földeken ökológiai gazdálkodást folytató gazdák. Észszerű és jövőorientált tevékenységekkel a községnek sikerült kellemes életteret teremtenie és azt megőriznie.



Kootwijkerbroek, Hollandia

A holland Gerland Régióban fekvő 5000 lakosú Kootwijkerbroek helység története olyan lenyűgöző, mint amilyen ritka: 2001-ben egy feltételezett száj- és körömfájás járvány elrabolta a megélhetést, 60.000 állatot vágtak le, amely 250 millió euro kárt okozott kb. 200 gazdának.

Az állattartás közvetlenül és közvetve a gazdasági tevékenységek 40%-át tette ki. Tömegesen tiltakoztak, mert nem volt bizonyított, hogy az intézkedések megalapozottak voltak-e, bizalomvesztés következett az állami intézetek irányában, fiatalok tömeges elvándorlása, paragon álló szántók és pangó közösségi élet lett az eredmény.

Még ebben az évben bátor emberek egy csoportja érdekvédő egyesületet alapított és a még mindig élénk vállalkozók szövetségével közösen egy 10 éves távlatú falufejlesztésbe kezdtek. Segítségként érkezett a Wageningeni Egyetem tudományos vizsgálata, amely a község gazdaságfejlesztési lehetőségeit rendkívül pozitívnak minősítette.

A lakosok közötti folyamatosan erősödő együttműködés és a fejlesztési terv 2004-től meg tudta fordítani a visszafejlődést. A mezőgazdasági terület egy részét átminősítették, és olyan településbővítésről döntöttek, amely fiatal családoknak költséghatékony, intenzív lakás építési lehetőséget biztosít. A település ipari területét minimum 30 vállalkozással,



szabályozott nagyságig bővíti.

Figyelemre méltó a zökkenőmentes átmenet az óváros és az új lakás és ipari célokat szolgáló építési területek között, amelyek egyszerre érnek el magas városépítészeti és építészeti minőséget. Az új épületek beleillenek a városképbbe ugyanakkor korszerű technológiákkal készültek.

A kényszervágás katasztrófáját követően a gazdák új módszereket vezettek be az állattartásban. Ezek gazdaságilag nagyon sikeresnek bizonyultak, kerekén 2200 ha mezőgazdasági területen több, mint 200 vállalkozó gazdálkodik. A munkahelyek 20 %-át kínálják az itt létesült intenzív üzemek teljesen zárt automatizált istállókban, melyek tetején napelemek termelnek energiát.

A keletkező trágyát a regionális biogáz erőműbe szállítják. A nagyüzemi állattartás ellenére, a kiste-



rületű parcellákon való gazdálkodás még kötődik a természetes tájelemekhez őrzi a táji identitást.

Mára Kootwijkerbroek olyan fejlődő község lett, ahol Hollandián belül a legmagasabb a vállalkozások sűrűsége, és amely a legmodernebb infrastruktúrával rendelkezik.

A falu központjaként működik a megnyerő, fából és üvegből épült 2008-ban elkészült „Essenbrucht” kultúrház, melyet egy egyesület működtet. A többgenerációs célokat szolgáló multifunkcionális kultúrház 43 egyesületnek, egy étteremnek, egy kávézónának, a zeneiskolának, egy ifjúsági klubnak és a könyvtárnak ad otthont. A kultúrházzal szemben áll az ugyanakkor épült „Schoonbeek” komplexum,

amelyben több részből álló orvosi rendelő és 40, gondozásban részesülők számára kialakított lakás található.

A regionális építészeti előírásokat követve az épület világos téglából épült. A vonzó, nyugdíjasok számára készült apartmanok egy világos, üvegfedésű belső udvarhoz kapcsolódnak.

Megemlítendő még a legfiatalabbak által épített Kootwijkerbroeks kerékpárpark.

A Kootwijkerbroeks-ban végbemenő innovatív fejlesztések mellett a falu gyökereit nem felejtették el. A következő projekt a leégett Puurveener malom pótlása lesz, egy olyan történelmi malom építése, amelyben a hagyományos mesterséget bemutató integrált dokumentációs központ kap helyet, és amely a következő településbővítés központjaként fog működni.



Krimml, Salzburg, Ausztria

A Salzburg tartomány legnyugatibb csücskében, egy 1070 méteres tengerszint feletti magasságon fekvő völgykatlanban fekvő Krimml község kerekén 850 lakost számlál. Ez a népességszám legutóbbi 30 évben mintegy 6%-kal emelkedett. Akárcsak a települést második lakóhelyükként számon tartók száma – ők 2011-ben 605-en voltak, számuk szintén növekedő tendenciát mutat.

A község határának mintegy 97%-a tájvédelmi körzet, s 81%-a a Magas-Tauern Nemzeti Parkhoz tartozik. A település két egyedülálló természeti látványossággal dicsekedhet: itt található a világhírű Krimmli Vízesés és a Leitenkammerklamm-szaka-dék is.

A harmadik évezred küszöbén Krimml község közhangulata mélypontra került. Egymás melletti elbeszélés és egymás elleni árokásás jellemezte a falu irányítását, a település ellátásában lényeges szerepet betöltő vállalkozások sorra adták fel itteni telephelyüket, esni kezdett az életszínvonal, amely az amúgy is felerősödő elvándorlási hullámot tovább erősítette. Míg a magasabban fekvő településrészen, Hochkrimmlben folyamatosan gyarapodtak hétvégi házak, és a téli szezonban teljes kihasználtság volt a jellemző, addig a turistaforgalom a településközponton egyszerűen csak keresztülhaladt, és jobbra csak a vízesés közvetlen környékén koncentrálódott.



2005-ben fordulat következett be az új városvezetésnek valamint a Salzburg Tartomány Falufejlesztési Programjához való csatlakozásnak köszönhetően. Számos csoportos munkamegbeszélés során, szakértői útmutatás mellett alakult ki a közös eszménykép a projektötletek kavalkádjából. A mezőgazdasági művelés alá vonható területek aránya csekély, jobbra a tanyasi gazdálkodás és a szarvasmarhatenyésztés jellemző, de Krimml községnek a Nemzeti Parkhoz tartozása következtében, valamint a turistaforgalom ügyes összehangolásával a vidék és az erdőgazdálkodás lehetőségei megnövekedtek. A helyi gazdák termékeiket a rendszeres falupiacon értékesíthetik.

A 2009-ben létesített, 70 rákapcsolódással rendelkező biomassza-fűtőmű is az erdőgazdálkodás jelentőségére épít. A településközpontban létesített szolgáltató és helyi ellátó központ három üzlettel és egy bankkal 20 munkahelyet biztosít. Az új nyári mozi a falu főterén jól kiegészíti a meglévő idegenforgalmi kínálatot, és valósággal felpozícionálja a község központját. Az itt megrendezett fotóversenyek és fotóworkshopok elősegítik a település kiváló adottságainak megismertetését. Krimml otthont ad Ausztria első ingyenes könyvesboltjának is.

A demográfiai hanyatlás ellensúlyozása, fiatal családoknak a faluban történő letelepítése céljából 2010-ben építési területet biztosító alapot hoztak létre. A HTH – Hohe Tauern Health elnevezésű projekt a vízesés gyógyhatású párját hasznosítja, és mint elismert gyógyhely természetközeli kezelési módot nyújt asztmás és allergiás betegek számára. Egyetemi felszerelések beszerzése mellett tizenegy szállodát is sikerült megnyerni a projektnek, amelyek kínálatukat úgy alakították, hogy az egészségügyi követelményekhez megfeleljenek. A befektetések mintegy 11 millió euró értékben valósultak meg, nagy hasznára válva a helyi gazdaságnak.

A felsorolt intézkedésekkel a településnek sikerült elérnie az eszményképben megfogalmazott fő célokat, a központ revitalizációját és a nyári turizmust bevonását, ezt az itt eltöltött éjszakák számát mutató legújabb statisztikák is igazolják. A nyáron itt töltött éjszakák száma 2005 és 2011 között 56%-kal, a télieké mintegy 25%-kal növekedett.



Különösen nagy jelentőségű az „APC - Alpine Peace Crossing” elnevezésű kezdeményezés: 2007-ben civilek háromnapos békekonferenciát és békemenetet alapítottak, amelynek háttérét az 1947-ben a Krimmli Tauern-hágón Olaszországba és onnan Palesztinába szökött mintegy 5000 zsidó polgár menekülésének története adja. A béketanácskozás nemzetközileg elismert szakértők részvételével zajlik, témáját rendre a menekültek múltbéli és aktuális helyzete képezi. A békemenet mintegy 200 fős létszámmal kerül megrendezésre. A békekezdeményezés célja a menekültek mind sikeresebb integrációjának elősegítése, a menekültek

orvosi ellátására és képzésére egy szükségialapot is létrehozta.

A jövőbeni projektek várhatóan hasonlóan nagy hatásúak lesznek, mint a már foganatosított intézkedések: egy új, a „felelős lakhatás” mottó jegyében megvalósuló lakóterületi fejlesztés és a gyermekgondozásnak a településközpontban fekvő, lovardával ellátott paraszttudvarban való elhelyezése éppen tervezés alatt áll, a vízesésektől a faluközpontba vezető élmény-turistaút kiépülésére, az általános iskola tetején létesülő napelemtáblák beüzemelésére és a pinzgauai kisvasútnak a településközpontig való meghosszabbítására sem kell már sokat várni.



Marling, Dél-Tirol, Olaszország

Marling 2566 lakosú dél-tiroli község. A közeli Merano és a tartományi főváros, Bolzano vonzó hatása itt nagyon erős, nagy a veszélye annak, hogy a település alvóvárossá degradálódjon.

A kerekén 80 különféle szálláslehetőség és évi 230 000, túlnyomórészt év elejétől őszig eltöltött vendégéjszaka a községet egy olyan idegenforgalmi célpontként határozza meg, amelynek életében azért a mezőgazdaság is komoly szerepet játszik. A településnek a turisztika és a mezőgazdaság területén elért eredményekre és a vidék általános jólétére alapozva volt mire építenie. Ennek ellenére született meg hét évvel ezelőtt a döntés, hogy a ne csak passzívan várják a jövő eljövételét, hanem tudatosan alakítsák azt.

A jövő témáiról szóló szociális, környezeti és gazdasági területeken párbeszéd az „Útikalauz Marling jövőjéhez 2008-2018” eszménykép-alkotási folyamat keretében zajlott, amely 100 intézkedést tartalmazott, amelyek (tervezett) határidőit az önkormányzatban nyilvánosan és mindenki számára követhetően rögzítették. A marlingiak négy csoportban folytatott hét-hét ülésen vehettek részt a folyamatban.

Az Agenda-21 folyamat keretében további témák kerültek feldolgozásra és a jövőkép célját is tovább pontosították. Az eszménykép mellett a fenntarthatósági jelentés, amely ebben a műfajban az első ilyen egész Olaszországban, tekinthető a másik jelentős dokumentumnak.

A központ településközpont továbbfejlesztésére átfogó koncepció született. Ez tartalmazza az óvoda mellett a temető és felszíni létesítményeinek bővítési lehetőségét. Az üzemek karbantartásával, valamint rendezvények lebonyolításával a központ tartós revitalizációja érhető el. Ösztönző jelentésekkel és a „Zöld tervezés” című kiállítás megszervezésével a zöldfelület- és szabadtervtervezés kiemelkedő figyelemben részesült.

A lakók nyomására a lakóterületek beépítése csak korlátozott mértékben lehetséges. Egy faluszelei projekt a meglévő beépítés kiegészítéseként valósul meg, emellett biztosít a település kedvezmé-



nyes építési területet az elkövetkezendő 15-20 évre. Az ipari zónát völgybe nyúló településrészben jelölték ki, amely remek közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik. Településközi együttműködés valósult meg Tschersms községgel a hulladékfeldolgozó, a gondozóház, napközis otthon tekintetében, valamint a mobilitás és energia témakörében.

A község fejlesztési hálózatoknak is tagja. Ilyen szervezetek például az Európai Akadémia, a Klímaszövetség és a „Helyi mobil”.

Szociális területen fontos eredmény, hogy megalapították a helyi „Időbankot”. Tagjai ennek a keretei között teljesítenek kölcsönösen, számukra az időtartamok jóváírásra kerülnek. Ezek az órák mások teljesítéseivel egyenlíthetők ki. Jelenleg 18-an vesznek részt ebben a kezdeményezésben, számuk növekvő tendenciát mutat. Egy időseknek szóló jövőkép is kidolgozás alatt áll. A mértéktelen alkoholfogyasztás valamint a zaj- és fény-szennyezés szabályozásával szeretné a település az együttélést tovább könnyíteni és javítani az életminőséget.

A közjóban kárt tevő fiatalokat eltiltják közhivatalok viselésétől. A fiatalok közötti párbeszédéről ifjúsági fórum gondoskodik.

A megújuló energia témakörének is nagy jelentőséget tulajdonítanak. A hulladékfeldolgozó tetején egy 800 m² felületű napelemtábla létesült, és számos magánház is ellátott már napelemekkel.

A fenntarthatóság jegyében megfogalmazott szándékok és tervek kiegyensúlyozottsága, a közjó szem előtt tartására irányuló törekvés, az önállóság és a karakter megőrzéséért, ugyanakkor multifunkcionális élő-, lakó-, gazdasági és idegenforgalmi helyként való pozicionálásért való fáradozás és a társadalmi részvételnek az önkormányzat általi széles körű támogatása mind-mind lényegesen hozzájárulnak az identitás megerősödéséhez, az életminőség javulásához és a falu jövőbeli jó teljesítményéhez.



Niederhelden, Észak-Rajna-Vesztfália, Németország

A 310 lakosú Niederhelden egy kicsi, de nagyon vállalkozó szellemű falu, Attendorn város részeként Olpe körzetben. A favázas házak jellemezte település dél-kelet Vesztfáliában a Repebach lapos tektonójában fekszik. Kialakulása óta gazdag földműves község.

A mezőgazdasági szerkezetátalakítással fokozatosan gyengült a gazdálkodás jövedelmezősége, amit a niederheldeni gazdálkodók időben felismertek. Egy jól végiggondolt, folyamat eredményeképpen sikerült a falut idegenforgalmi cél településsé alakítani.

Niederhelden ma 2-4 csillagos szállodákban ke-
reken 300 vendégágygal és jó néhány panzióval rendelkezik. A településen belül végbement fejlesztésekkel párhuzamosan a külterületen is kiépült a szabadidő eltöltésére alkalmas kínálat. Így ma a

környező csendes dombvidék túrázási és természeti élményeket, lovaglási és golfozási lehetőségeket kínál.

Mindezen sikeresen befejezett komplett funkcióváltások ellenére a gazdálkodás úgy mint rég, ma is jelen van a faluban. A mezőgazdaság az elmúlt évtizedben átalált extenzív művelésre, de a legelők képe és egyéb látványelemek őrzik a falu közepéig annak hangulatát.

Ezzel a külterjes gazdálkodás felé tett lépéssel egy időben történt a feldolgozó kapacitások és az értékesítés infrastruktúráinak kiépítése, továbbá a turisztikai és szociális szolgáltatások fejlesztésével való összekapcsolása.

A környezetkímélő mezőgazdaságra való átállásnak újabb lendületet adott a Repetal vízvédelmi területként való hasznosítása, amely megfelelő védelmi előírásokkal és felügyelettel van biztosítva. Ebben az összefüggésben figyelemre méltó, hogy a vízvédelmi területen fekvő golfpályán is betartják a szigorú előírásokat.



A történelmi épületállományt túlnyomórészt leginkább a sikeres gazdák és az elkötelezett polgárok tartják fenn. A gazdaságok idegenforgalmi bővítése újra népszerűvé tette a hagyományos favázas épületeket. Már kisebb helyi bővítésre is teljeskörű engedély kötelező. Ez a dél-vesztfáliai favázas épületekre jellemző külső megjelenés kétségtelenül vonzó turisztikai célpont. Kifejezetten sikeres és szakmailag kiemelkedő megoldást képviselnek az ökológiailag értékes ruderalis területek, ahová honos és hely specifikus növények lettek betelepítve. A Repe mentén lett kialakítva a „Természet a faluban ösvény”, amely a patakmeder ökológiai felértékelésére további törekvéseket indított el.

A niederheldenieknek ugyan nincs hagyományos értelemben vett szociális intézményük, ennek ellenére a társadalmi összefogás speciális képzésekkel illetve a fiatalok és idősök közti megélt kapcsolatokkal működik. Ide tartozik példaként a 9 szociálisan hátrányos helyzetű lány, akik szakgondozói felügyelet mellett egy gazdaságban kaptak esélyt arra, hogy a személyiségüket fejlesszék s ezzel tagjai lehessenek a falu közösségének is.

A niederheldeni ifúság olyan intenzíven részt vesz a falusi egyesületek életében, hogy mindig van olyan fiatal, aki a tanulmányai befejeztével vagy szakmai gyakorlatának megszerzése után visszaköltözik a szülőfalujába.

A templom körül egy különös társadalmi-kulturális központ, egy 43 tagú kápolna egyesület alakult. A tradicionális templomi ünnepek ápolása mellett mindenek előtt a gyülekezet nyitottsága a vonzó, amely a vallástól távolállókat és másképpen gondolkodókat is magába foglalja.

Niederhelden Attendorn nagyközségben példát ad a többi kis településnek. Aktivitásukat a város részéről is különleges figyelem és tisztelet, ez a többi kistelepülés számára is segítség. Az eddig felismert lehetőségek, a sikeresen megvalósított fejlesztések életképesnek és kifizetődőnek mutatkoznak. Ez biztosítja a kicsi falu további létét, mint egészséges és minőségi települési térét.

Niederheldent ezért a sok területen megvalósult rendkívüli falumegújítási teljesítményért tüntették ki az Európai Falumegújítási Díjjal.



Erdőtkő (Oravská Lesná) Szlovákia

A község Erdőtkő (Oravská Lesná) észak Szlovákiában, a Külső-Kárpátokban, közel a lengyel határhoz fekszik és az ország hidegpontjának számít. A -35°C -os hideg szintű nem ritkaság, mint a 2 méter magas hófalak. A festői szépségű helység lakói azonban vendégszeretettelükkel felmelegítik a látogatók szívét.

A község összterülete 65 km^2 . Ennek nagy része erdő és legelő, csak egy csekély részt hasznosítanak szántóként és lakóterületként. Erdőtkő jelenleg éppen 3300 lakost számlál, ahol a népesség átlagéletkora figyelemreméltóan alacsony, 38 év. Már a tény, hogy sok fiatal él a településen és lehetőség szerint ott is dolgoznak, bizonyítja, hogy a település vezetőségének az emberek helyben tartására és a polgárok optimális élet-, és lakásmínőségének előteremtésére tett törekvései sikeresek.

A település gazdaságában az ipar és a mezőgazdaság a meghatározó, míg a kézműipar és a kereskedelem csak marginális szerepet kap. Három nagy vállalkozás telepedett le a községben, amelyek elektrotechnikai termékekre specializálódtak, és összesen 850 helyinek illetve a településen kívül lakó embernek kínálnak munkát. Megemlítendő a 95,37 %-os átlagon felüli magas női foglalkoztatottság.

Erdőtkő község vezetősége arra törekszik, hogy a környékben munkahelyeket teremtsen és azokat biztosítsa, azáltal, hogy új vállalatok helybeni letelepedését támogatja és a már meglévő cégekkel szoros kapcsolatot ápol. Viera Mazúrová polgármesterrasszony mindent megtesz azért, hogy a községben optimális feltételeket teremtsen a vállalatok letelepedéséhez és azok bővítéséhez.

A hatalmas fenyves erdők és az érintetlen természet a legjobb üdülési és kikapcsolódási lehetőségeket kínálják télen és nyáron egyaránt. A turisztikai látványosságokhoz tartozik a nemrégiben felújított erdei vasút, egy kicsi csillagvizsgáló, továbbá az 1732-ben fából épült Szent Anna templom. Télen helyiek és vendégek sűrűn forognak az „Oravasnow” sí központ pályáin vagy a sífutó pályákon.



Erdőtkő kitűnik aktív közösségi és egyesületi életével. Az egyesületek által ápolt szokások és a népművészet megerősíti a lakosság hagyományainak továbbélését és öntudatát. A lakosok elkötelezettségét, az egymás közötti összetartást fejezi ki a mottójuk:

„Ne kérdezd, hogy mit tehet érted a település, hanem azt kérdezd, te mit tehetsz a településért!”

A község támogatja a lakosság önálló kezdeményezéseit és erőteljes párbeszédet ápol a lakosokkal. A tájékoztatáshoz saját honlapot, települési újságot,



valamit a speciálisan felszerelt községi rádióadót használják. Az élénk közösségi élet illetve a városvezetés és a lakosok közötti közvetlen kommunikációt támogató intézkedések lehetővé teszik a polgárság intenzív összefogását a tájékoztatási és döntési folyamatok során.

Nagy hangsúlyt fektet a község a rendelkezésre álló természetes erőforrásaikra való felelősségteljes bánásmódra. Az iskolákban folyó kiváló, környezetvédelmi és környezeti nevelési témájú oktatómunka mellett a megújuló energiák hasznosítására vannak törekvések pl. geotermikus energia és biomassza.

A település biológiai-mechanikai szennyvíztisztító-rendszerrel rendelkezik. Igaz a csatornahálózat még nem fedi le a község teljes területét, azonban a kiépítésére a tervek már elkészültek.

Erdőtkő községe jól ért a természetes adottságok optimális hasznosításához, a gazdasági haladás előrelendítéséhez és a lakosság aktív részvételének ösztönzéséhez.

Polšnik, Szlovénia

A Litija térségbe tartozó 13 településrészből álló Polšnik község a Közép-Szlovéniai Dombvidéken, Ljubljánától kb. 35 km-re keletre található.

A község Közép-Szlovéniában fekszik, innen származik a márka „Szlovénia szívében”, amely mint piros fonal minden projektjüket, és tevékenységüket meghatározza. A község lakossága 717 fő, kissé emelkedő tendenciájú.

A kb. 70 %-os erdőszültség nagyon magas, a fa fontos helyi erőforrás. A többi terület hagyományos paraszti gazdálkodók által megművelt, kereken 6 % szántóföld és 24 % legelő.

Az integrált vidékfejlesztési és falumegújítási munka 1994-ben kezdődött. Ebben az időben a lakosság nagy része délelőttként a nagyobb fa- és bőrfeldolgozó üzemekben vagy bányákban, délután pedig saját kis gazdaságukban illetve az erdőn dolgozott. A vállalkozói gondolkodásmód és a kézműipar elmaradott volt, az emberek csak kevés időt töltöttek a közösségben.

A falumegújítás keretein belül a közösségi tevékenységeket támogató stratégia mellett aztán folyamatos továbbképzésekkel kialakult egy vállalkozói koncepció és a saját felelősség érzete. Különböző, főként fafeldolgozással foglalkozó vállalkozások jöttek létre, amelyek példaértékűen kapcsolódnak egymáshoz és közösen egy faipari klasztert képeznek.

Szintén élénk és aktív egyesületi életet tapasztalunk, amely a tűzoltóktól és a Vörös Keresztől kiindulva a szokásokon és kultúrán át az idegenforgalomig terjedő területet lefedi. Különleges figyelmet helyeztek az együttműködésre és a nők integrálására.



2010-ben a jó tapasztalatok alapján alapították meg a D Klubot, amely falu jövőképét meghatározó személyeket tömöríti, és akik megírták a falu 2035-ig terjedő fejlesztési stratégiáját, mely 3 pilléren alapszik. Ezek a gazdaság a búcsújáró- és a rendezvény-turizmus.

A térségben évente több, mint 50, az egyesületek és a lakosok által szervezett rendezvényt tartanak meg. Kiemelkedő ezek közül a gazdálkodók napja, amelyet minden évben különböző helyszínen rendez meg a „Polšnik Vidéki Nők és Lányok Szövetsége” és a gazdaságok szokásait, munkafolyamatait és hagyományait mutatja be. A térségből származó házi készítésű különlegességeket is kínálnak. Szintén meg kell említeni a 7 napos ünnepet az „Ábrahám kulcsa a szlovének szívéhez” rendezvényt, amelyre idén kereken 1700 vendég jött el.

A Polšnik település zarándokhely, az itt található lourdes-i Boldogasszony Plébániatemplom az egyik leglátogatottabb búcsújáró templom Szlovéniában. 16 éve évente megrendezik a templomtól tempomig vezető zarándoklatot, amelyen eddig 2000 ember vett részt. Ezen a tematikusan kialakított kiránduláson útközben hazai és külföldi kulturális csoportok mutatkoznak be.

10 olyan könyv került kiadásra az elmúlt 20 évben, amelyek Polšnik történelmével és kultúrájával foglalkoznak, például a „Polšnik az időben” vagy a „Fák nevében”, amelyben neves szlovén szerzők tesznek sokrétű, jelentős megállapításokat a fákhoz kapcsolódóan.

Az 1986 óta megvalósított infrastrukturális fejlesztések – vízellátás, telefon, csatornázás, útépités – mellett említésre méltó a 2008-ban kialakított iskola, kultúrház és óvoda épületegyüttes. 2009-ben újították fel a templomot és egy új orgonát avattak, amelyet a pénzadományokból és a változatos rendezvények nyereségéből finanszíroztak. A munka nagy részét a falu lakosai maguk végezték el.

Tervezik egy fa nyersanyagra alapuló passzív ház lakónegyed kialakítását. Különböző szlovén cégek fogják megépíteni és a turizmus illetve lakás céljára rendelkezésre bocsátani.

A zarándokok számára szintén ki kívánják alakítani a „Felismerés útját”, valamint egy lakókocsis pihenőhelyet és egy, a hagyományos kézműipart bemutató múzeumot.

Popielów (Lengyelország)

Az Opoli Vajdaság északnyugati részén fekvő Popielów kistérség tizenkét településből áll és összesen 8.159 lakost számlál. Az utóbbi években az alacsony születési ráta és a migráció következményeként csökkent a népesség száma.

Területének 70 %-a a Strobrowski természetvédelmi területhez tartozik, így fekvése és a mezőgazdaság meghatározó szerepe miatt a fejlődés új irányait az itt lakók a turizmus és az üdülés területein keresték. Az építésszabályozásban kizárták az intenzív, környezetterhelő terület-felhasználási funkciókat, szolgáltató üzemek, kereskedelmi vállalkozások, valamint a kisipar jelenléte a jellemző.

A terület népessége származását és felekezeti hovatartozását nézve igen sokrétű, ennek ellenére az itt élők számára a megegyezés, közös céljaik megvalósítása nagyon fontos, ez rendkívül értékes hozzáállás. Kiemelkedő a népesség erős identitástudata, elkötelezettsége és cselekvőképessége, amely az 1997. évi áradás idején különösen jól megfigyelhető volt és az érintett településrészek gyors újjáépítését eredményezte.

Popielów lakossága igen aktív, számos egyesületet és érdekképviselet hozott létre. A térség nagyon hatékonyan aknázza ki az EU-támogatások adta lehetőségeket és ez által folyamatosan tudja javítani az itt lakók életminőségét. Figyelemreméltó az egyes falvak és az kistérségi vezetés együttműködése, mit számos lakossági ötlet megvalósulása bizonyít.

A falumegújítási programok megvalósítása 1998-ban kezdődött, sikeréhez a lakosság lelkesedése, nyitottsága, hagyománytudata, az őket szülőföldükhöz fűző szoros kapcsolat, régi szokásaik, és saját nyelvjárásuk megőrzésének szándéka vezettek. A Falumegújítási Tervet a Kistérségi Tanács a lakosság bevonásával hét év alatt dolgozta ki és valósította meg.

A Műemlékvédelmi Program célja a falusias építési hagyomány megőrzése, pozitív hatását számos megvalósult beruházás példáján láthatjuk - köztük, a templomok, vagy a Jan Dzierżon ház felújítása. Az építési előírások kidolgozását egyetemekkel való együttműködés keretei közt végezték.

Popielów kistérség anyagi segítséget biztosít a társadalmi kezdeményezések megvalósulásához, a továbbképzés, a tapasztalatcsere kereteinek megteremtéséhez, kirándulások szervezéséhez - így támogatva a know-how elterjesztését.



Popielów kiemelkedően jó oktatási infrastruktúrája tudatos fejlesztés eredménye: három óvoda, három általános iskola és egy gimnázium, számos sportlétesítmény, hozzájuk tartozó szociális helyiségekkel, szabad internet hozzáférést biztosító számítógép-laborok, négy információs központ, valamint két továbbképző-központ működik a térségben - utóbbiak 16 számítógépes munkahellyel rendelkeznek, amelyek a távoktatáson, az interneten elérhető tanfolyamokon való részvételt teszik lehetővé, igény szerint távmunkahelyekként működhetnek. Társadalmi-kulturális kezdeményezések számára számos intézmény biztosít helyszínt. A térség a kikapcsolódást és a szabadidő eltöltését szolgáló létesítményekkel sűrűn ellátott. Az orvosi ellátás egészségházakban biztosított.

A lakosság tájékoztatásával, képzésével az ivóvízellátás és szennyvízelvezetés mellett a szelektív hulladékgyűjtés szolgáltatását is párhuzamosan fejlesztették a hasznosításra nem alkalmas kommunális hulladék megfelelő megsemmisítésével. A meglévő épületállomány felújítására, az épületek energiamérlegének javítására is erőfeszítéseket tesznek. A beruházók a megfelelő hőszigetelés alkalmazásán túl egyre inkább előnyben részesítik a megújuló energiaforrások használatát. Ipari létesítmények telepítése során is innovatív megoldásokat használnak.

Popielów kistérség közössége nagy lelkesedéssel és bátorsággal járja elképzelt céljaik felé vezető útját - a jövő nyomában járnak. Különösen meggyőző polgárainak lelkesedése és öntevékenysége, a helyi oktatási intézményrendszer fejlettsége, „Európával” való szoros összefonódás szándéka, az itt lakók ökológikus szemlélete, valamint azon intézkedések sokrétűsége, amelyek célja a volt lakosok vissza-településének ösztönzése.



Poschiavo, olasz nyelvterület, Graubünden, Svájc

Poschiavo egy közel 3.500 lakost számláló, olasz nyelvű falu, amely Graubünden kantonban, egy déli fekvésű völgyben található. Karakterét a nagy szintkülönbségek alkotta, sokrétű domborzat határozza meg, amely északon tengerszint felett 2.382 méter magasságról a Bernina szorosától indulva a 2.000 méteren fekvő völgyigfenéig húzódik. A nagy vízi erőmű telepítésének (1904) és a Bernina vasútvonal megépítésének (1906) hatására a völgy jelentős változáson ment keresztül, a két hatalmas gazdasági tényező uralta a tájat és a gazdaságot.

Az 1990-es években új értékek felé kezdett orientálódni a település - az itt élők tudatosan kezdtek foglalkozni a fejlődés határaival és lehetőségeivel. Épp a gazdasági növekedés korlátainak pontos elemzése járult ahhoz hozzá, hogy új értékekre fókuszáltak, innovatív terveket dolgoztak ki és valósítottak meg. Meggyőződésükké vált, hogy Poschiavo jövőjét a fenntarthatóság alapjaira kell építeniük.

Poschiavo számára hátrányt jelent a kis népességszám és a nagyobb központoktól való relatív nagy távolság, de a település földrajzi fekvése, az Észak-Olaszországhoz való közelsége előnyös, ennek lakói tudatában vannak. Az emberek felismerték, hogy a völgynek kizárólag akkor van jövője, ha az fenntartható módon fejlődik.

Az átértékelés katasztrófája életre hívta a szolidaritás és a megújítás közös akaratát. A polgárok lakóhelyükhöz való kötődése nagyon erős.

A megújulás folyamata minden területen érzékelhető és már külső elismerést is kiérdemelt: 2009-ben a település megkapta a Binding Waldpreis díjat

és 2008 óta a Rétiai Vasút Albula és Bernina vonalait az UNESCO világörökség részévé nyilvánították.

A híres Bernina vasútvonal - amely 100 évvel ezelőtt a modern gazdasági fellendülésének jelképe volt - tájba illeszkedő, környezetbarát, országokat összekötő kialakításával most a jelenkor értékeinek hordozója. Az idegenforgalom terén is kiemelt figyelmet szentelnek a meglévő struktúrák megóvására és fejlesztésére, az eredeti és természeti értékek védelmére.

Kulturális fejlesztés a Poschiavo-i kolostorr felújítása, mely az ott élő szerzetesrend kezdeményezésére egy ökumenikus spirituális és művészeti központnak ad otthont.

Poschiavo évek óta úttörő munkát végez a biológiai földművelés és termelés, a diverzifikáció terén. Jelenleg a település mezőgazdasági termelésének több mint 80 %-a minősített biogazdaságokban folyik, legfontosabb céljaik a minőségi bio-termékek előállítás, széles kínálati terméklista kialakítása és a közvetlen értékesítés. Meghatározó szereplők a Coperme gyógynövény szövetség és a San Carlo sajtgazdaság.

A település kiaknázza a megújuló energiahordozók használatának lehetőségét, a faalapú és szoláris energia kerül felhasználásra, vízturbinák, hőszivattyús fűtési rendszerek működnek.

Egy 1.000 megawattos hőszivattyús erőmű tervezése van folyamatban, amely környezetvédelmi szervezetekkel való szoros együttműködés keretein belül fog megvalósulni.

A jövőben egyre többször lesz szükség a változtatásra, alkalmazkodásra és újra-gondolásra, ennek a ténynek tudatában vannak a Poschiavo-ban lakók. Az elmúlt 100 évre való visszatekintés bizonyítékkal szolgál nekik, hogy a rájuk váró kihívásoknak vállalkozó kedvvel és tetterővel együtt tudnak eleget tenni.

Ratměřice

Ratměřice település a csehországi Közép-Bohémia régió déli részén fekszik, alig 60 kilométerre a fővárostól, Prágától. A három részből álló falunak 262 lakosa van. A környező táj mezőgazdasági karakterű, jellemző a hagyományos takarmánycélú gabonatermesztés, valamint az ipari fejlesztések hiánya. A táj megtartotta romantikus jellegét, melyet falvak és puszták, tavak és patakok, cserjések és erdők, szántók, mezők és nem utolsósorban templomok és kápolnák, útszéli keresztek határoznak meg.

Az új polgármester hivatalba lépésével 2006-tól dinamikus és céltudatosan tervezett fejlődés kezdődött. A falufejlesztési stratégiát és rendeleteit a területi-és közsfelvezetési terv rögzíti. Gazdasági és társadalmi folyamatok koordinációját a helyi egyesületekkel szorosan együttműködve a kilencfős községi tanács végzi. A település fiatal és idős polgárainak részvételi aránya a fejlesztési terv tervezésének és megvalósításának minden szintjén jellemzően magas. Ez a hozzáállás egyre terjed, hasonlóan gondolkodó embereket csábít a községbe. Az itt lakók erősen kötődnek lakóhelyükhöz, szomszédjaikhoz.



A falu nagy hangsúlyt fektet a helyi közösségi létesítmények és szolgáltatások fejlesztésére. Itt is kialakították a tartomány-szerte működő Czeh Point - rendszert, amely a polgárok számára közhivatalokba való regisztrációt és ügyintézését tesz lehetővé. Egy jól működő polgári társadalom alappillére a gyerekek és fiatalok megfelelő nevelése, ennek érdekében saját óvodát üzemeltet a település, ahol kis, legfeljebb 20 fős csoportokban az egyéni fejlődésükre összpontosítva foglalkoznak a gyerekekkel, különös figyelmet fordítva környezeti nevelésükre. Új létesítmények - mint a most felújított tűzoltóság épülete, a könyvtár és a sportközpont találkozóhelyet biztosítanak fiataloknak és polgári kezdeményezések résztvevőinek egyaránt. A Szent Havel templom és a kápolna számos társadalmi és kulturális rendezvénynek ad otthont. 2009-2011 között a település területén megvalósult beruházások értéke meghaladta a 420.000 €-t, ebből a település önrésze 15% volt.

Ratměřice fejlett infrastruktúrával rendelkezik. További előrelépést jelent a megvalósult közlekedésfejlesztési projekt, melynek hosszú távú céljai a mozgáskorlátozottak közlekedési biztonságának javítása, a járművekhez való jobb hozzáférésük bizto-



sítása, valamint a főút forgalmának csillapítása volt. Kültéri művészeti tárlatok (szobrász- és festő szimpózium a 2008, 2009 években, időszerű kiállítás a „Galéria a kerítésen”), erdei tanösvények, a településről szóló gyűjtemények által a falu történelme és kultúrája közelebb kerül itt lakókhöz és a látogatókhoz egyaránt. Nagyon közkedvelt az Oneš paraszt kitalált alakja, aki a tanösvényen elmondja nekünk a harmincéves háború történetét, érdekes látnivalókat mutat be. A tanösvény interaktív, teljes hosszában családbarát, a látogatók különböző álmásokon ismerhetik meg Oneš-t, házat építhetnek neki, tűzrakóhelyén virslit süthetnek, majd az Oneš-sportpályán mozoghatnak.

Ratměřice olyan település, ahol jelen van a fiatal és idős, a hagyomány és a korszerűség, a megszokott és az alternatív. Az itt lakók tevékeny, kreatív emberek - régi ruhadarabokból új, egyedi divatkreációt hoznak létre, máskor vadnövények kivonatát és abból gyógyító elixíreket készítenek. Céljuk minden itt lakó integrációja.

Közkedvelt esemény a búcsújárás ünnepe a körmenettel, a „tűzoltó-szökőkút” hagyományos bemu-

tatója (egy eredeti előadás, amelyen 12 tűzoltó lo-csoló tömlőkkel Vizi bemutatót tart klasszikus vagy modern zenére), a májusfaállítás, a hagyományos karácsonyi ünnep, valamint a „Ratmírova potulna divadelní společnost” társulat előadásai, melyek a község és vidékének történelmével foglalkoznak.

A falu sporttelepe új játszótérrel bővült, kosárlabdapályával és fedett lelátóval rendelkezik és nem csak sportesemények, hanem gyakran társadalmi rendezvények helyszíne is. A gyerekek kívánságára egy mini bike-park (bringapálya) került kialakításra, a pálya részeként épített „Onešák” töltés megjelenését tájépítész segítségével határozták meg, helyi fás és cserjés növények ültetésével.

Ratměřice egy kicsi falu és lakói tudatában vannak annak, hogy egyedül még „kisebkek” lehetnének, ha a külvilágot kizárnák. Így a Džbány kistérség keretein belül keresik az őket szomszédos községekkel összekötő együttműködés lehetőségeit. Ez a célja a helyi „Posázaví” akciócsoportnak, ill. a „Blanik lovagjai” elnevezésű projektnek is, amely a legendás cseh munda helyszínének, a Blanik hegynék idegenforgalmi fejlesztésével foglalkozik.



Rieth, Thüringia, Németország

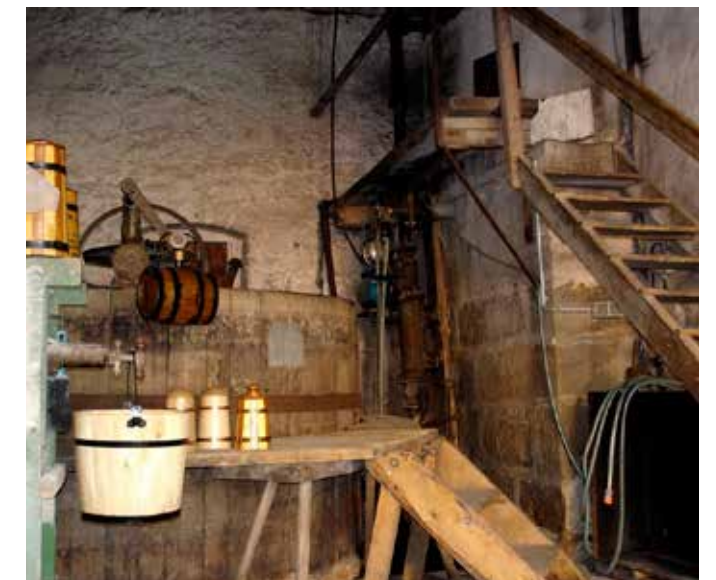
A 326 lakost számláló Rieth település része a Hildburghausen járásban lévő Hellingen nagyközségnek. Hajdan volt periférikus helyzete a külső thüringiai zárt területen, a volt belnémet határterületen ma tényleges helyzeti előnyt jelent.

Az idegenforgalom számára a szocializmus idszakában nem nyitották meg a területet, így az NDK tipikus városépítési, agrárgazdasági fejlesztései elkerülték. Ennek egyik következménye, hogy Rieth és környéke majdnem beépítetlenül megmaradt, így ép ökostruktúraként, értékes rekreációs területként jelenik meg, a „szelíd”, fenntartható idegenforgalom lehetőségeit kínálva.

A sűrűn lakott bajor területek relatív közelsége, Schweinfurt vagy Coburg szomszédsága biztos munkalehetőségeket kínál. Minden bizonnyal ez az oka a település állandó népesszámaának és kedvező életkori összetételének.

Ki kell emelni a faluban élők kiemelkedően jó életkörülményeit. A település méretéhez képest meglepően fejlett helyi ellátórendszerrel rendelkezik: helyi élelmiszerbolt és bio-pékség látja el a falut.

Termelői mézet, a gondozott kiskertekben termelt zöldséget és gyümölcsöt, házi vágásból származó húst és húskészítményeket árulnak. A kisállattenyésztés - tyúk, galamb és nyúl tartása által a maradékterületeket fű- és szénatermelésre hasznosítják. Mindezek az itt lakók jövedelmének kiegészítését jelentik. Az előzőeken túl további szolgáltató vállalkozások vannak jelen - fodrászat, biztosító, villanszerelő- és asztalosmester és egy állatorvosi rendelő.





A tájat a dombtetőn álló karzatos, erődszerű templom uralja, tempomkertjével, cseresznyésével, valamint a volt iskola, amely átalakítása után óvoda-bölcsődeként működik, egy éves kortól fogadja a gyerekeket, jelentős vonzaskörrel rendelkezik. Rieth község közösségét generációk óta lelkes, tevékeny falusi és egyesületi élet jellemzi, ezt számos sikeres beruházás igazolja. Ennek egyike a faluház, egy 16. században épült, jellegzetes frank fachwerk-épület, melyet gondosan felújítottak. Falumúzeum üzemel benne, valamint a pékség és a sörfőzési joggal rendelkező sörfőzde, a szabadidő eltöltésére felújított, asztalitenisz lehetőséggel bővített tűzoltószertár, ifjúsági klub. Itt helyezkedik el a falusi tekepálya, melyet jelentős önerővel újítottak fel, így egy korszerű, a Bundesliga előírásainak megfelelő, 4 sávós tekepálya jött létre.

A mezőgazdaság, a legjelentősebb nagyüzem 1000 hektáros megművelt területének nagysága ellenére sokrétű, a helyi adottságokhoz jól alkalmazkodó üzemágakat mutat. Ennek megfelelően a nagy területekre jellemző legelő-gyümölcsösök karbantartását a legeltető tehéntartás biztosítja. Az intenzív

gondozást igénylő, nagy hozamú, nemes gyümölcsfa-állomány magánkézben maradt, művelése megfelel a „Helyes gazdálkodási gyakorlat” előírásainak. A trágyát a gazdasághoz tartozó biogáz üzemben hasznosítják, ezzel a fejőstehenek tartásához szükséges hő- és elektromos energiát biztosítani tudják.

Az NDK idejéből átvett örökség a széles, Rieth esetében nagyrészt erdősített, 230 hektáros határsáv, amelynek erdőit tájvédelmi célú erdőállománnyá fejlesztettek. A fenntartható erdőgazdálkodás elveinek megfelelően gazdálkodnak, az erdőállományt az erdészeti terv szerint gondozzák. Az itt lakók bérbe vehetnek erdőket, a kitermelt fát közvetlen értékesítéssel hasznosítják. Ilyen módon a Rieth-i háztartások 70 %-ában a fűtést saját vágású fa biztosítja. Ezen felül a rendszeresen továbbfejlesztett erdei tanösvény a régió iskolás osztályainak kedvelt kiránduló célpontja, egyben az itt lakók számára is a természetbe való visszavonulás lehetőségét nyújtja.

A település emlékhelyet is gondoz a hajdani határsáv létesítményeinek bemutatására, mely a jövő generációkat is emlékezteti a település és környékének különleges történelmére.

Rosenbach, Szászország, Németország

Rosenbach község Görlitz járásban található, 1.750 lakost számlál. Bischof és Herwingsdorf települések 1994-ben történt egyesítésével jött létre. Mindkét helyiség a Rosenbach patak mellett van, amely így az új község névadójává vált. Rosenbach egy „zöld” település, hívogató természeti környezetben, 97 természetvédelmi terület egység veszi körül.

A politikai fordulat után a német-lengyel-cseh határok találkozásánál lévő két falu lakói számára nagyon nehéz helyzet alakult ki, mert a helyi termelőszövetkezet összeomlása következtében gyakorlatilag nem maradt helyi munkalehetőség számukra. Ezen okból kifolyólag az egész járásban elvándorlási folyamat kezdődött meg, aminek Bischof és Herwingsdorf teljes elszántsággal ellenállt. A polgárok lelkesedése ad lendületet a fejlődésnek, ez a község mottója a 90-es évek óta, és ez figyelemreméltó fordulatot eredményezett. Hatására a járás a tartomány példaadó térségévé vált.

1991-ben mindkét falu minta-községként különböző, de egymást mégis kiegészítő fejlesztési stratégiákat dolgozott ki, amelyek a jelenlegi irányvonal alapját képezik, továbbtervezésük egy településtervező iroda közreműködésével folyamatban van. A szabályrendszer meghatározza a településfejlesztés lényegi kérdéseit, ezen belül a meglévő épületállomány védelmét és revitalizációját.

Hangsúlyos feladatként végzik a településszerkezeti sajátosságokhoz illeszkedve a belterületi részek beépítésének intenzifikálását, de új építési területet is kijelöltek, az eredetileg erdőtelkes falu tipológiájának örökségét folytatva. Az építési kultúra megújítását egy kézikönyv segíti, amely a régióra jellemző építőanyagokkal és formanyelvvel foglalkozik és a felújítási munkák elméleti alapját képezi.

Rosenbach község jelenleg különféle EU-s programokban vesz részt és számos határon túli községgel működik együtt.

Rosenbach családbarát település akar lenni. Ennek kedvező hatása figyelemreméltó: Rosenbach, ellen-





tétben a járás többi településével, meg tudta tartani lakosságát, nem csak megelőzte az elvándorlást, hanem népességszáma is növekszik.

Sikeres útkon legfontosabb tényezőként jellemezhetjük polgárainak nyitottságát és lelkesedését, a fejlett egyesületi életet, a rendelkezésre álló beépítésre szánt területeket, sokakat vonzó szabadidős létesítmények létrejöttét, valamint a kiemelkedően jó infrastrukturális ellátottságot, amelyhez nem utolsósorban az újonnan kialakított ivóvízhálózat és szennyvízrendszer is hozzátartozik.

Egyenesen kimagasló Rosenbach teljes körű gyermeknevelési modellje. A legkisebbeknek kínált családi napközi és bölcsőde, óvoda és iskola is rendelkezésre áll és a lakók ki is használják ezeket a helyeket, ezért a nők foglalkoztatottsági aránya 80 % körül van.

A volt termelősövetkezetből több, különböző nagyságú mezőgazdasági vállalkozás alakult. Jelmondatuk az, hogy szakítsunk az iparosított, nagyüzemi mezőgazdaság hagyományaival, forduljunk a fenntartható, körfolyamatok szerint szerveződő mezőgazdaság felé. Ezen vállalatok a szakképzésben is részt vesznek. Évek óta törekednek az óvodával és iskolával való együttműködésre, amelynek keretében játékos formában tanítják a természet, a paraszti termelés és állattartás iránti fogékonyságot, tudást.

Mintaszerű az AWO projektjük (ArbeiterWohlfahrt Oberlausitz - munkásjólét Oberlausitz), mely a társadalom nyitottságát és a régi épületállomány megújítására tett igyekezetét bizonyítja.

A projekt keretei közt egy meglévő parasztgazdaság épületeit újítták fel, melyek ezt követően fogyatékos emberek három lakóközösségének tud otthont nyújtani. Közös ünnepeik, a falu életében való aktív részvételük a fogyatékosok sikeres integrációját bizonyítja.

Említést érdemel a lelkes egyházközösség is, amely a társadalmi életnek erős impulzusokat tud adni.

Jövőbe mutató lehetőséget jelent a tereplovaglásra épülő idegenforgalom, amelyben úttörőként Rosenbach élenjár. Most fejlesztik a regionális kínálatot és ez értékteremtő folyamat a település számára. Összességében megfigyelhető, hogy a község általános fejlődésének következtében - kiváltképpen a gyermekellátási intézményekkel való sűrű ellátottsága miatt - új kisipari üzemek, munkahelyek jönnek létre és a meglévők is fejlődnek.

Rosenbach község példája egyértelműen igazolja, hogy lelkes, cselekvőképes polgárok munkájával kis települések is ellen tudnak állni nehéz időkben káros folyamatoknak. A kreativitás, az előrelátó gondolkodás bátorsággal és kitartással együtt meggyőző, jövőt teremtő megoldásokat eredményezhet.



Schleching, Bajorország, Németország

Schleching nagyközség gyönyörű táji környezetben, a Chiemsee és Chiemgau-i Alpok között fekszik, Münchentől, a tartományi fővárostól közel 100 km-re, Traunstein és Rosenheim városkától 35 km távolságra. Hét településrészéből áll, összesen 1.700 lakossal. Teljes területe 45 km², melynek több mint harmada értékes természetvédelmi terület. Feltűnő a népesség kétlakiséga, közel 1.000 fő rendelkezik itt második otthonnal.

Schleching község érdemi fejlődése az 1990-es évek közepén kezdődött. Kiemelt fejlesztési feladat volt a mezőgazdasági termelést folytató üzemek jövőjének biztosítása, a kultúrtáj védelme, a természeti értékeket nem veszélyeztető idegenforgalom feltételeinek megteremtése, és a környezetbarát energiaforrások használata.

Céljuk, hogy a községfejlesztés ökológikus és jövőtudos legyen az élet és a gazdaság minden területén. A stratégia legfontosabb célkitűzései a folyamatosság, a szemléletfejlesztés, a felülről és alulról jövő kezdeményezések egyensúlya, a lakosság széleskörű részvétele, az egyesületek tevékenységének fokozott bevonása, szakmai szakértői segítség rendszeres alkalmazása és a községi együttműködés erősítése.

Schleching több lokális, községi és regionális hálózatnak tagja, így az Allianz der Alpen, Alp-House

nevű EU-projekt és az Achantal ökomodell kezdeményezéseknek. Utóbbi hálózat kiemelendő, az 1990-es években alapított Schleching-i ökomodellből fejlődött ki és jelenleg 21 község kooperációs munkáját fogja össze, kiemelkedő példát mutat a fenntartható községi politika terén.

A mező- és erdőgazdálkodás hagyományait a kultúrtáj fenntarthatóságának figyelembe-vételével követik. A termelők többsége biogazdálkodást folytat, a parasztudvaroknál számos üdülési lehetőség van, fejlett a tájvédelem, a hegyi legeltetés, az erdei tanösvények rendszere, stb. Említésre méltó a fürdőzésre is alkalmas tó természetközeli felújítása, mértéktartó idegenforgalmi hasznosítása.



A természeti erőforrásokkal való gazdálkodást, megújuló nyersanyagok hasznosítását felelősséggel és környezetbarát módon végzik. 1919 óta működik egy elektromos szolgáltató szövetkezet, de az Achenal biomassza telep is az energiaellátás egyik regionális motorjaként működik. Az energiaellátás további meghatározó elemei a központi faaprítéktüzelésű kazán, a helyi távhő hálózat, a község ház energetikai felújítása, az Alp-House és Alpstar elnevezésű EU projekteken való részvétel, valamint a vízenergia hasznosításának megvalósíthatósági tanulmánya.

A helyi foglalkoztatás és ellátás feltételeit a számos kisipari műhely fejlesztését szolgáló kezdeményezés, valamint a regionális mezőgazdasági termékeket felhasználó, kiváló vendéglátás biztosítja.

A településfejlesztést az új építési telek kialakításának korlátozása, a beépítettség utólagos növelése és a meglévő épületállomány felújítása jellemzi. Mindezek együtt kompakt, hatékony energiafelhasználású településszerkezetet és tájba illő építést eredményeznek. Szép, a faluszerkezethez illő köztereket is kialakítottak. A védendő épületállományt szeretettel újítják fel, új funkciókkal látják el. Az új beépítések következtetésen a helyi építési szabályzat által előírtak szerint épülnek. Különösképpen ki kell emelni a közterek, utcanyomvonalak megszüntetésének vagy áthelyezésének szabályozását, mely új faluközpont kialakítását tette lehetővé. Itt található a városháza, az iskola, a faluház, egy zenepavilon, az óvoda és a tűzoltóság épülete.



Érzékelhető a faluban lakók társadalmi tenniakarása, elszántsága. A Schleching-i falufejlesztés jelmondata: „Együtt gondolkodni - együtt tervezni - együtt végrehajtani”. Minden korosztály, nemzetiség és kisebbség, férfiak és nők számos egyesületben tevékenykedve vesznek részt a falufejlesztés folyamatában.

A nyugdíjasok kiránduló utakat tartanak karban vagy túravezetőként dolgoznak, a fiatalok a Zeller-tónál növényt telepítenek, a síklub üzemelteti a felvonót, nők egyesületeket vezetnek, és PR munkát végeznek.

A szociális gondoskodás mintaszerű - a gyerekek egy éves kortól járhatnak bölcsődébe, majd óvodába, ezen intézmények ebédet és szüneti ügyeletet is biztosítanak az iskoláskorú gyermekek számára is. Egy ún. többgenerációs-hely segíti a korosztályok közti kommunikációt. Kiemelendő a megbízott segítők szerepe, akik fiatalokkal, családokkal, fogyatékosokkal és idősekkel foglalkoznak, problémáikkal megszólíthatóak, támogatják őket.

Schleching polgárai már az 1990-es évek közepétől a „Jövő nyomában” jelmondat szerint éltek, avval a messze tekintő igyekezettel, hogy a természeti és kulturális környezet vonzerejét megőrizték és javítsák, a regionális értékteremtést fokozzák. Helyes döntésnek bizonyult, hogy a fő hangsúlyokat a mezőgazdaság, természet, idegenforgalom és energiafelhasználás fejlesztési feladataira helyezték.

St. Ulrich am Pillersee, Tirol, Ausztria

St. Ulrich 1.634 lakosú település. Tirol északkeleti részén, a Kitzbühel-Pillersee-Leogang régióban fekszik, a tengerszint felett 874 magasságban. Területének 50 % erdő, csupán 11 % legelő, szántóterület nincs. A népesség alakulása az utóbbi években egyértelműen kedvező.

A település gazdasági életét a 85 vállalkozás határozza meg, tevékenységük, súlypontjában a mezőgazdaság - biotermelés, hegyi legeltetéses gazdálkodás, szarvasmarhatartás, tájvédelem - vendéglátás és kézművesség áll. Jelenleg 274 polgár dolgozik településen kívül, 452 ide jár be dolgozni. St. Ulrich-ban az itt töltött vendégéjszakák száma évente 230.000, ehhez 1.700 vendégágy áll rendelkezésre.

Figyelemre méltó a két terület, a mezőgazdaság és az idegenforgalom sikeres összekapcsolása külső szakemberek bevonásával. A település fontos célja a gazdaság szereplőivel való folyamatos, tartalmi egyeztetés, a párbeszéd és a fiatalság helyi termelésben való érdekeltté tétele, helyi üzemekhez való kötődés kialakítása.

Érdekes továbbá az a kezdeményezés, amely lehetővé teszi, hogy a Pillersee-völgyben egy fiatal két szakképzésen is részt vegyen, így egy tanulón két üzem osztozhat. Gazdaságilag és regionálisan egyedülálló a havasi törpefenyőt feldolgozó kézművesség, olyan termékek előállítása, amelyeket régiótól is értékesítenek, és evvel párhuzamosan - a nyári



félévben - idegenforgalmi vonzerőt is jelentenek. A regionális értékek erősítéséhez hozzájárul a 2003-ban bevezetett helyi fizetőeszköz, a „Pillerseetaler” használata is.

A „szeres” szerkezetű település sziluettjét két karakteres templom határozza meg.



Az ideköltözőket vonzó falu sikerének alapja a fiatal családok számára kialakított családi házas beépítési területet, amely a meglévő települési struktúrához léptékében igazodik, ám beépítési sűrűségét és arányait tekintve annál lényegesen kedvezőbb. Mindezek mellett fontos vonzerő a helyi élelmiszerellátás és a háziorvosi szolgálat. A helyiség központjában található a sport és kulturális központ bölcsődével, óvodával, általános iskolával és egy saját uszodával rendelkezik. Ez utóbbi gazdaságos fenntartásának lehetőségeit a község jelenleg kritikusán vizsgálja. A faluközpontban lévő köz- és magánépületek hőigényét is helyi, faaprítékkal üzemelő távfűtéssel látja el.

St. Ulrich ékköve a közeli, a településsel jó összeköttetéssel rendelkező Pillersee üdülőközpont az érintetlen partvonalú tóval, melynek csupán nyugati oldalát érinti műút. Magától értetődő, hogy a községi tulajdonban lévő értékes, pisztrángos tó esetében a természetvédelem áll előtérben az idegenforgalmi hasznosítással szemben, így szigorúan ellenőrzött motorcsónakhasználati tilalom van. Sikeres projekt a Fleckenried vizes élőhely revitalizációja is. A

projekt további eredményeként említhető a terület léptéktartó feltárásának biztosítása, a környezeti nevelés területén végzett munka és a nyilvános kommunikáció. Ennek volt köszönhető, hogy a természetvédelmi élőhely rekonstrukciós beruházás példaképp szolgált a következő föld- és birtokrendezés intézkedései számára.

1997 óta St. Ulrich átfogó falufejlesztést folytat. A község jövőképét az ezt követő években - a kiemelkedő térségi menedzsmenttel rendelkező Pillersee régió fejlesztési koncepciójának kidolgozása során - továbbfejlesztették. Már e keretek között valósult meg a község határain túl is működő, korszerű szociális központ felépítése.

Ki kell emelni a jövőkép kialakításának és a helyi politika nyitottságának régire nyúló hagyományát, amely a helyi érdekcsoportok és a szomszédos községek polgárainak, és külső szakemberek véleményének figyelembevételét, valamint az a felülről és alulról jövő kezdeményezések egyensúlyát jelenti. Meghatározó volt az első tirolai polgári tanács létrehozásának kezdeményezése, mellyel az Agenda 21-folyamat elkezdődött. A közösségi nyilvánosság felé irányuló kommunikáció mérvadó a lakosság tudatformálásában és az életminőség javításában.

Mindemellett magával ragadó az egyesületi élet sokszínűsége. A kulturális és sportegyesületek mellett a tánc különösen nagy szerepet kap - St. Ulrich „*Tirol első táncoló faluja*” lett. Figyelemre méltó, hogy az egyesületek rendezvényeinek bevételeiből létrehoztak egy szociális alapot, amely a nehéz helyzetbe került falulakók megsegítésére jött létre.

St. Ulrich valóban a „jövő nyomában jár”. A 25 éve határozott, céltudatos cselekvés a következő generációk számára is élhetővé teszik a falut. A megvalósításra váró projektek egy továbbra is sikeres utat vetítenek előre - ide sorolható az önálló energiakoncepcióval rendelkező településrészek kialakítása, az adottságoknak megfelelő kisipar megtelepítése, az uszoda jövőjének offenzív mérlegelése, megvitatása, a birtokrendezés és tájrehabilitáció továbbvitele, kiránduló utak kijelölése, az általános iskola energetikai felújítása és a törpefenyő feldolgozás fejlesztése, ebből előállított termékek választékának bővítése.



Vals, Graubünden, Svájc

Vals kerekén 1.000 lakosú község Svájc német nyelvterületén, Graubünden kanton Surselva régiójában, ahol a helyi *walserdeutsch* nyelvjárást a mai napig gondosan ápolják.

Vals 1.250 m magasan fekszik, egy meredéllyel körülvett szűk völgy mélyén. Lakói kitűnően értenek hozzá, hogy ezzel a különleges táji adottsággal éljenek, gondoskodjanak arról, hogy ezt az adottságot jövedelmezően kezeljék, és ez a jövőben is, a következő generációk számára is fenntartható maradjon.

Az egykor szintiszta földműves település életében a termőföldföld és az erdészet most is jelentős szerepet játszik. A falu minden gazdasága biogazdaság, tej és húsrú termékait javarészt ebben völgyben forgalmazza. Vals – mint az „Allianz in den Alpen” tagja - részt vesz az Alpenkonventio (alpok-egyezmény) szellemében, a visszafogott – korlátozott fejlesztésért létrehozott hálózati projekteken. Az áramellátás 100 %-ban megújuló energiaforrásból származik, nem utolsósorban azért, mert idejekorán egy vízerőmű létesítése mellett döntöttek. Ez úttörő tett volt, mely jelentős gazdasági eredményt is hozott.

A turizmussal, valamint kiterjedt gazdasági élettel együtt a két különleges ösztönző erőt, a valsi termálforrást, és a valsi kvarcit-bányászatot kihasználva - számtalan kis és közepes ipari, szolgáltató és kézműipari üzem nyújtott az elmúlt évtizedben kiegészítő keresetforrást a helyi lakosoknak, és vonzóvá tette a falut a betelepülők számára, amely által nem utolsósorban a népesség fogyása is megállt.

A település a turizmusban különleges útra lépett, amelyen a minőség elsőbbséget élvez a mennyiséggel szemben. Az időközben világhírűvé vált, Peter Zumthor által tervezett termálfürdő építése bizonyította a kortárs építészet befogadásának bátorságát, a helyi építőkö hátnálátával. Ezt a kortárs építészet további példái követték, és váltak a valsi identitás részévé. Ezzel párhuzamosan a tradicionális építési formákat nem csak megőrizték, hanem inspirációul szolgáltak további kortárs épületeknek, úgy, hogy régi és új harmonikusan illeszkedik.

Vals községet egy kifejezetten nyílt, plurális község jellemzi. Kiemelkedő egyrészt lelkes egyesületi élete, másrészt az a számtalan intézkedés, mely a lakosság minden részének, generációinak, valamint

a két nem egyenrangú bevonására irányul. A külföldi betelepülőket nyelvtanfolyamokra invitálják, és intézkedések bőségével aktívan fűzik a sport és kulturális élethez. A lakosság intenzíven részt vesz kérelmek, kezdeményezések vagy javaslatok formájában a közösségi döntési folyamatokban, projektorientált munkaközösségekben tevékenykedik. Ezt a közösségi vezetés üdvözli és elősegíti.

Jó infrastruktúra áll rendelkezésre a helyi ellátás és az orvosi szolgáltatások területén. Különös figyelemben részesülnek egyrészt az óvodás és iskoláskorú gyermekek, másrészt az idős emberek, a generációkon átnyúló intézkedések jelentős szerepet kapnak. Óvoda, iskola, az egyházközség és az egyesületek közötti szoros együttműködés teszi lehetővé a szabadidős és iskolaidőn kívüli képzések oly széles választékát.

Nyugdíjasok igényeinek megfelelő lakások kialakítása, átfogó akadálymentesítés, valamint a gazdag kulturális és művészeti kínálat jelentősen javítja az életminőséget. Mindezek mellett a valsiak átfogó publicisztikus, nyilvános tevékenysége nagymértékben segíti identitástudatuk fejlődését.

Az intézkedések sora, amivel Vals a kreativitás, a nyitottság és a tettek által, különleges természeti adottságainak - víz, kő és fű - érzékeny, összehangolt használatán keresztül biztos alapot teremtett a jövő generációinak, rendkívül sokrétű és kiemelkedően mintáértékű.



Vals ezzel kiváló példa arra, hogy lehet egy falu teljes egészében és fenntartható módon méltó az európai falumegújítási díj 2012 évi mottójához, így „a jövő nyomában”. Vals 2012-ben megkapta az Európai Falumegújítási Díjat.



Waffensen, Alsó Szászország, Németország

Waffensen falu közel 900 lakosával az 1974-es közigazgatási reform óta Rotenburg/Wümme városhoz tartozik. Rotenburg fejlődését elsősorban Bréma és Hamburg közötti földrajzi helyzete határozza meg, az előbbtől 40, utóbbtól 90 km távolságra fekszik. A nagyvárosok viszonylagos közelsége Waffensen településrészen is érezteti a falusi jelleget fenyegető hatásait, ezért időben úgy döntöttek az itt lakók, hogy a jövő kihívásainak - vidéki identitásukat megtartva - Rotenburg várossal szövetkezve néznek szembe.

Az önálló falufejlesztési koncepcióhoz már az 1980-as évek közepén a lakosok, tervezők bevonásával megfogalmazták a jövő gazdasági, szociális és infrastrukturális fejlődésének elsődleges céljait. E célok az Agenda 21 csoport 1998-as megalakításának előfeltételei voltak. A sikeres fejlődés középpontjában az ökológus, gazdasági és szociális fenntarthatóság áll. A folyamatot szakértők kísérik figyelemmel, közösségi és regionális szövetségekkel is egyeztetve folyamatosan újraértékelik és továbbfejlesztik.

Máig kedvező hatása van annak a döntésnek, amely által az iskola visszakerült a faluba. Az 1970-es évek végén az iskola bezárása a falusi közösség életét károsan befolyásolta: az egyesületek utánpótlása elmaradt, a gyerekek egyre kevésbé azonosultak a lakóhelyükkel. 1985-ben az óvoda és az ifjúsági központként működő iskolaépület visszakapta eredeti rendeltetését és mai napig a szociális infrastruktúra fontos része. Az iskola az osztrák vidéki fiatalokat tömörítő Landjugend egyesülettel együtt a mezőgazdák összefogása nyomán alakult Waffensen-i Természetvédelmi Szövetség (WANABU) fontos partnere. Tudatformálást szolgáló tevékenységüket szolgálják a természetismereti gyerekdelutánok, az „erdei tanterem”, melyben a mezőgazdaság, a természet- és környezetvédelem kérdései elevenednek meg, valamint a „zöld ösvény”. Jellemző karaktert, ökológiai minőséget adnak Waffensennek a réti területek revitalizációja, a vizes élőhely kialakítása szitakötők számára és nem utolsósorban a tölgyesek folyamatos pótlása, újraültetése.

A megújuló energiaforrások használata nagy helyi értékkel bír, egyre növekvő számban válnak a mezőgazdák energiagazdákká is. A néhány év óta működő biogáz üzem nem csak a tápanyagok talaj-

vízbe kerülését csökkenti, hanem egy baromfitelep fűtését is biztosítja. A Waffensen-i napenergia-egyesület is azon törekvések része, melyek a globális kihívásokra lokális válaszokat keresik. A kezdeményezésnek köszönhető a községi tornacsarnok tetejére telepített napelem-rendszer, amely privát befektetéseként jött létre és gyarapszik.

A lakó és ipari területek fejlesztését Rotenburg várossal szoros együttműködésben úgy szabályozzák, hogy a helyi értékteremtést és a gazdasági aktivitást is elősegítsék. A falu lakói elfogadják a helyi szolgáltatások kínálatát és a helyi boltokban vásárolnak - jól tudják, hogy a jó alapellátás, melyet a fiatal családok és az idősebb lakosság különösen nagyra értékel, csak saját aktivitásuk által tud hosszútávon megmaradni. A településrendezési terv és számos beépítési terv irányadó szabályozásai teszik lehetővé a település fenntartható fejlődését és gondoskodnak arról, hogy az épületek megfelelő tömegükkel és anyaghasználatukkal illeszkedjenek a településképhez.

Egy, a faluközpontban lévő volt majorsági épület átalakítása után generációk találkozóhelyeként is működő közösségi ház lett és helyt ad számos önkéntes segítő szolgáltatásnak is. Tervezés alatt áll a központban egy fogyatékosoknak otthont adó és egy idősek számára tervezett többlakásos ház. A helyi gyógypedagógiai gyermekotthonból származó gyerekek és fiatalok integrációja a Waffensen-iek számára természetes. „Alkalmazkodás”, „finom ellenkormányzás” és „innováció” azok a stratégiák, amelyekkel a Waffensen-iek jövőjüket meghatározzák. Minden fontos döntést polgári fórum összehívása, a polgárok megkérdezése előzi meg, így az a többség akaratát kifejező, biztos alapra kerül.



Walhorn, németnyelvű közösség, Belgium

Walhorn és a két szomszédos - a szórványtelepülések csoportjába tartozó - szerez település Astenet és Rabotrath összesen 1.791 lakossal rendelkezik, és a belga-német határ mellet fekvő Lontzen nagyközség része. Az összesen 950 hektáros területének csupán 3 % erdő, 91 % legelő és 6% szántó. Az utóbbi öt évben a népességszám - az építési telkek korlátozott száma miatt - alig növekedett.

A falu lakosainak kormegoszlása kiegyensúlyozott. A lakók érdeke, hogy itt maradjanak a faluban, ezt egyrészt Aachen és Lüttich egyetemi városok közelsége indokolja, ezáltal a fiataloknak megvan a lehetősége, hogy tanulmányaik ideje alatt a szüleiknél lakjanak, és végzésük után ide is térjenek vissza. Ezirányú szándékukat az igen aktív egyesületi élet és az ez által kiépített kapcsolatok szociális hálójá is táplálja. A gyermekvédelmi tanács és a fiatalok szociális terének vizsgálata tanúsítja a fiatal generáció törekvését, arra, hogy a faluközösség aktív részese legyen.

Walhornban nincs elkülönített ipari terület, hanem a településen belül keverednek a lakóterület, a kisipari üzemei és a szolgáltatás helyszínei. Meghatározó a település szélén található nagy tejgazdaság, amely 100 munkahelyet kínál és közel 400 millió liter frissen fejt tejből állít elő tejport, tejszínt és egyéb tejterméket. Ezzel a meghatározó üzemmel nem mindig könnyű az együttélés, de ezen helyze-



ten javít az utóbbi időben rendszeresen folytatott párbeszéd a falu és a vállalatvezetés között.

A mezőgazdasági területek hasznosítása leginkább a legeltető tehéntartás által történik, hagyományos mezőgazdasági gyakorlat szerint. A környező tájat szépen tagolják a cserjések és egyéb tájelemek. A lakott terület határán ezen kívül sikeres kezdeményezéseket láthatunk utak és vízfolyások mentén a faállomány védelmére, valamint részben nagy kiter-



Weißensee, Karintia, Ausztria

Weißensee községnek 784 lakosa van, a tengerszint felett 930 méter magasságban fekszik, Délnyugat-Karintia egyik zsákfalujaként. A lakosság száma évek óta állandó. Településen kívüli elfoglaltsága miatt 40 lakosa ingázik, 86 környékbéli dolgozik a 127 helyi vállalkozás egyikében. Az elmúlt évtizedekben a második lakhellyel rendelkezők száma nulláról 600-ra emelkedett, további növekedés e téren nem várható.

Szülőföldjükhöz kötődő, öntudatos lakói több mint negyven éve következetesen tevékenykednek és fejlesztési céljaikkal kapcsolatban tele vannak tervekkel. 1992 óta a Weißensee-i tó 22 km hosszúságú, kétharmadában beépítetlen partvonalával az Alpok legtisztább fürdőtavaként ismert, vize ivóvíz minőségű. A „szelíd” idegenforgalom és mezőgazdaság mellett a kialakított természetvédelmi park, a „szelíd mobilitás modell-progam”, a vonzó falukép, valamint a hatékony energiafelhasználás a falu fejlődésének sarokpillérei. A fejlesztést példamutató és tudatformáló módon, széles helyi támogatottsággal, szakértők bevonásával végzik. Cél, hogy a lakosságot egészséges életkörülményeik megtartására fogékonnyá, regionális- és alapellátásuk biztosítására, megőrizhetőségére érzékennyé tegyék.

A rendelkezésre álló területből 76 km² igen értékes táj- és természetvédelmi terület, így mindössze két

jedesű természetes, üdülésre is alkalmas vizes élőhelyek kialakítása érdekében.

Walhorn iskolája a képzés szokásos feladatain kívül jóval többet vállal, és jelentős szerepe van a falu egyesületi életében. Az 115 gyerek nevelésén és tanításán kívül, amely óvodától az általános iskola alsó tagozatának elvégzéséig itt folyik, a campus-szerűen kialakított iskolai épületegyüttesben a tanulási idő után is sok program és lehetőség kap helyet. Ezáltal az iskola a szociális együttműködés kapcsolóelemévé válik. Jó példa erre a terrárium-akvárium klub, a filmes-műhely, az „éneklő tanterem”, az iskolai énekkar, tánc-központ és a könyvtár.

A faluközösség nagy hangsúlyt fektet a kulturális és történeti örökség ápolására. Így került sor a Luisenstollen bányáját bejáratának felújítására - az itt lakók részvételével. Megújult továbbá a halastó környéke, a régi, falun átvezető és az újabb, elkerülő műúttól távol eső gyalogösvényeket felújították, kiegészítették. Kidolgoztak, és meg is valósítottak egy közösségi természet-fejlesztő tervet (NEP) az ökológiai hálózat felmérésének és fejlesztésének szándékával. Ennek végrehajtása során sikerült a lakosságot érzékennyé tenni, aktivizálni és bevonni. Karakteres faluközpont alakult ki az új faluház és a „Harna” terem építésével. Evvel további lehetőséget teremtettek, hogy a falu számos egyesületének közös tevékenységét ösztönözzék és javítsák. Ezen az új találkozóhelyen egymást támogató ötletek és az egyesületeken túlmutató projektek születnek. Ez azért nagyon fontos, mert Walhorn ereje mindekelőtt a fejlett és hihetetlen erős egyesületi életében rejlik, amely nagyon sok lakos identitásának része. Nemcsak ezek taglétszáma megdöbbentő, hanem a 32 egyesület kínálatának széles skálája: vannak hagyományos egyesületek, mint ének és zene, tűzoltózenekar, sportklub és egyházi közösség, a különböző társadalmi csoportok egyesületei, ezek mellett számos ajánlat van a kultúra és művészet területén, a koncerttől kezdve, a színházbarátok és filmes-műhelyen keresztül a mozgásig, a táncig. Az együttesen szervezett búcsúk egy valódi közösséget hoztak össze.

A falu megjelenésében is tükröződik a helyi közösségi élet átlagon felüli minősége: a megmaradt, gazdag épített örökség megújult és felértékelődött. Evvel zárul az erős identitás és életminőség köre.





km²-en kap helyet gazdasági vagy idegenforgalmi hasznosítás. A nemzeti park eszméje a táj megőrzésén, a tájhasználat szabályozásán, a természet- és környezetvédelmi intézkedéseken, valamint tematikus tanösvények kialakításán túl új impulzusokkal szolgál a regionális értékteremtés számára. Az eszme iránti elkötelezettséget bizonyítja, hogy a helyi iskola „erdei iskola” minősítést kapott. A kulturtáj gondozására nagy figyelmet fordítanak, a gazdasági érdekekkel összhangban: a reaktivált legelők idegenforgalmi célponttá válhattak, a tópart mentén védősávot jelöltek ki, a műtrágya használatát tiltják. A nehéz adottságú területen gazdálkodók művelési támogatást kapnak, melyet az idegenforgalmi járu-lékok fedeznek.

Weißensee megváltozott: a mezőgazdák egyre inkább házigazdává váltak, közvetlenül értékesítik saját, helyben termelt termékeiket. Weißensee egész évben vonzó kínálatával, 400.000 vendégéjszákájával Karintia öt legjelentősebb idegenforgalmi célpontjának egyike. Vállalkozó kedvük és innovációkészségük ragyogó eredményekhez vezetett. A fiatalok a tradicionális mesterségeket jövőtudatosan továbbfejlesztve lenyűgöző, jellegzetes „Weißensee-i márka-termékeket” teremtettek meg. A téli idegenforgalom a természet óvatos használatára összpontosít, elterjedt a gyorskorcsolyázás és a sífutás. Nyáron a környék a természet közeli pihenés lehetőségét kínálja a víz mellett, a hegyekben. A falu különleges ajánlata a „lakoma a tutajon”, melynek során a táj élvezete mellett regionális, kulináris különlegességeket szolgálnak fel.

Weißensee a rövid utak faluja, közlekedést csillapító intézkedéseivel, zárt gyalogos-biciklis hálózatával jól átlátható közlekedés-szervezéssel rendelkezik. A község szándéka, hogy a „szelíd mobilitás modell-régió” településeként a zaj- és káros anyag terhelést csökkentsék. Az ide látogatókat arra ösztönzik, hogy a fejlett tömegközlekedési rendszer (ÖPNV) kínálta lehetőségeket használják, ehhez információs központtal ellátott fogadóparkoló, kényelmes transzfer-szolgáltatás, a nemzeti parkhoz közlekedő buszjárat, valamint a jövőben egy napenergia meghajtású, a központ és parkoló között ingázó hajójárat is rendelkezésükre áll.

Weißensee **3e**-településként része egy klíma-csoportnak, 2020-ra kitűzött célja, hogy az energiával való önellátás (energiaautarkia) elérésével az **5e**-település minősítését elérje. Ennek alapvető feltétele minden ingatlan fogyasztását kimutató adatgyűjtés, a közintézmények épületeinek „energia-könyvelése”, valamint a lakosság számára ingyenes tanácsadó szolgálat kialakítása. Az összes szerves hulladék már jelenleg is egy privát biogáz üzembe kerül, az erdőgazdálkodásban keletkező biomasszát energiatermelésre hasznosítják, az olajalapú fűtési rendszerek háttérbe szorulnak, és a napelemek és -kollektorok használata gyorsan terjed. A közeljövőben kialakításra kerülő helyi távhálózaton kívül egy vízerőmű tervezése van folyamatban.

A határozott, céltudatos cselekvés által, melynek hátterében jól működő hálózati felépítés és regionális értékteremtő láncok működnek, Weißensee a fenntartható ökológiai modell régió jövőképes településévé vált.

Wiesenburg, Brandenburg, Németország

A Wiesenburg/Mark közigazgatási egységhez tartozó Wiesenburg település a Hoher Fläming Nemzeti park területén található, 1.312 lakost számlál. A faluból Potsdam és Berlin vasúton elérhető, a vonatok óránként közlekednek, menetidejük nem egészen egy óra.

A település központját a Wiesenburg kastély uralja, melyet 1946 után iskolaként használtak. A felső tagozat és kollégium 1992-ben történt bezárása óta egy magánberuházó vette át a kastélyt avval a szándékkal, hogy magánlakásokat alakít ki benne. A felújítási munkák során a homlokzatot reneszánsz stílusban állították helyre. A község üzemelteti a 127 hektáros kastélykertet, mely tájvédelmi terület, évente közel 50.000 látogatót vonz.

A település 1990-ben alakította ki - polgárai bevonásával - első fejlesztési terveit. Miután egy város-építészeti pályázat eredményeinek megvalósulása a lakosság ellenállásába ütközött, felfestett mintahomlokzatokkal segítették a tervezett változások megértését. Ennek következményeként az itt lakók elfogadták a projektet. A központi területek átalakultak, melynek során a régi épületállomány felújítása, okos funkcióváltása és az igényes, új beépítés példásan összhangba került. Ezzel egy időben a központ életét a helyi ellátás új funkciói felpozícionálták, ismét a faluközösség találkozóhelyévé vált. Nem kizárólag a kastély közvetlen környezetének megújítása, hanem település belterületének fejlődése is példás. Minden projekt eredményein érezhető a „felújítási megbízottak” munkája, akik 1990-től a közösségi és magán építetők szándékot is egységes építészeti koncepció mentén irányítják. Általánosan jellemző a községre, hogy gyakran támaszkodik szakemberek tudására és tanácsaira - nem csak akkor, ha értékes régi épületek új hasznosításáról van szó.

Wiesenburg a rendszerváltás óta kínált támogatási rendszer lehetőségeit ügyesen kihasználja. A falu - lakosainak aktivitása következtében - a közösségi központtá vált, helyi ellátását is nagyon magas szintre fejlesztették. Az óvoda és az iskola fontos tényezők, és elkészült egy többgenerációs-ház vázlatterve is. Wiesenburg egyesületi élete fejlett infrastruktúrával rendelkezik, de az egyesületben nem tevékenykedő fiatalok számára a „Német Alpinista

Egyesület” - a gyermek- és fiatalkorúakat segítő „Jugendhife” szervezettel (gyámhatóság nálunk) - az iskola volt hőközpontjának helységeiben mászótermet alakított ki, falmászási lehetőséget biztosít.

A mezőgazdasági területek - a Brandenburg megyében kialakult gyakorlat szerint - egyes településrészekhez tartozó nagyüzemek művelése alatt állnak. Ennek ellenére a számos kisebb családi gazdaságban megtermelt helyi élelmiszer kerül a helyi piacokra és a vendéglátásba, ahol még az étlapon azonosítható is, hogy melyik gazdaságból származik a krumpli, a hús, a sör vagy a pékáru.

A fejlesztési célok sokféle ágaznak. Az ipari terület számos kézműipari vállalkozással rendelkezik. Wiesenburg Berlin és Potsdam közeli pihenőterületeként értelmezhető, és ennek megfelelően alakítják az idegenforgalmi kínálatot. Kiemelt projekt a szomszédos településre vezető művészeti-kiránduló út kialakítása, valamint a volt állomásépület megvétele és átalakítása. Itt egy helyi szövetkezet kiállítótermeket és egy állomásvendéglőt alakított ki, valamint egy helyi, regionális termékeket árusító boltot rendezett be. A beruházást a következő években üdülőlakások (apartmanok) és egy ökológikus kemping egészíti ki a tervek szerint. 2009-ben a község ártértékelte és korrigálta a fejlesztési koncepciót. Most már a hatékony energiafelhasználás áll első helyen - ez az 1990-es években gazdasági okok miatt még nem volt prioritás. Wiesenburg olyan település, amely a fordulat kihívásainak kezdetektől fogva eleget tett, és lakóival gyümölcsöző szövetségben jövőképes fejlesztési stratégiát épített fel, melynek eredményei láthatóak.



Az eddig lezajlott Európai Falumegújítási Díj
Pályázatok győztesei és mottói

- 1990: Dorfbeuern, Salzburg, Ausztria
Mottó: Nemzetközi tapasztalatcsere.
- 1992: Illschwang, Bajorország, Németország
Mottó: A részvétel a fontos.
- 1994: Steinbach an der Steyr, Felső-Ausztria, Ausztria
Mottó: Az önkkezdeményezés a nyerő.
- 1996: Beckerich, Luxemburg
Mottó: Széleskörű falumegújítás.
- 1998: Obermarkersdorf, Alsó-Ausztria, Ausztria
Mottó: Kreatív -innovatív -kooperatív.
Creative – innovative – cooperative
- 2000: Kirchlinteln, Alsó-Szászország, Németország
Mottó: Jövő nélkül nincs múlt.
- 2002: Großes Walsertal, Vorarlberg, Ausztria
Mottó: Határokon túl.
- 2004: Ummendorf, Szászország-Anhalt, Németor-
szág
Mottó: Cél a különlegesség.
- 2006: Koudum, Hollandia
Mottó: A változás lehetősége.
- 2008: Sand in Taufers, Déltirol, Olaszország
Mottó: A jövő alapja a társadalmi innováció.
- 2010: Langenegg, Vorarlberg, Ausztria
Mottó: Új energiákkal erős közösségekért
- 2012: Vals, Graubünden, Német nyelvterület, Svájc
Mottó: A jövő nyomában.

Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség Szakértői testülete

- Veronika BERANOVÁ
Területfejlesztési Minisztérium, Prága (Cseh Köztársaság)
- Ivona CIMERMANOVÁ
Európai Falumegújítási Program vezetője, Környezetvédelmi Ügynökség, Besztercebánya (Szlovákia)
- Angelika DIESENREITER
Polgármester helyettes, Hinterstoder község, Felsőausztria (Ausztria)
- Beatrix DRAGO
Bajor Állami Élelmezésügyi, Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium, Vidékfejlesztési Igazgatóság, München, Bajorország (Németország)
- Camille GIRA
Polgármester, Beckerich (Luxemburg)
- Peter HAIDER
Lakás és Területrendezési Intézet, Salzburgi Községfejlesztés, Salzburg (Ausztria)
- Nadja HÄUPL
Város és Vidék Fenntartható Fejlődése Tanszék, Műszaki Egyetem, München, Bajorország (Németország)
- Helmuth INNERBICHLER
Polgármester, Sand in Taufers, Déltirol (Olaszország)
- Nikolaus JUEN
Tanácsos,Tartományi Kormányhivatal, Innsbruck, Tirol (Ausztria)
- Charles KONNEN
Zsűri elnöke, Igazgató, Nemzeti Földrendezési Hivatal (O.N.R.), Luxemburg (Luxemburg)
- Carlo LEJEUNE
A falupályázat koordinátora, Büllingen Németajkú közössége (Belgium)
- Marija MARKEŠ
Mező- és erdőgazdasági, élelmezésügyi Minisztérium, Ljubljana (Szlovénia)
- Karl MAYR
Műszaki Vezető, Alsóausztriai Tartományi Kormányhivatal, St. Pölten, Alsóausztria (Németország)
- ÓNODI, Gábor
MNVH Elnökségi tag, Szent István Egyetem, Gödöllő (Magyarország)
- Leonhard RILL
Bajor Állami Élelmezésügyi, Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium, Bajorország (Németország)
- Heike ROOS
Tájépítész, várostervező, Denstedt bei Weimar, Thüringia (Németország)
- Peter SCHAWERDA
Tanácsos, Európai Vidékfejlesztési és Falumegújításai Munkaközösség, Bécs (Ausztria)
- Anna TERLECKA
Marsali Hivatal, Alsó-Sziléziai vajdaság, Wrocław (Lengyelország)
- Hans VERHEIJEN
Polgármester, Elnök, Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK), Mill (Hollandia)
- Hartwig WETSCHKO
Karintia Tartományi Kormányhivatal, Klagenfurt (Ausztria)
- Theres FRIEWALD-HOFBAUER
Ügyvezető, Európai Vidékfejlesztési és Falumegújításai Munkaközösség, Bécs (Ausztria)



A korábbi hazai és a nemzetközi Falumegújítási Díj pályázatok összefoglaló dokumentumait az alábbi kiadványok tartalmazzák:

Településfejlesztési Füzetek 27. szám, Falumegújítás, Európa legjobbjai, Bp. 2009

Településfejlesztési Füzetek 28. szám, Magyarországi Falumegújítási Díj, 2007, 2009, Bp. 2010

Településfejlesztési Füzetek 29. szám, Települések az energia-önellátás útján, Bp. 2011

Településfejlesztési Füzetek Különszám, Irányelvek az európai falvak és vidéki térségek fenntartható fejlődéséért, Bp. 2011